

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIYLA OKUL DIŞI ORTAMLARDA
DEĞERLER EĞİTİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA YALGIN

DANIŞMAN
PROF. DR. HÜSEYİN ÇALIŞKAN

AĞUSTOS 2023

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
DEĞERLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIYLA OKUL DIŞI ORTAMLARDA
DEĞERLER EĞİTİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA YALGIN

DANIŞMAN
PROF. DR. HÜSEYİN ÇALIŞKAN

AĞUSTOS 2023

BİLDİRİM

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tez-Proje Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu çalışmada:

- Tezde yer verilen tüm bilgi ve belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi ve sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunduğumu ve kaynak olarak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değiştirmede bulunmadığımı,
- Bu tezin tamamını ya da herhangi bir bölümünü başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Büşra YALGIN

İTHAF

*Sevgisiyle yüreğimi sarmalayan merhume anneannem ve yüreğinin sarmalanmasını
bekleyen minik yüreklere...*

ÖN SÖZ

Değerler bir toplumun mutlu ve huzurlu bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için gereklidir. Bu huzurun korunabilmesi de değerlerin merkeze alındığı bir eğitim anlayışının kabul edilmesi ile mümkündür. Değerler eğitimi, çocuğun okulla tanıştığı okul öncesi eğitim döneminden başlayarak hayat boyu devam etmesi gereken bir süreçtir. Ayrıca okulun yanında; aile, çevre, kurum ve kuruluşlar ve toplumsal mekanlar da değerler eğitiminin bir paydaşı haline getirilmelidir. Böylelikle düşünen, öğrenen, araştıran, paylaşan, dayanışma ve iş birliğini görev edinen, değerleri hayatın merkezine alan ideal toplumlara dönüşmek mümkün olur. Tüm bu sebeplerden dolayı bu araştırma, okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlara yönelik gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkilerini ve okul dışı öğrenme alanlarının değer kazandırma açısından verimliliğini ortaya koymak amacıyla, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Değerler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda yüksek lisans tez çalışması olarak gerçekleştirilmiştir.

Başta bu çalışmanın ortaya çıkmasında, planlanmasında ve yüksek lisans eğitim sürecimin her aşamasında büyük emeği olan, süreç boyunca tecrübesini ve ilgisini esirgemeyen çok değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN'a,

Araştırmayı gerçekleştirdiğim sınıfımın minik yüreklerine, süreçte her zaman desteklerini esirgemeyen değerli velilerime ve kıymetli meslektaşlarıma şükranlarımı sunarım.

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARIYLA OKUL DIŞI ORTAMLARDA DEĞERLER EĞİTİMİ: BİR EYLEM ARAŞTIRMASI

Büşra YALGIN, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN

Sakarya Üniversitesi, 2023.

Bu araştırmada, okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlara yönelik hazırlanan ve gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının bu çocuklar üzerinde ki etkilerini ve okul dışı öğrenme alanlarının değer kazandırma açısından verimliliğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma, okul dışı ortamlarda değerler eğitimi bağlamında; kurum ve kuruluşlarla, sahne oyunları, toplumsal mekânlarla, sözlü tarih çalışmalarıyla, oyunlarla, görevlerle, filmlerle ve çevreyle bütünleştirilerek sekiz haftalık bir zaman diliminde yürütülmüştür.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan eylem araştırması kullanılmıştır. Eylem araştırması, araştırmacının öğrenme sürecinde katılımlı bir rol üstlenmesi ve okul dışı ortamlarda inceleme imkânı bulması açısından tercih edilmiştir. Araştırma grubunu Kocaeli ilinde öğrenim gören 8'i erkek, 12'si kız toplam 20 çocuk ve velileri oluşturmaktadır. Eylem araştırmasını yürüten öğretmenin kendi sınıfı ile çalışmayı tercih etmesi, çocukların mevcut durumunu bildiği için planlama ve değerlendirme süreçlerinde kolaylık sağlamıştır. Çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine göre okul dışı eğitim etkinlikleri tasarlanmış ve uygulanmıştır.

Uygulama sürecini değerlendirmek için öğretmen tarafından gerçekleştirilen gözlem verilerinden, çocuk ve veli katılımcılarla yapılan görüşmelerden, süreç sonunda ortaya çıkan çocuk resimlerinden ve ürünlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen nitel veriler betimsel analiz teknikleriyle çözümlenmiştir.

Araştırmanın sonunda, okul dışı eğitim ortamlarında gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocukların değer algılarına olumlu etkileri olduğu belirlendi. Bu çerçevede yürütülen okul dışı ortamlardaki değerler eğitimi çalışmaları; sevgi, saygı, paylaşma, yardımseverlik, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik ve kültürel mirasa duyarlılık değerlerinin gelişmesine, okul dışı ortamların eğitim süreçlerinde kullanılmasına ve değerler eğitimine karşı olumlu tutumların oluşmasına katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Dışı Ortamlar, Okul Öncesi, Değer, Değerler Eğitimi, Çevre.

ABSTRACT

VALUES EDUCATION WITH PRE-SCHOOL CHILDREN IN OUT OF SCHOOL SETTINGS: AN ACTION RESEARCH

Büşra YALGIN, Master Thesis

Supervisor: Prof. Dr. Hüseyin ÇALIŞKAN

Sakarya University, 2023

In this research, it is aimed to reveal the effects of values education practices prepared and carried out for out-of-school environments in cooperation with children receiving pre-school education and their families, and the efficiency of out-of-school learning areas in terms of adding value. The research, in the context of values education in out-of-school environments; It was carried out in an eight-week period by integrating with institutions and organizations, stage plays, social spaces, oral history studies, plays, tasks, films and the environment.

Action research, one of the qualitative research designs, was used in the study. Action research was preferred in that the researcher took a participative role in the learning process and had the opportunity to study in out-of-school environments. The research group consists of a total of 20 students, 8 male and 12 female, studying in Kocaeli and their parents. The fact that the teacher who carried out the action research preferred to work with his own class students provided convenience in the planning and evaluation processes since he knew the current situation of the students. Out-of-school education activities were designed and implemented according to the age and developmental characteristics of the students.

In order to evaluate the implementation process, the observation data made by the teacher, the interviews with the students and parents, the student pictures and products that emerged at the end of the process were used. The qualitative data obtained were analyzed with descriptive analysis techniques.

At the end of the study, it was seen that values education practices carried out in out-of-school education environments had positive effects on students' value perceptions. Values education activities in out-of-school environments carried out within this framework; It has contributed to the development of values of love, respect, sharing, benevolence, responsibility, cleanliness, patriotism and cultural heritage, the use of out-of-school environments in educational processes and the formation of positive attitudes towards values

education.

Keywords: Out of School Environments, Preschool, Value, Values Education, Environment

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
İTHAF	vi
ÖN SÖZ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	viii
GÖRSELLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Problem durumu	1
1.2.Araştırmanın amacı.....	4
1.3. Araştırmanın önemi	5
1.4. Araştırmanın sınırlılıkları	7
1.5. Araştırmanın varsayımları	8
1.6. Tanımlar.....	8
BÖLÜM II	10
ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Değer.....	10
2.1.1. Değerin tanımı	10
2.1.2. Değerlerin özellikleri	11
2.1.3. Değerlerin sınıflandırılması	12
2.1.4. Değerlerin işlevleri	14
2.2. Değerler eğitimi	15
2.2.1. Değerler eğitiminin tanımı.....	15
2.2.2. Değerler eğitiminin gerekliliği.....	16
2.2.3. Değerler eğitiminin ilkeleri.....	17
2.2.4. Değerler eğitimi yaklaşımları	18
2.2.5. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi	20
2.3. Okul dışı ortamlar	22
2.3.1. Okul dışı eğitimin tanımı	24
2.3.2. Okul dışı eğitimin özellikleri	25

2.3.3. Okul dışı eğitimin önemi	25
2.3.4. Okul dışı eğitimin avantajları	26
2.3.5. Okul dışı eğitimin dezavantajları	27
2.3.6. Okul dışı ortamlar ve değerler eğitimi	28
2.3.7. Okul dışı ortam olarak çevre.....	29
2.3.8. Okul dışı ortam olarak kurum ve kuruluşlar	30
2.3.9. Okul dışı ortam olarak toplumsal alanlar.....	32
2.3.10. Okul dışı ortam olarak sözlü tarih çalışmaları	34
2.3.11. Okul dışı ortam olarak oyunlar	35
2.3.12. Okul dışı ortam olarak sahne oyunları	36
2.3.13. Okul dışı ortam olarak görev odaklı eğitim	37
2.3.14. Okul dışı ortam olarak filmler	39
2.4. İlgili araştırmalar.....	41
2.4.1. Okul dışı ortamlarla ilgili araştırmalar.....	41
2.4.2. Yurt içinde yapılan okul dışı ortamlarla ilgili araştırmalar.....	42
2.4.3. Yurt dışında yapılan okul dışı ortamlarla ilgili araştırmalar.....	45
2.4.4. Değerler eğitimi ile ilgili araştırmalar	46
2.4.5. Yurt içinde yapılan değerler eğitimi ile ilgili araştırmalar	47
2.4.6. Yurt dışında yapılan değerler eğitimi ile ilgili araştırmalar.....	49
2.5. Alan yazın taraması sonucu	51
BÖLÜM III.....	53
YÖNTEM	53
3.1. Araştırmanın modeli	53
3.2. Çalışma Grubu	54
3.3. Araştırmacı.....	56
3.4. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri.....	56
3.5.Verilerin analizi	61
3.6. Araştırmanın geçerliği ve güvenirliği	62
BÖLÜM IV	65
BULGULAR	65
4.1. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik bulgular	65
4.1.1. Çevreyle değerler eğitimi (Ballı Halkalar etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	65

4.1.2. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarım etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	67
4.1.3. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarım etkinliği) çocuk ürünlerine ilişkin bulgular	68
4.1.4. Sahne oyunları ile değerler eğitimi (Kırmızı Başlıklı Kız oyunu) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	71
4.1.5. Sözlü tarih çalışmaları ile değerler eğitimi (Dedemden/Ninemden Bayram etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	73
4.1.6. Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi (Değer Heybem etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	74
4.1.7. Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri Dönüşüm Kutum etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	75
4.1.8. Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri Dönüşüm Kutum etkinliği) çocuk ürünlerine ilişkin bulgular	76
4.1.9. Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular	78
4.1.10. Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları etkinliği) çocuk ürünlerine ilişkin bulgular	80
4.2. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları bağlamında çocuk görüşlerine yönelik bulgular	81
4.2.1. Çevreyle değerler eğitimi (Ballı Halkalar etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	82
4.2.2. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarım etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	87
4.2.3. Filmlerle değerler eğitimi (Dedemden Masallar etkinliği) film değerlendirme formu bağlamında çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	92
4.2.4. Filmlerle değerler eğitimi (Dedemden Masallar etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	98
4.2.5. Sahne oyunları ile değerler eğitimi (Kırmızı Başlıklı Kız Oyunu) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	105
4.2.6. Sözlü tarih çalışmaları ile değerler eğitimi (Dedemden/Ninemden Bayram) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	110
4.2.7. Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi (Değer Heybesi etkinliği) öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular	114
4.2.8. Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri Dönüşüm Kutum etkinliği) öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular	119
4.2.9. Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular	124
4.3. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları bağlamında veli görüşlerine yönelik bulgular	129

BÖLÜM V	135
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	135
5.1. Sonuç ve Tartışma	135
5.1.1. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere etkisine ve bu uygulamalara ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik tartışma.....	137
5.1.2. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik veli görüşlerine ilişkin tartışma.....	144
5.2.Öneriler	145
5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler	145
5.2.2. İleride yapılabilecek araştırmalara yönelik öneriler	146
5.2.3. Uygulayıcılara yönelik öneriler	146
KAYNAKLAR	148
EKLER	163

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Değerler Eğitimi Yaklaşımları	19
Tablo 2. Katılımcı Çocuklara Ait Kişisel Bilgiler	55
Tablo 3. Eylem Araştırması Sürecinde Gerçekleştirilen Eylemler.....	59
Tablo 4. Çevreyle Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	66
Tablo 5. Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	67
Tablo 6. Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	71
Tablo 7. Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	73
Tablo 8. Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	74
Tablo 9. Görev Odaklı Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	75
Tablo 10. Toplumsal Mekanlarla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular	78
Tablo 11. Çevreyle Değerler Eğitimi Ballı Halkalar Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri	82
Tablo 12. Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Jandarma Dostlarım Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri.....	87
Tablo 13. Filmlerle Değerler Eğitimi Film Değerlendirme Formuna Yönelik Çocuk Görüşleri	92
Tablo 14. Filmlerle Değerler Eğitimi Dedemden Masalları Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri	98
Tablo 15. Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Kırmızı Başlıklı Kız Oyununa Yönelik Çocuk Görüşleri	105

Tablo 16. Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Dedemden/Ninemden Bayram Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri	110
Tablo 17. Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Değer Heybesi Oyununa Yönelik Çocuk Görüşleri	115
Tablo 18. Görev Odaklı Çalışmalarla Değerler Eğitimi Geri Dönüşüm Kutum Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri	120
Tablo 19. Toplumsal Mekânlarla Değerler Eğitimi Doğa Dostları Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri	125
Tablo 20. Okul Dışı Ortamlarda Yapılan Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Veli Görüşleri	130

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 1. B.N.K. kodlu çocuğun “jandarma dostlarım tkinliğı” görseli	68
Görsel 2. A.A.S. kodlu çocuğun “jandarma dostlarım tkinliğı” görseli.....	69
Görsel 3. Ö.G. kodlu çocuğun “jandarma dostlarım etkinliğı” görseli	69
Görsel 4. Ö.A.A. kodlu çocuğun “jandarma dostlarım tkinliğı” görseli	70
Görsel 5. Ç.B.A. kodlu çocuğun “jandarma dostlarım tkinliğı” görseli.....	71
Görsel 6. E.Ö.A. kodlu çocuğun “kelebek” kostümü.....	77
Görsel 7. A.A.S. kodlu çocuğun “pembe kapak” kostümü	77
Görsel 8. Z.B. kodlu çocuğun “ışıklı şapka” kostümü	78
Görsel 9. “Çevremizi temiz tutalım” afişı	80
Görsel 10. “Ağaçları koruyalım” afişı.....	80
Görsel 11. “Bir fidanda sen dik” afişı	81

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.Problem durumu

Toplumsal kuralların şekillenmesinde büyük rol oynayan norm ve değerler huzur ve düzenin sağlanması için önemlidir. Toplumsal huzur ve düzenin sürdürülebilmesi için değerlerin toplum tarafından kabul görmesi ve benimsenmesi gerekir. Günümüzde kitle iletişim araçlarının kullanım durumunun yaygınlaşması her türlü bilgiye ulaşılabilirliği kolaylaştırmıştır. Bu durum da çocukların olumsuz davranış örneklerine maruz kalma oranında artışa sebep olmuştur. Ahlak dışı olarak nitelendirilen durumlara da erişim imkânının artması ahlaki yozlaşmaya yol açmaktadır. Bu durumun yanında çocuk çevresinde sadece gözlemleyerek bile ahlaki yönden olumsuz kabul edilen birçok duruma maruz kalabilir. Bunun engellenebilmesi ancak nitelikli bir değer eğitimi ile mümkündür. Değerler eğitimi alanında günümüze değin yapılan araştırmalar bahsi geçen durumları derinlemesine inceleyerek analizini yapmakta ve değerler eğitiminin amaçlarının kazandırılmasına yönelik gerekçeler sunmaktadır (Yıldırım, 2019). Değerler eğitimi bir toplumun varoluşuna katkı sağlayan milli ve manevi unsurlardan beslenerek insanın kendisiyle ve çevresiyle olan iletişimini insani bir çerçeveye dayandıran kazanımlar bütünüdür (Koçyiğit, 2019). Bu kazanımların kabulü ise çocukluk döneminde başlar. Çocukluk döneminin ilk yılları eğitim öğretim sürecinde okul öncesi eğitim dönemine tekabül eder.

Okul öncesi eğitim dönemi, çocukların toplumsal hayatın küçük bir temsili kabul edilen okula ilk adım attıkları dönemdir. Okul öncesi dönemi çocuğun diğer gelişim dönemlerine göre hızlı gelişim özellikleri gösterdiği bir dönemdir. Bu dönemde çocuğa sunulan çevrenin, çocuğun değer algıları üzerindeki etkisi çok önemli bir yer tutar. Bu dönemde yapılan her çalışma, çocuğun yetişkinlikteki kişilik yapısını, tavrını, alışkanlıklarını, inançlarını ve değerlerini şekillendirmede etkilidir. Ayrıca çocuğa bu dönemde sunulan eğitim, çocuğun

sosyal uyum ve becerilerini destekleyerek kavrama gücünü arttırmakta ve değerler sistemine yönelik farkındalık kazanmasına destek olur (Kandır ve Alpan, 2008). Bu sebeple okulların toplumsal hayatın düzenlenmesini sağlayan kuralları ve bu çerçevede oluşan değerler sistemini çocuklara aşılama yönelik işlevleri vardır. Bu durum da değerler eğitiminin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenerek eğitim programlarına dâhil edilmesini beraberinde getirmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda uygulanması ön görülen değerlerden bazıları; dayanışma, sevgi, dostluk, saygı, dürüstlük, adalet, yardımlaşma, paylaşma, vefalı olma ve vatanseverlik olarak sıralanabilir. Bu araştırmada da okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarında sevgi, saygı, sorumluluk, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, paylaşma, vatanseverlik ve yardımseverlik değerleri okul dışı ortamlar aracılığı ile işlenerek çocuklarda bu değerlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Okul öncesi dönemde soyut olan değerlerin kazanımı gerçek dünyayı deneyimleyebilecekleri okul dışı ortamların kullanılmasıyla somut ve kalıcı hale gelebilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Okul dışı ortamlar soyut bilgileri somutlaştırma, gerçek dünyayı deneyimleme, anlama ve buna uygun gerçek davranışlar sergileme fırsatı sunar. Ayrıca öğrencilerin okul dışı ortamlarda duygularını sürece yansıtma ve duyu organlarını etkin bir şekilde kullanmaları öğrencilerin eğitim sürecine aktif katılımını beraberinde getirir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Okul dışı ortamlar çocukların toplumsal hayata daha yakından dâhil olabildikleri, merak ve keşif duygularını harekete geçiren aktif öğrenme ortamlarıdır. Eğitim ve öğretim sürecinde okul dışı öğrenme ortamlarının tercih edilmesi okul içinde görülmesi kısıtlı olan olay ve olguları deneyimle fırsatını doğrudan öğrencilere sunduğu için çok önemlidir (Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020). Bu araştırmada da okul dışı ortamlar olarak doğal çevre, kurum ve kuruluşlar, filmler, sahne oyunları, toplumsal mekânlar, sözlü tarih çalışmaları, oyunlar ve görev odaklı çalışmalara yer verilmiştir.

Okul dışı ortamlarla değerler eğitimine yönelik yapılan bilimsel araştırmalar gözden geçirildiğinde; eğitsel oyunlarla değerler eğitimi, (Altunel, 2022; Aydın, 2021; Çalışkan ve Biter, 2019; Çamlı, 2021; Eliasa, 2014) filmlerle değerler eğitimi, (Altınış ve Altun, 2012; Aslan ve Yılar, 2019; Çinemre, 2021; Erilidawati ve Rahmah, 2022; Ghilzai ve diğerleri, 2017; Güney, 2021; Karabulut, 2022; Karakuş, 2015; Septianti ve Hafidz, 2008; Tabak, 2022; Tekin, 2022, Valdivieso, 2016) çevreyle değerler eğitimi, (Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan, 2021; Pérez Jorge ve diğerleri, 2016), sahne oyunları ile değerler eğitimi, (Demir

ve Özdemir, 2013) görev odaklı çalışmalar ile değerler eğitimi, (Yıldırım ve Çalışkan, 2021) müzikle değerler eğitimi bağlamında (Aşcı, 2022) araştırmalara ulaşılmıştır. Ayrıca Çalışkan ve Yıldırım (2022) yapmış oldukları çalışmalarıyla tüm bu okul dışı ortamlarla değerler eğitimi çalışmalarını; çevreyle, müzelerle, oyunlarla, sahne oyunları, filmlerle, kurum ve kuruluşlarla, toplumsal mekânlarla, sözlü tarih ve görev odaklı çalışmalarla bütünsel bir şekilde ele alarak uygulama örnekleri sunmuşlardır.

Gerçekleştirilen literatür taramasında okul öncesi dönem çocuklarına yönelik okul dışı ortamlarla değerler eğitimi çalışmalarının eksikliği bu çalışmanın gerekliliğini doğurmuştur. Okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının etkilerinin ele alındığı bu çalışmada erken çocukluk döneminin gelişimsel seyrine uygun somut etkinlik planlarının oluşturulup uygulanması araştırmayı özgün kılacağı düşünülmektedir. Araştırmada problem durumunun çözümüne yönelik nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması tercih edilerek var olan problemin sonuca bağlanma noktasında daha etkin olabilmesi, öğrenme sürecinde katılımlı bir rol üstlenme ve öğretimin olduğu mekânda inceleme olanağı vermesi göz önünde bulundurulmuştur.

Okul dışı ortamlar öğrenmeler için ilgi çekici ve eğlenceli bir atmosfer oluşturduğu ve çocuklar arasında sosyal etkileşime katkı sağladığı için de önemlidir. Ayrıca okul dışı ortamlara düzenlenen gezilerin çocukların günlük yaşamla bağ kurma, hayal gücünü geliştirme ve öğrenilen değerlerin kalıcılığını arttırma gibi becerilerine katkı sağladığı görülmektedir (Çiçek ve Saraç, 2017). Okul dışı ortamlar farklı disiplin alanlarına ait birçok değerın kazanılmasına da rehberlik eder. Öğrencilerin panel, kongre, bilgi şöleni gibi etkinliklere götürülmesi, öğrencilerde bilimsellik değeri gibi farklı değerlere karşı farkındalığın oluşmasına katkı sağlar (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Okul dışı ortamlar okul içi ortamlara göre daha az sınırlandırılmış bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda okul dışı çalışmalara katılan öğrencilerin daha kapsamlı bir şekilde gözlemlenebilmesi sonucu yapılan değerlendirmeye göre, öğrenme eksiklikleri konusunda eğitime dönüt sağlaması kalıcı öğrenmeler oluşturulabilmesine zemin hazırlar (Kubat, 2018). Tüm bu nedenlerden kaynaklı olarak okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının, soyut durumdaki değerlerin kazanımını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocuklar ve aileler üzerinde etkilerinin

neler olacağı, ortaya çıkan tüm verilerin değerlendirilip raporlaştırılması karşı karşıya kalınan bir problem durumudur. Bu doğrultuda okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları ile kazandırılması hedeflenen sevgi, saygı, sorumluluk, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, paylaşma ve yardımseverlik değerlerinin merkeze alındığı bir uygulamanın tasarlanma ihtiyacı bu araştırmayı gerekli kılmıştır.

1.2.Araştırmanın amacı

Bu araştırma okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının, çocuklar üzerindeki etkilerini ve okul dışı öğrenme alanlarının değer kazandırma açısından öğretme-öğrenme sürecindeki verimliliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç bağlamında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda;
 - a. Çevreyle,
 - b. Kurum ve kuruluşlarla,
 - c. Filmlerle,
 - d. Sahne oyunlarıyla,
 - e. Sözlü tarih çalışmalarıyla,
 - f. Eğitsel oyunlarla,
 - g. Görev odaklı çalışmalarla,
 - h. Toplumsal mekânlarla gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkileri nasıldır?
2. Okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda;
 - a. Çevreyle,
 - b. Kurum ve kuruluşlarla,

- c. Filmlerle,
- d. Sahne oyunlarıyla,
- e. Sözlü tarih çalışmalarıyla,
- f. Oyunlarla,
- g. Görev odaklı çalışmalarla,
- h. Toplumsal mekânlarla gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik çocukların görüşleri nasıldır?

3. Okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik ailelerin görüşleri nasıldır?

1.3. Araştırmanın önemi

Değerler yaşadığımız sosyal ve toplumsal hayatın temel unsuru olarak görülmektedir. İdeal kabul edilen mutlu ve huzurlu bir toplumun varlığı ancak değerlerin hayata doğru bir şekilde yansıtılması ile mümkündür. İdeal bir toplumun varlığını koruyabilmesi için öğrencilerin yetiştirilmesi, geleceğe hazırlanabilmesi; kullanılacak eğitim yöntem ve tekniklerinde değerlerin merkeze alındığı bir eğitim anlayışı gereklidir. Bu durum da etkili bir değerler eğitimi ihtiyacını ortaya çıkarır (Yıldırım, 2019).

Değerler eğitimi okul öncesi dönemden başlayarak eğitim öğretim sürecinin tümünü içine almalı, eğitimciler de bu konuda alanda yetkin ve duyarlı hale ulaştırılmalı, eğitim öğretim kurumlarının yanı sıra aileler, çevre, sivil toplum kuruluşları ve toplumun tamamı sürecin ayrılmaz bir ögesi haline getirilmeli ve aktif katılımları teşvik edilmelidir. Böylelikle düşünen, öğrenen, araştıran, paylaşan, dayanışma ve iş birliğini görev edinen birey ve toplumlara dönüşmek mümkün olur (Ünsür, 2020). Bu bağlamda bu araştırma yapılandırmacı eğitime uygun olarak, okul öncesi dönemde okul dışı ortamlarda öğrenmeyi merkeze alan uygulamalar sunacağı düşünüldüğünden eğitim disiplinleri için önem arz etmektedir.

Alan yazını incelendiğinde okul dışı ortamlarda değerler eğitimine yönelik çalışmaların olduğu görülmektedir. Alan yazından hareketle; (Altunel, 2022; Aydın, 2021; Çalışkan ve

Biter, 2019; amlı, 2021; Eliasa, 2014) ocuk oyunlarını, (Demir ve zdemir, 2013) sahne oyunlarını, (Yıldırım, alışkan ve Demirhan, 2021; Pérez Jorge ve diğlerleri, 2016) evreyi, (Yıldırım ve alışkan, 2021) görev odaklı uygulamaları, (Altmış ve Altun, 2012; Aslan ve Yılar, 2019; inemre, 2021; Erlidawati ve Rahmah, 2022; Ghilzai ve diğlerleri, 2017; Güney, 2021; Karabulut, 2022; Karakuş, 2015; Septianti ve Hafidz, 2008; Tabak, 2022; Tekin, 2022, Valdivieso, 2016) filmleri değlerlerin kazandırılmasında yöntem olarak kullanmışlardır. Ulaşılan bu çalışmalar ilkokul ve ortaokul grubuna yönelik gerçekleştirilmiş olup, okul öncesi döneme ait okul dışı ortamlarla değler eğitime yönelik çalışmaların eksikliği tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen bu çalışmanın, okul öncesi eğitim döneminde okul dışı ortamlarla değler eğitimi çalışmaları alanında görülen bu eksikliğin giderilmesi noktasında katkı sağlayacağı söylenebilir.

Okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değler eğitimi uygulamalarının çocuklar ve aileler üzerinde etkilerinin ele alındığı bu araştırmada problem durumunun çözümüne yönelik erken çocukluk döneminin gelişimsel seyrine uygun somut etkinlik planlarının oluşturulup uygulanması bakımından bu çalışma önemlidir. Ayrıca okul öncesi eğitim döneminde sosyal ve duygusal gelişim alanında kazandırılması hedeflenen sevgi, saygı, sorumluluk, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, paylaşma, vatanseverlik ve yardımseverlik değlerini kazandırabilmek için okul dışı ortamlarda değler eğitimi çalışmalarının yoğunlaştırıldığı bir öğretim sürecinin tasarlanması ihtiyacı, bu araştırmayı önemli kılmıştır.

Öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde zihinsel gelişimlerinin yanı sıra ruhsal gelişimleri de önemlidir. Ruhsal gelişimin desteklenmesi değler eğitimi ve duyuşsal öğrenme ortamlarıyla sağlanır. Bu doğrultuda biliş ve ruhun gelişimi bütünsel olarak ilerler. Bu sebeple de öğrencilerin hem duyuşsal hem bilişsel boyutlarına etki eden eğitim süreci, okul dışı ortamların kullanılmasıyla oluşturulabilir (alışkan ve Yıldırım, 2022). içek ve Saraç (2017) yaptıkları araştırmada da okul dışı ortamları, öğrenmeler için ilgi çekici ve eğlenceli bir atmosfer oluşturduğu ve çocuklar arasında sosyal etkileşime katkı sağladığı için de önemli bulmuştur. Ayrıca okul dışı ortamlara düzenlenen gezilerin çocukların günlük yaşamla bağ kurma, hayal gücünü geliştirme ve öğrenilen değlerin kalıcılığını arttırma gibi becerilerine katkı sağladığını ifade etmişlerdir. Rennie ve McClafferty (1995) araştırmalarında öğrenmeyi teşvik edici okul dışı ortamlar olarak hayvanat bahçeleri, akvaryumlar, bilim merkezleri, teknoloji merkezleri ve müzelere yer vermişlerdir. Bu araştırmada da Jandarma Komutanlığı, çok amaçlı salonlar, park ve bahçeler, doğal evre

okul dışı alanlar olarak eğitim sürecinde kullanılmıştır.

Gerçekleştirilen araştırma, toplumsal hayatta var olan değerleri fark edebilmeyi ve içselleştirebilmeyi yapılandırmacı eğitim anlayışının da desteklediği okul dışı ortamlarla öğrenme sürecinde kullanılması sebebiyle *güncel*;

değer kazanımında okul dışı ortamlarla değerler eğitimi okul öncesi eğitim döneminde ele alan ilk çalışmalardan biri olması, sekiz farklı okul dışı ortama aynı araştırmada yer veren ilk eylem araştırması olması ve sorunun çözümüne yönelik somut etkinliklerin hazırlanması yönünden *özgün*;

değer kazanımı için çocuğa gereken ortamı sağladığı, değer öğretimini zenginleştirecek eğitim yöntemleri olarak okul dışı alanların gerekliliğini ortaya koyduğu için *gerekli*;

toplumda var olan değerlerin somutlaştırılarak öğretilmesi, öğrenilenlerin kalıcılığını sağlaması, aktif değer yaşantılarının oluşturulması, çocukların okul dışı ortamlarda çevre ile etkileşimini sağlayarak sosyalleşmelerine destek olması, çocukların özgün ürünler üretmesi, çocuklara doğru davranışların ne olduğunu öğretmekle yaşanılabilir bir çevreye katkı sağlamaları bakımından *işe yarar* olması sebebiyle önemli kabul edilmektedir.

Ayrıca bu araştırma; değerler eğitimi konusunda sahip olunan soyut ve teorik bilgileri, somutlaştırıp uygulamaya dönüştürmelerinde eğitimcilere yardımcı kaynak olmaları, okul dışı ortamların değerler eğitimi çalışmalarında daha önceden denenmiş etkinlikler sunabilmesi, belirlenen problemlerin sonuca ulaşma noktasında etkili olabilmesi, eğitim sürecinde araştırmacıya katılımlı bir rol üstlenme ve eğitimin gerçekleştiği ortamda gözlem yapma fırsatı vermesi, okul öncesi dönemde gerçekleştirilen değerler eğitimi sürecine farklı bir perspektif kazandırması ve nitel araştırma desenlerinden olan eylem araştırmasını tercih ederek değerler eğitiminde diğer eğitim paydaşlarına kaynak olması sebebiyle önemlidir.

1.4. Araştırmanın sınırlılıkları

Bu çalışma:

- 2022-2023 eğitim öğretim yılıyla,
- Türkiye' nin Kocaeli iliyle,
- Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir anaokulunda öğrenim gören 20 okul öncesi

çocuğundan elde edilen verilerle,

- Okul dışı eğitim ortamlarından; doğal çevre, kurum ve kuruluşlar, sözlü tarih çalışmaları, oyunlar, sahne oyunları, filmler, görevler ve toplumsal alanlarla,
- Değerler eğitiminde yer alan; sevgi, saygı, sorumluluk, yardımseverlik, temizlik ve kültürel mirasa duyarlılık değerleriyle,
- Araştırmacı tarafından tasarlanan ve okul dışı alanlarda uygulanacak sekiz değerler eğitimi etkinliği ile sınırlı tutulmuştur.

1.5. Araştırmanın varsayımları

Bu çalışma aşağıda yer verilen varsayımları kabul ederek yürütülmüştür:

- Çalışmaya katılım gösteren çocukların araştırmacı tarafından gerçekleştirilen gözlem sürecinde doğal ve samimi davrandıkları varsayılmıştır.
- Çalışmaya katılım gösteren çocukların gerçekleştirilen görüşme sürecinde duygu ve düşüncelerini doğru bir şekilde aktardıkları varsayılmıştır.
- Araştırmacının gözlem ve film değerlendirme formunu doldururken objektif olduğu varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Değer: Bir şeyin kıymetini belirleyen soyut ölçü, denk bulunduğu karşılık ve kıymet; bireyin istekleri olan, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile ilişkisinde ortaya çıkan şey; bir milletin sahip olduğu sosyal, ekonomik, kültürel ve bilimsel değerlerini içine alan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür (TDK, 2011).

Değerler Eğitimi: Değerler eğitimi, bir toplumun varoluşuna katkı sağlayan milli ve manevi unsurlardan beslenerek insanın kendisiyle ve çevresiyle olan iletişimini insani çerçeveye dayandıran kazanımlar bütünüdür (Koçyiğit, 2019).

Okul Dışı Öğrenme Alanı: Okul dışı öğrenme alanı; okul dışı ortamlarda, doğal materyaller, olgular, yaşantılar vb. unsurlar ile somut bir biçimde sürdürülen ve çağımızın ihtiyacı olan

okul ile çevrenin etkileşimi olarak ifade edilir (Topçu, 2022).

Erken Çocukluk Dönemi: Bireyin sosyal bir varlık olarak bütünsel gelişimi yönünden en kritik evresini içeren 0-72 ayı kapsayan döneme erken çocukluk dönemi denir (Şimşek, 2007).

Okul Öncesi Eğitim Dönemi: Erken çocukluk dönemi içerisinde yer alan 0–72 aylık süreci kapsayan, çocuğun sosyal, duygusal, dil, motor ve bilişsel gelişim alanları yönünden yaşamın diğer dönemlerine göre daha hızlı bir gelişim gösterdiği dönem okul öncesi eğitim dönemidir (Girgin, Kurnaz ve Zobu, 2011).

Eylem Araştırması: Bir kurumda çalışmakta olan öğretmen, eğitim uzmanı, yönetici gibi bizzat uygulamanın içerisinde aktif yer alan bir uygulayıcının kendisinin ve ya bir araştırmacı ile beraber katılım gösterdiği ve yürütme sürecine ilişkin problem durumlarının meydana çıkarılması ya da hali hazırda meydana çıkmış bir problem durumunu kavrama ve çözüme kavuşturmaya yönelik sistematik bir şekilde veri toplayarak analiz etme basamaklarını içeren araştırma yaklaşımına eylem araştırması denir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Değer

2.1.1. Değerin tanımı

Değer kavramı geçmişten günümüze değin farklı bilim dallarında ele alınmış; sosyoloji, psikoloji, din bilimleri, felsefe gibi sosyal bilimlerin temelini oluşturmuştur. Değer kavramını bu denli önemli kılan kâinatın en önemli unsuru kabul edilen insanın davranışlarını biçimlendiriyor oluşudur (Koçyiğit, 2019). Değer kavramının farklı bilim dalına konu olması farklı tanımlamaları da beraberinde getirmiştir. Yapılan bu tanımlardan birkaçına aşağıda yer verilmiştir:

Bir şeyin kıymetini belirlemeye yarayan soyut ölçü, denk bulunduğu karşılık ve kıymet; bireyin istekleri olan, ihtiyaç duyan bir varlık olarak nesne ile ilişkisinde ortaya çıkan şey; bir milletin sahip olduğu sosyal, ekonomik, kültürel ve bilimsel değerlerini içine alan maddi ve manevi öğelerin bütünüdür (TDK, 2011).

Değerler bireyin sosyalleşme süreci içerisinde içselleştirdiği kişisel bağlılıklar ve sosyal normların içerisinde somut davranışların standartlarını sağlayan öğelerdir (Özensel, 2003).

Değerler kişinin dâhil olduğu toplumun kültürel yapısı ve sosyal çevresinin bir birleşimi olarak kabul edilen, öncelik verme durumu kişiden kişiye değişkenlik gösterebilen ancak davranışa döküldüğünde atfedilebilen, bireyin hayata dair inançlarını içine alan soyut kavramlar şeklinde ifade edilir (Yıldırım, 2019). Ayrıca değer, toplumsal olarak kabul görmüş ve bireyin kendinde olmasını arzuladığı olgular ve kişinin toplumsal kimliği olarak da ifade edilir (Gündüz, 2018).

Değer bireyin davranışlarını saptayan ve şekillendiren ilkeler; davranışları değerlendirmeye olanak tanıyan, ölçek rolü oynayan referanslar; kötü ve iyi hakkında bilgi sunan ve perspektif oluşturan unsurlar; bireyi kişisel ve toplumsal hayatta denetlemeye yarayan, iş birliği ve dayanışmayı temin eden araçlar olarak kabul edilir (Zengin, 2017).

Değer üzerine yapılan tüm bu tanımlamalar değerlendirildiğinde değerler için; bir toplumun maddi ve manevi öğelerini içinde barındıran sosyal, ekonomik, bilimsel ve kültürel yönleri olan ve toplumu derinden etkileyen unsurlar bütünü denilebilir.

2.1.2. Değerlerin özellikleri

Toplumda var olan değerler hakkında öne sürülen tanımlamalar ve açıklamalar incelendiğinde değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022; Kaymakcan ve Meydan, 2020; Yıldırım, 2019; Yılmaz, 2021):

- Birey ya da toplum tarafından yapılan değerlendirme sürecinde ölçüt görevi üstlenirler.
- Bireyin davranış yönünü tayin etme noktasında duyuşsal ve bilişsel yargılar olarak kabul görürler.
- Bireyin kendisinden ve çevresinden, toplumunda bireyden beklentisini belirlerler.
- Bireyin öz değerlendirme yapabilmesine yardımcı olur.
- Bireyin davranışlarının şekillenmesi noktasında rehberlik yaparlar.
- Toplumsal huzurun sağlanmasına katkı sağlarlar.
- Olumlu benlik imajı oluştururlar.
- Kararların sorumluluğunu alma ve hesap verebilir olma yeteneğini geliştirirler.
- Birey ve grupların haklarını koruma konusunda farkındalık oluştururlar.
- Değerler kalıcı inançlardır.
- Değerler ulusal özellikler ve evrensel özellikler gösterirler.
- Değerler duygusal, davranışsal ve bilişsel yönlere sahiptir.
- Değerler sosyal gereksinimleri karşılayarak toplumsal refahı korurlar.
- Değerlerin bireyde tamamen varlığı ve tamamen yokluğu mümkün değildir.
- Değerlerin mutlak varlığı ve yokluğu bulunmasa bile kendi aralarında derecelendirilmeleri yapılır.

2.1.3. Değerlerin sınıflandırılması

Değerler ahlakla ilgili olan ve olmayan değerler olarak iki ayrı gruba ayrılır. Ahlakla ilişkili değerler emir içerirken, ahlakla ilişkili olmayan değerler genel olarak kişisel tercihlere bağlıdır. Ahlaki değerler de kendi içerisinde evrensel olanlar ve olmayanlar olarak sınıflandırılır. Ahlaki değerler inanç sistemi üzerine kurulduğu için toplumsal farklılıklar içerebilir. Evrensel değerler ise tüm toplumlarda değişmeyen özelliklere sahip olan değerleri kapsar. Örneğin; dürüstlük bütün toplumlarda kabul gören, gerek sosyal gerekse iktisadi hayatta ilişkileri şekillendiren evrensel değer olarak betimlenir (Ünsür, 2020). Bu evrensel değerler yalnızca bir bireyi ve toplumu yakından ilgilendirmenin yanı sıra tüm dünyanın ortak paydası kabul edilir. Bu kabullenme şekli değerlerin evrenselliğini oluşturmaktadır. Evrensel değerler mekân ve zaman, kültür ve toplum değişse bile önemini korumaktadırlar. Örneğin; adalet değeri için uygulanma durumu ve uygulanma biçimi toplumlar ve çağlar arası farklılıklar barındırsa da adaletin tüm dünya için önemli bir değer olma özelliği değişmeden korunur (Yıldırım, 2019).

Rokeach (1993) ise değerleri araç ve amaç değerler olarak iki kategori altında sınıflandırmıştır. Sınıflandırılan iki grupta da 18'er değer yer almaktadır. Bu değerlerden ilki olan *amaç değerler*; barış içinde bir dünya, aile güvenliği, bilgelik, başarılı olma, eşitlik, dini olgunluk, olgun sevgi, kendine saygı, gerçek dostluk, heyecan verici bir yaşam, güzellikler dünyası, iç huzur, özgürlük, mutluluk, rahat yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik ve zevk olarak sıralanmaktadır. Sınıflandırmanın diğer grubu olan *araç değerler* ise cesaretli olmak, itaatkâr olmak, bağımsız olmak, kibar olmak, mantıklı olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, geniş görüşlü olmak, sorumluluk sahibi olmak, entelektüel olmak, hırslı olmak, kendini kontrol etmek, sevecen olmak, neşeli olmak, muktedir olmak, temiz olmak, hayal gücü kuvvetli olmak ve yardımsever olmak olarak sıralanır.

Schwartz (1992) 56 değer belirlemiş ve bu değerleri 10 genel değer çerçevesinde sınıflandırmıştır. Sınıflandırılan bu değerler şöyle sıralanmaktadır:

Güç: Toplumsal statü, birey ve kaynağın üstünde denetim kurma gücüne sahip olmayı ifade eder. Bu kategorinin değerleri; zengin olmak, sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, insanlar tarafından benimsenmek, toplumdaki yansımalarını korumak olarak sıralanır.

Başarı: Toplumsal ölçütleri merkeze alan bireysel başarı yönelimini ifade eder. Bu kategorinin değerleri; başarılı olmak, yetkin olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak ve hırslı olmak olarak sıralanır.

Hazcılık: Kişisel zevk ve hazza eğilimli olmayı ifade eder. Bu kategorinin değerleri; zevk ve hayattan tat almak olarak sıralanır.

Uyarılım: Yenilik ve heyecan arayışında olmayı ifade eder. Bu kategorinin değerleri; cesur olmak, dinamik yaşam ve heyecanlı bir hayat sahibi olmak olarak sıralanır.

Öz yönelim: Duygu, düşünce ve davranışlarda bağımsız olmayı ifade eder. Bu kategorinin değerleri; meraklı olmak, özgürlük, bağımsızlık, yaratıcı olmak, kendi amaçlarını belirlemek ve öz saygı sahibi olmak olarak sıralanır.

Evrenselcilik: Hoşgörü ve anlayış doğrultusunda tüm insanların ve çevrenin iyiliğini gözetmeyi ifade eder. Bu kategorinin değerleri; açık fikirlilik, erdemli olmak, eşitlik, güzelliklerle dolu bir dünya, toplumsal adalet, çevreyi korumak, dünya barışını istemek, doğayla bir bütün halinde olmak ve iç dinamiklerin uyumu olarak sıralanır.

İyilikseverlik: Bireyin yakın ilişkiler içinde olduğu insanların iyiliğini gözetmesi ve geliştirmesi durumu olarak ifade edilir. Bu kategorinin değerleri; yardımseverlik, dürüstlük, affedici olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, anlamlı bir hayat, olgun sevgi ve manevi hayat olarak sıralanır.

Geleneksellik: Kültüre, dine, törelere, gelenek ve göreneklere saygı duymayı ve bağlılığı ifade eder. Bu kategorinin değerleri; alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın verdiklerini kabullenmek, gelenek ve göreneklere saygılı olmak, ılımlı olmak ve dünyaya dayalı işlerden uzak durmak olarak sıralanır.

Uyma: Toplumsal kurallara aykırı olan ve başkalarına zarar verebilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması olarak ifade edilir. Bu kategorinin değerleri; aileye ve yaşlılara değer vermek, itaatkâr olmak, kibar olmak ve kendini denetleyebilmek olarak sıralanır.

Güvenlik: Toplumsal ilişkilerin, kişisel ve psikolojik huzurun sürekliliğini ifade eder. Bu kategorinin değerleri; ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, aile güvenliği, bağlılık duygusu, temiz olmak, sağlıklı olmak ve iyiliğe karşılık vermek olarak sıralanır.

Rogers ise değerleri üç farklı kategoride sınıflandırmıştır (Erbaş, 2020). Bu kategoriler;

1. *Faal Değerler;* kişilerin bir nesneyi diğerlerine tercih etmesini sağlayan değerlerdir.

2. *Tasarlanan Değerler*; temsili bir nesne, ideal veya iyi olan için kişinin seçtiği değerlerdir.
3. *Objektif Değerler*; istenilir olması, tasarlanmadan gerçekte var olan ve objektif olarak arzu edilen değerlerdir.

Değerler ile ilgili alan yazın incelendiğinde yukarıda açıklanan sınıflandırmaların yanı sıra değerlerin sınıflandırılmasına yönelik gerek yurt içinde gerek yurt dışında daha birçok sınıflandırma mevcuttur (Erbaş, 2020).

2.1.4. Değerlerin işlevleri

Değerler kişinin edimlerini doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkileyecek niteliktedirler. Geçmişten bugüne insan davranışlarını anlamlandırmak isteyen araştırmacılar toplumda var olan değerleri incelemeyi tercih etmişlerdir. Çünkü toplumda var olan değerlerin insan davranışlarını anlamlandırma noktasında kritik bir önem taşıdığını kabul etmişlerdir. Bu sebeple denilebilir ki bir toplumda var olan değerlerin tümü insan davranışlarını belirlemede kilit bir rol üstlenir (Yıldırım, 2019). Fichter'e göre (1990) değerlerin birtakım işlevleri vardır. Bunlar (aktaran, Yılmaz, 2021):

- Değerler, toplumun ideal düşünce ve davranış yapısını belirler: Toplumun ideal düşünceleri toplumsal olarak kabul gören değerler çerçevesinde oluşur ve bu doğrultuda insan davranışları düzenlenir.
- Değerler toplumda dayanışma ve iş birliği aracı olarak rol oynar: Değerlerin varlığı toplumun birlik ve beraberliğine olumlu yönde katkı sağlar.
- Değerler bireyi töre, adet, gelenek ve görenekleri benimsemeye teşvik ederek sosyal kontrolü sağlar: Değerlerin toplumsal düzeni oluşturmada etkisi olan belli normları vardır ve bu normlara uyum toplumsal huzurun sürekliliği için ön koşuldur.
- Bireyin toplumsal rolleri seçmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde rehberlik yaparlar: Değerlerin bireyin toplumsal alandaki rol karmaşasını önleyerek bireylerin davranışları noktasında etkili bir gücü vardır.

- Bireyin dikkatini toplumsal olarak istenilir, faydalı ve önemli görülen durumlar üzerine yoğunlaştırırlar: Değerler bireyde istendik yönde toplumsal duyarlılığın ve farkındalığın oluşmasını sağlar.
- Değerler bireyin toplumsal konumunu belirler: Değerlerin bireyin toplumsal statüsünü biçimlendirmede önemli etkileri mevcuttur.

2.2. Değerler eğitimi

2.2.1. Değerler eğitiminin tanımı

Günümüzde eğitim öğretim süreçleri arasında yer almaya başlayan değerler eğitimi farklı araştırmacıların araştırma konusu olmuş ve değerler eğitime yönelik çeşitli tanımlar ortaya çıkmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir:

Değerler eğitimi, bir toplumun varoluşuna katkı sağlayan milli ve manevi unsurlardan beslenerek insanın kendisiyle ve çevresiyle olan iletişimini insani çerçeveye dayandıran kazanımlar bütünü olarak tanımlanabilir (Koçyiğit, 2019).

Değerler eğitimi bir toplumun sahip olduğu inanç, adet, gelenek ve görenekleri genç nesillere aktarmayı amaçlayan; toplum, değer ve eğitim kavramları arasında sıkı ve çift yönlü bir ilişki sağlama olarak ifade edilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Akbaş (2008) ise değerler eğitimi eğitim kurumlarının rehberliğini üstlendiği bir toplumu oluşturan kişilere, yaşam içerisinde nelerin önemli görüldüğünü, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğinin eğitimi olarak tanımlamıştır. Berkowitz (2011) ise değerler eğitimi, karakter eğitimi olarak da adlandırılan bireyin akademik olanaklarını ve başarılarını güçlendirmek üzere; bireyde etik, olumlu, toplum yanlısı eğilimler ve yeterliliklerin gelişimini desteklemek amacıyla eğitim sürecinde pedagojiler ve yardımcı yapılar oluşturma girişimi olarak tanımlamıştır.

2.2.2. Değerler eğitiminin gerekliliği

Değerler yaşanılan sosyal ve toplumsal hayatın temel unsuru olarak görülmektedir. İdeal kabul edilen mutlu ve huzurlu bir toplumun varlığı ancak değerlerin hayata doğru bir şekilde yansıtılması ile mümkündür. İdeal bir toplumun varlığını koruyabilmesi için öğrencilerin yetiştirilmesi, geleceğe hazırlanabilmesi; kullanılacak eğitim yöntem ve tekniklerinde değerlerin merkeze alındığı bir eğitim anlayışı gereklidir. Birey değerlerle donatılmış bir biçimde yetiştirilmez ise kargaşa, şiddet, kaos, terör, aldatma, cinsel saldırı, dolandırıcılık, adaletsizlik, haklara saygısızlık gibi toplumun temelini sarsan durumlar ortaya çıkar. Tüm bu durumlar da toplumun birlik ve beraberliğini koruyan etkenlerin kaybolmasına yol açarak; insanların birbirlerine karşı saygısının azalması, çevrenin kirletilmesi, hayvanların katledilmesi, cinayetler, farklılıklara saygının yitirilmesi, intihar, tecavüz gibi birçok durumun meydana gelmesine sebep olur. Bu sebeple değerler her toplum için vazgeçilmez unsurlar olarak görülür (Yıldırım, 2019). Bu bağlamda değerlerin merkeze alındığı eğitim öğretim süreçlerine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Toplumların teknik ve ekonomik alanlarda gösterdiği değişim ve gelişimi aynı oranda değerler eğitimi alanında sağlayamamaları, toplumsal huzur ve düzeni bozan olumsuz durumlar yaşanmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan olumsuz durum ve olayların önüne geçilebilmesi, nitelikli bir değer eğitiminin merkeze alınmasına bağlıdır. Bu sebeple çocuğun eğitiminde önemli rol oynayan eğitimcilerin değerler eğitimi süreçlerini çocuklar için ilgi çekici hale getirecek çalışmalar haline getirmeleri elzem bir sorumluluktur (Meydan, 2012). Eğitimcilerin çocuklara değer kazandırmaya erken çocukluk döneminde yani okul öncesi eğitimi yıllarında başlaması çocuğun kazandırılması hedeflenen değerlerin temelini atmasını ve içselleştirmesini sağlar. Bu bağlamda da kazandırılması hedeflenen değerler vasıtasıyla çocuklarda oluşmaya başlayan sosyal beceriler desteklenmiş olur (Sapsağlam, 2015). Bu bağlamda okulların sorumlulukları arasında değerleri içselleştirmek, çocukları çizilen kurallar perspektifi doğrultusunda disipline etmek, ahlaki değer yargılarının gelişimine katkıda bulunmak ve çocukların karakterinde olumlu yönde etki bırakmak yer alır (Şahin, 2017).

Değerler eğitimi okul öncesi dönemden başlayarak eğitim öğretim sürecinin tümünü içine almalı, eğitimciler de bu konuda alanda yetkin ve duyarlı hale ulaştırılmalı, eğitim öğretim kurumlarının yanı sıra aileler, çevre, sivil toplum kuruluşları ve toplumun tamamı sürecin ayrılmaz bir ögesi haline getirilmeli ve aktif katılımları teşvik edilmelidir. Böylelikle

düşünen, öğrenen, araştıran, paylaşan, dayanışma ve iş birliğini görev edinen birey ve toplumlara dönüşmek mümkün olur (Ünsür, 2020).

Zengin (2017) değerlere yönelik yaptığı araştırmasında, demokratik toplumlarda bireylerin sadece bilgili olmalarının yeterli olmayacağını vurgulayarak, bireyin bilginin yanında ana değerleri içselleştirmiş olmasının gerekliliğine değinmiştir. Bu doğrultuda demokratik toplumlarda bağımsızlık ve özgürlüğün önemli bir değer olduğunu ve demokratik toplumların değerlere daha fazla gereksinim duyduğunu ifade etmiştir.

Kaymakcan ve Meydan (2020) değerler eğitimi uygulamalarına yönelik eğitim sürecinde yürütülebilecek çalışmalara değinmişlerdir. Bu çalışmalar:

- Kazandırılması hedeflenen değerle ilgili karikatür, şiir, kompozisyon, kısa film, sunum, klip, drama hazırlamak.
- Tarihi şahsiyetlerin hayat hikâyelerinden yola çıkarak ilgili değere yönelik muhakeme yapmak.
- Her aya bir değer belirleyerek ayın değerine yönelik sınıf panosu hazırlamak.
- Olumlu davranışları ödüllendirmek.
- Değerlerle ilgili ayet, hadis ve atasözleri üzerinde öğrencilerle sohbet etmek.
- Öğrencilerle değerlere yönelik münazaralar yapmak.
- Öğrencilere senaryolarını kendi yazdıkları tiyatrolar oynatmak.

2.2.3. Değerler eğitiminin ilkeleri

Değerler eğitiminde ortaya konulan birçok yaklaşım ve strateji vardır. Bu sebeple eğitim öğretim süreci bir yaklaşım perspektifinde uygulamaya konulurken kendi paradigmaları ile ilgili gerekli ilkeler barındırırlar. Günümüzde eğitim öğretim sürecinde en çok tercih edilen sosyal öğrenme kuramına göre değer ilkeleri şu şekilde sıralanabilir (Serinsu ve Doğan, 2020):

- *Değerler eğitiminde anne ve baba çocuk için rol model kabul edilir:* Ahlaki açıdan toplum tarafından kabul gören davranışları kazanması beklenen çocuğun, bu değerleri aile içerisinde gözlemleyebilmesi; bir yandan modelleme yapabilmesine

olanak tanırken bir yandan da deneyimlediği değerleri hayatın önemli bir parçası haline getirmesini sağlar.

- *Değerlerin öğretim sürecinde çocuğa uygun koşullara sahip bir ortam sunulmalıdır:* Aileler çocukların kişisel ihtiyaç ve ilgilerini ele alarak değer eğitiminde, çocuğa örnek olan sevgi, saygı, şefkat ve güven gibi değerleri kapsayan bir ortamın sunulmasına özen göstermelidir.
- *Değerler eğitiminde çocuğun tüm gelişim alanlarına ait özellikler bilinmelidir:* Başarılı bir değer eğitimi çocuğu anlama çabası ve çocuğun içinde bulunduğu gelişim döneminin özelliklerine hâkim olmakla mümkündür.
- *Değerler eğitiminde ahlaki davranışların nedenlerini açıklamak ve çocuğun kavramasına olanak tanımak gerekir:* Çocuğa ahlaki davranışların nedenleri hakkında yaşına ve gelişim dönemine uygun açıklamalar yapılmalıdır.
- *Değerler eğitiminde sözlü telkin yerine dolaylı yoldan bir öğretime başvurulmalıdır:* Sözlü telkin yerine dolaylı öğretim metoduna başvurulduğunda çocuğa kazandırılması hedeflenen değer ve davranışlar daha kolay kazandırılır.

2.2.4. Değerler eğitimi yaklaşımları

Günümüze değin gelen eğitim öğretim süreçleri gözden geçirildiğinde eğitimcilerin çoğunun eğitim-öğretimi salt bilgi aktarımı olarak görmediği sonucuna ulaşılmıştır. Eğitimciler eğitim öğretim sürecini değer, terbiye, karakter ve ahlak eğitimi gibi farklı isimlerle nitelendirerek kişinin doğru seçimler yapmasına olanak tanıyan iyi olanı seçebilme yeteneğini kazanabilmesine yönelik çaba göstermişlerdir (Meydan, 2012).

Okullarda yürütülecek olan değerler eğitimi çalışmalarının verimli olmasının sağlanmasına yönelik çaba ve arayışlar, değerler eğitimi alanında birbirinden farklı yaklaşımların doğmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan bu farklı değer yaklaşımları; değerlerin doğrudan öğretimini konu alan geleneksel, bireyselliği ön plana alan değer gerçekleştirme ve bireyi değerler eğitiminin ayrılmaz bir parçası kabul eden bütüncül yaklaşımlardır (Meydan, 2012).

Bu doğrultuda oluşturulan değer eğitimi yaklaşımları aşağıda Tablo 1 de sunulmuştur.

Tablo 1

Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Ana yaklaşımlar	Yaklaşım türleri
Değer Aktarma	Değer Telkini
	Davranış Değiştirme
Değer Geliştirme	Ahlaki Muhakeme
	Değer Analizi
	Değer Açıklama
Bütüncül Değerler Eğitimi	Adil Topluluk Okulları
	Karakter Eğitimi

Değer açıklama yaklaşımlarından olan *değer telkini*; bireyin önceden belirlenmiş olan değerlerin yanlışlık ve doğruluğunu sorgulaması, neden-sonuç ilişkisi kurması, değer anlamını bilmesi olarak ifade edilirken *davranış değiştirme* yaklaşımı ise bireyin davranışlarını koşullanmaya bağlı olarak değiştirme olarak ifade edilir (Kaymakcan ve Meydan, 2020).

Değer geliştirme yaklaşımlarından olan *ahlaki muhakeme*; bireyin davranışlarına rehberlik etmeyi amaçlayan ve onun ahlaki ilkeler oluşturmaya olanak sağlayan bir yaklaşım olarak kabul edilir (Akbaş, 2008). *Değer analizi* yaklaşımı ise bireyin gerçek yaşamda karşılaştığı bir durum veya olayı kendi bilişsel süreçlerini aktif bir şekilde kullanarak mantıksal çıkarımlarda bulunması olarak ifade edilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Sidney Simon ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan *değer açıklama* da seçme, ödüllendirme ve hareket basamaklarını uygulamayı içeren, çocuğa kendi deneyimleri ile değerleri içselleştirme imkânı tanıyan bir yaklaşımdır (Akbaş, 2008).

Bütüncül değerler eğitimi yaklaşımlarından olan *adil topluluk okulları*; düşünsel yapısı John Dewey'e kadar dayanan tecrübeye dayalı demokratik toplum değerlerini kazandırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. *Karakter eğitimi* yaklaşımı ise açık veya örtük bir program vasıtasıyla bireye insani değerleri kazandırma, değerlere karşı farkındalık oluşturma ve değerleri davranış haline getirme olarak tanımlanır (Kaymakcan ve Meydan, 2020). Kaymakcan ve Meydan (2020) karakter eğitimi yaklaşımının değerler eğitimi için önemini şu şekilde ifade etmişlerdir:

- Karakter eğitimi, değerler eğitimi yaklaşımlarında en yaygın biçimde uygulanan yaklaşımdır.
- Diğer yaklaşımlara yapılan eleştirileri dikkate alarak çok boyutlu bir katkı ile geliştirilmiştir.
- Kişiliğin bilişsel, davranışsal ve duygusal boyutlarının tümünü içerir.
- Değer telkini ve değer geliştirme eğilimlerinin birleşimidir.
- Değer eğitiminde geleneksel, dini ve manevi değerlerin tümüne önem verir.
- Modern ve geleneksel değerleri ortak bir paydada birleştirir.

2.2.5. Okul öncesi dönemde değerler eğitimi

Okul öncesi yıllar çocuğun bütün gelişim alanları yönünden kazanılan davranışların kalıcılığı ve gelecekte oluşacak kişilik yapısına aktarımı noktasında önemli bir yer tutar. Bu dönemdeki çocukların sahip olduğu yoğun merak ve dikkat, hazır bulunuşluluk, gözlem yeteneği, dünyayı şekillendirme, bilişsel aktiflik gibi özellikler ele alındığında yaşamın bu ilk yıllarını inceleyerek güzel bir temele dayandırmak gerekir (Oruç, 2010). Sapsağlam (2015) yaptığı çalışmada da benzer çıkarımlarda bulunmuştur. Ona göre de; okul öncesi eğitim dönemi çocuğun nasıl bir kişilik yapısı geliştireceği ve çevresindeki diğer bireylerle iletişiminin ne nitelikte olacağı, içinde bulunduğu toplumsal yaşama adaptasyonunun hangi doğrultuda gerçekleşeceği gibi pek çok durumun belirleyicisi kabul edilir. Okul öncesi eğitim döneminde sağlıklı bir gelişim seyreden, çevresindeki diğer insanlarla olumlu ilişkiler içerisinde olabilen, olumlu yaşantı deneyimlerine sahip çocuklar gelecekte de başarılı ve mutlu bireyler haline gelirler.

İçeriği biçim ve nitelik olarak yetişkin eğitiminden farklı olsa da okul öncesi eğitim döneminde ele alınan değerler eğitimi; çocuğun dünyayı doğru bir şekilde şekillendirmesi, çeşitli eğitim öğretim çalışmalarıyla yaşamsal becerileri kazanması, çevresindeki canlıların da kendilerine ait bir yaşam alanı olduğunu kabullenerek saygı duymayı öğrenmesi gibi ahlaki açılardan önemli görülür. Bu dönemde özellikle çocukların benmerkezci düşünce yapısının şekillenerek biz anlayışına dönüşebilmesi, paylaşma, iş birliği, hoşgörü, yardımseverlik gibi olgular değerler eğitiminin araştırma konusunu oluşturur. Bu savın görmezden gelinerek okul öncesi dönemde değerler eğitiminin uygulanmaması gelecek nesillerde bencil, zorba, anlayışsız, çıkarıcı ve ikiyüzlü insan tipinin oluşmasına sebep olur (Oruç, 2010).

Ogelman ve Sarıkaya (2015) okul öncesi öğretmenlerinin okul öncesi dönemde değerler eğitimi üzerindeki görüşlerine yönelik yaptıkları araştırma sonucunda çocuklara kazandırılması gereken değerleri; sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, sorumluluk, paylaşma, iş birliği ve yardımlaşma olarak sıralamışlardır. Bu duruma gerekçe olarak da bu ana değerlerin diğer değerleri kapsamasını, tüm değerler için ön koşul oluşturmasını, sosyal gelişimi desteklemesini, yaşantıları kolaylaştırmasını ve hem okul hem de toplum düzeninin sağlanması için gerekli olmasını göstermişlerdir.

Uzun ve Köse (2017) okul öncesi eğitimde değerler eğitimi uygulamalarına yönelik öğretmen görüşlerini araştırmışlardır. Bu araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitiminin okul öncesi eğitim döneminde ele alınmasının gerekli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu gerekliliğin doğmasının sebeplerine bakıldığında; değerlerin çocuğun kişiliğini şekillendirmesi, değerlerin sonraki yaşlarda kazanımının daha zor ve zaman alıcı olması, öğrenilenlerin erken yaşlarda kalıcılığının fazla olması ve bu dönemin çocuğun gelecekteki yaşantısını doğrudan etkilemesi gibi durumların olduğu görülmektedir. Ayrıca bu araştırma sonucunda da okul öncesi dönemde kazandırılması hedeflenen değerler; saygı, sevgi, dürüstlük, sorumluluk, yardımlaşma, paylaşma, vatan sevgisi ve hoşgörü olarak sıralanmıştır.

Değerler eğitimi tüm bu gereklilikler göz önüne alınarak eğitim öğretim programlarında yerini almaya başlamıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın da okul öncesi eğitimin temel ilkeleri olarak yayınladığı ilkelere değerlerle ilgili olan ilkeler şunlardır:

- Okul öncesi eğitimde verilen eğitim öğretim ile çocukların saygı, sevgi, hoşgörü, iş birliği, sorumluluk, yardımlaşma, paylaşma ve dayanışma gibi davranış ve duyguları geliştirilmelidir.
- Çocuklarla kurulan iletişimde çocuğun kişiliğini zedeleyici biçimde davranmaktan kaçınılmalı, çocuğa yönelik baskı ve kısıtlamalardan uzak durulmalıdır.
- Okul öncesi eğitim, çocuğun kendine saygı duymasını ve güvenmesini sağlayarak öz denetim becerisi kazandırmalıdır.
- Çocuğun kendisinin ve çevresindeki bireylerin duygularını fark etmesi sağlanmalıdır (MEB, 2013).

2.3. Okul dışı ortamlar

19. yüzyılla beraber eğitim öğretim programlarında yer alan düşünce ve stratejiler değişmeye ve gelişmeye başlamıştır. Eğitim programlarında yıllarca etkisini sürdüren geleneksel akımların yerini öğrenci merkezli, yaparak, yaşayarak ve hissederek öğrenmeyi kabul eden akımlar almış ve zamanla eğitimin yapıldığı ortamlar da tartışma konusu haline gelmiştir. Eğitim programlarının sınıf duvarları içerisinde sınırlandırılmaması, okul dışı ortamlarında eğitimde etkin kullanımı fikri doğmuş ve uygulamaya konulmuştur. Bu durum sonucunda da okul dışı ortamlar eğitim sürecinde ve literatürde bir yöntem olarak yerini almış ve geliştirilmeye başlanmıştır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Okul sınırlarının dışında yer alan, farklı yaşam alanlarından oluşan ya da oluşturulan geniş yaşam alanlarını kapsayan alanlar okul dışı ortamlar olarak tanımlanır (Eshach, 2007). Okul dışı ortamlar çocukların öğrenme sürecinde sürekli etkileşim halinde olabildikleri sosyokültürel alan olarak da isimlendirilen çevreler olarak da ifade edilir (Arabacı ve Akgül, 2020). Çocuklar çevrede bulunan doğal, tarihi, toplumsal, kültürel özellikleri barındıran alanlar sayesinde yaparak yaşayarak ve keşfederek aktif öğrenme fırsatı yakalar ve bu bağlamda da öğrenme daha kolay hale gelir (Akcan, 2010). Ancak okul dışı ortamların eğitim ve öğretim sürecinde kullanılacak olması bazı hazırlıkları beraberinde getirir. Şahin (2022) bu hazırlıkları şu şekilde sıralar:

Okul dışı ortamlarda yapılan etkinliklerin ön hazırlığı:

- Eğitimin gerçekleştirileceği ortam araştırmacı tarafından önceden ziyaret edilmeli ve kontrol edilmelidir.
- Eğitimin gerçekleştirileceği alanda gözlenen eksiklikler verimin arttırılması için mutlaka giderilmelidir.
- Eğitimin yapılacağı kurumdan ğrenci sayısı, zaman, yaş grubu vb. bilgiler doğrultusunda randevu oluşturulmalıdır.
- Seçilen okul dışı alanın kullanımından maksimum verimin alınabilmesi için gerekli evre düzenlemeleri yapılmalı, bu konuda ilgililer bilgilendirilmelidir.
- Okul dışı uygulamanın gerçekleştirileceği ortam hedeflenen kazanımlara yönelik hazırlanmalıdır.
- Çocuklara gidilecek mekân ve uygulanacak etkinlik için gerekli ön bilgiler verilmelidir. Bu bağlamda; uygulamanın yapılacağı alanda neler yapılacağı, çocukların nelere dikkat etmeleri gerektiği, etkinliğin amacı ve etkinliğin yararları çocuklara açıklanarak farkındalık oluşturulmalıdır.
- Okul dışı eğitimin yapılacağı alan ile ilgili broşürler çocuklara dağıtılmalı, yoksa araştırmacı tarafından ilgi çekici ve bilgilendirici duyurular hazırlanmalıdır.
- Araştırmacı velilere bilgilendirme yapmalı, onların iznini yazılı olarak almalı ve okul yönetimi ile iş birliği içinde olmalıdır.
- Son olarak ulaşım için araç temini, yol mesafesi ve etkinlik ücretlerinin belirlenmesi gibi işlemler yapılmalıdır.

Okul dışı ortamlarda yapılan etkinlik sırasında:

- Çocuklara etkinlik sırasında uyulması gereken kurallar çocukların güvenliği ve kurumların düzeninin bozulmaması için mutlaka hatırlatılmalı fakat onların tedirgin hissetmeleri önlenmeli, etkinliklere aktif katılım göstermelerine ket vuracak kurallar konulmamalıdır.
- Etkinlik sırasında rehber gerek bulunuyorsa araştırmacı kurumda görevli kişiden bunu talep etmelidir.
- Çocukların gerçekleştirilen etkinliği sadece eğlence, gezi, keyifli vakit geçirme gibi algılamamaları için çocuklara etkinlik anında aktif görevler verilerek kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeleri sağlanmalıdır.

- Etkinlik süresi boyunca çocuklar gözlemlenmeli ve kazanımlar doğrultusunda rehberlik edilmelidir. Bu bağlamda öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri sağlanmalı, yaparak yaşayarak öğrenebilmeleri için gerekli fırsatlar oluşturulmalı ve çocukların öğrenilenleri günlük yaşam becerileri ile ilişkilendirmeleri ve böylelikle kalıcı hale getirmeleri sağlanmalıdır.

Okul dışı ortamlarda yapılan etkinlik sonrası uygulama:

- Etkinlikten sonra çocukların etkinlik süresince öğrendiklerini tekrar etmeleri için resim, çalışma yaprağı, sözlü anlatım, canlandırma gibi çalışmalara başvurulmalıdır.
- Süreç boyunca elde edilen öğrenme çıktıları kalıcı hale getirmek için çocukların öğrendikleri bilgileri günlük hayatla ilişkilendirmeleri ve bu doğrultuda örnekler vermeleri sağlanmalıdır.
- Çocukların okul dışı ortamlarda öğrendiklerini okul içinde de birbirleriyle paylaşımları teşvik edilerek akran öğrenmesi sağlanmalıdır.
- Gerçekleştirilen okul dışı çalışmalardan sonra ailelerle mutlaka iletişime geçilmeli öğrenme çıktıları ile ilgili bilgilendirme yapılarak onların okul dışı öğrenme etkinliklerine karşı olan ilgi ve güvenleri artırılmalıdır.
- Süreç sonunda mutlaka değerlendirme yapılmalıdır. Yapılan bu değerlendirmeye göre sonrasında yapılması planlanan eğitim öğretim çalışmaları revize edilmelidir.

2.3.1. Okul dışı eğitimin tanımı

Günümüzde öğrenci merkezli uygulamalar eğitim öğretim süreçlerinde daha etkin bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum da okul dışı ortamlarda eğitimin literatürde yer bulmasına yol açmıştır. Okul dışı eğitim üzerine yapılan tanımlamalardan bazıları şunlardır:

Straker (2014) okul dışı eğitimi; macera ve aktivite odaklı çalışmalar olarak betimlerken, Priest (1986) öğrencilerin okul dışında yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi temel alan bir yaklaşımla gerçekleştirdiği deneyimsel süreç olarak betimlemiştir.

Okul dışı eğitim, eğitim öğretim programlarında ele alınan kazanımları, doğal materyaller, olgular, yaşantılar vb. unsurlar ile somut bir biçimde ele alan ve çağımızda artık bir gereklilik

haline gelen okul ile çevrenin etkileşimini sağlayan eğitim olarak da ifade edilir (Topçu, 2022).

Okul dışı eğitim ve okul dışı öğretim kavramı arasında bir kavram kargaşası mevcuttur. Okul dışı ortamlarda gerçekleşen, bir konunun öğretimi ve bilişsel süreçlerin gelişimi amaçlanan çalışmalar okul dışı öğretim olarak tanımlanırken; psikomotor ve duyuşsal kazanımları da kapsayan çalışmalar okul dışı eğitim olarak tanımlanır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

2.3.2. Okul dışı eğitimin özellikleri

Okul dışı ortamlarda eğitim, öğrencilerin eğitim sürecinde aktif olması, kendi deneyimleriyle bilgiye ulaşması ve eğitim sürecinde duyu organlarından etkin şekilde yararlanması gibi yapılandırmacılık yaklaşımına paralel özellikler gösterir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022). Priest (1986) ise okul dışı eğitimin bazı özelliklere sahip olması gerektiğini ifade etmiş ve bu özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- Okul dışı eğitim kişisel yaşantı ve deneyimlere dayanır.
- Bireyin duygularının tümüne hitap eder.
- Eğitimciler tarafından tercih edilebilirliği yüksek bir eğitim yöntemidir.
- Bireyin doğal ortamda öğrenme yaşantıları kazanmasına olanak sunar.
- Farklı disiplinler tarafından tercih edilebilen disiplinler arası bir yöntemdir.
- Okul dışı ortamlarda gerçekleşen bir süreçtir.

2.3.3. Okul dışı eğitimin önemi

Çocuklar için eğlenerek öğrenebilecekleri ortamların sağlanması okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasını önemli hale getirmiştir (Arabacı ve Akgül, 2020). Eğitim öğretim sürecinde çocukların eğlenerek öğrenebilecekleri ortamlara yer verilmesi beraberinde akademik başarıyı da getirir.

Demirel ve Özcan (2020) araştırmalarında; TIMSS ve PISA gibi uluslararası düzeyde öğrenci ölçme programları arasında yer alan sınavlarda akademik başarı gösteren ülkelerin

eğitim çalışmaları ve eğitim öğretim programları incelendiğinde gezi ve gözlem gibi okul dışı öğrenme ortamlarını içeren çalışmalara çok sık yer verildiğini ifade etmişlerdir.

Günümüzde planlanan eğitim süreçleri; bilgiye ulaşma noktasında öğrencinin merak eden, araştıran, uygulayan konumunda olmasını, bilgiyi pasif bir şekilde elde etmemesini sağlamaya yöneliktir. Burada öğretmenin görevi çocuğun kendi bilgilerine ulaşması konusunda rehberlik yapmaktır. Bahsi geçen bu durumlar okul dışı eğitimin, eğitim öğretim programlarına dâhil edilmesiyle mümkün kılınmaktadır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

2.3.4. Okul dışı eğitimin avantajları

Okul dışı eğitimin kullanılması çocukların bilişsel becerilerini; anlama ve kavrama yetilerini destekleyerek değerlendirme yapabilme ve problem çözebilme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Eğitim süreçlerinde okul dışı eğitimden yararlanılması çocuklarda uzun vadeli ve kalıcı izli bir öğrenme meydana getirecektir (Topçu, 2022). Ayrıca Arabacı ve Akgül (2020) okul dışı eğitim bağlamında öğretmen görüşlerini ortaya koymak için yaptıkları araştırma sonucunda okul dışı eğitimin avantajları olarak nitelendirdikleri sebepleri şu şekilde sıralamışlardır:

- Okul dışı eğitim, öğrencilerin kalıcı öğrenme yaşantıları oluşturmalarına olanak tanır.
- Okul dışı eğitim; öğrencilere gözlem yapabilme, yaparak yaşayarak uygulama fırsatı gibi imkânlar oluşturur.
- Okul dışı eğitim öğrencilerin akademik başarılarına katkı sunar.
- Okul dışı eğitim, kazandırılmak istenilen kazanımlara yönelik öğrenci tutumlarını olumlu yönde etkiler.

Mertoğlu (2019) ise farklı okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen çalışmalara yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini araştırmıştır. Bu bağlamda araştırmadan elde ettiği başlıca bulgulara göre; öğretmen adayları kullandıkları okul dışı eğitim ortamlarını öğrenme süreci açısından yararlı bulduklarını ifade etmişler, öğrencilerin yaparak yaşayarak ve eğlenerek aktif bir öğrenme yaşantısı oluşturdıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca bu durumun öğrenmenin kalıcılığına katkı sağladığı görüşünü ortaya koymuşlardır.

Demirel ve Özcan (2020) ortaokul öğrencileri ile okul dışı eğitim çalışmalarına yönelik yaptıkları araştırma sonucunda öğrencilerin, bu çalışmalar ile kalıcı öğrenmelerinin oluştuğunu ve bu çalışmalar sayesinde bir kazanımın görerek, hissederek, yaparak ve yaşayarak aktif bir şekilde daha iyi öğrendiklerini ifade ettiklerini belirtmişlerdir.

Osterman ve Sheppard (2010) müze ve okul ortaklığı bağlamında gerçekleştirdikleri araştırmalarında okul dışı ortamlardan biri olan müzelerin okula tamamlayıcı olarak eğitim sürecinde kullanılmasının çocuğa yararlı olduğu çıkarımında bulunmuşlardır. Bu çıkarıma göre:

- Bu ortamlarda yürütülen eğitimin çocuğun bilişinde yeni soruları körüklemek için gözlemin gücünü kullanarak düşünme becerilerini destekler.
- Bu ortamlar içerisinde sosyal becerileri destekleyecek sosyal olanaklar barındırırlar.
- Çocuğun merak duygularını harekete geçirerek keşif yapmasını sağlarlar.
- Sınıf içerisinde tartışılan soyut fikirleri tamamlayıcı rol üstlenirler.
- Farklı öğrenme stillerine sahip çocuklar için yöntem çeşitliliği oluştururlar.

2.3.5. Okul dışı eğitimin dezavantajları

Arabacı ve Akgül (2020) okul dışı eğitimin kullanılmasına yönelik öğretmen görüşlerini ortaya koymak için yaptıkları araştırma sonucunda okul dışı eğitim için dezavantaj olarak niteledikleri sebepleri şu şekilde ortaya koymuşlardır:

- Okul dışı ortamlar sınıf içi etkinliklere göre zaman alır.
- Okul dışı ortamların kullanılması maliyet gerektirebilir.
- Okul dışı ortamlarda öğrenci kontrolünün sağlanması zordur.
- Sınıfların kalabalık olması öğrencilerin süreç esnasında yönetimini güçleştirebilir.
- Uzaklık ve ulaşım sorunu, idari engeller ve resmi yazışmalar okul dışı ortamların kullanılmasının dezavantajları olarak sıralanabilir.

Oktay ve Şen (2018) okul dışı eğitimin kullanılmasına yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini ele almışlardır. Öğretmen adayları dezavantaj olarak okul dışı eğitimin finansal olarak külfet oluşturacağı ve maddi durumu yetersiz öğrencilerin bunu karşılamada

zorlanacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca okul dışı eğitim için kullanılacak mekâna geliş-gidiş ve orada geçirilen sürenin zaman planlaması olarak sorun yaratabileceğine değinmişlerdir.

Mertoğlu (2019) ise farklı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen çalışmalara yönelik öğretmen adaylarının görüşlerini araştırmıştır. Bu bağlamda araştırmadan elde ettiği başlıca bulgulara göre; öğretmen adaylarından bazıları okul dışı olarak kullanılacak bazı alanların ulaşım sorununu ve yüksek giriş ücretlerini gerekçe göstererek okul dışı alanların dezavantajlarını belirtmişlerdir. Tutkun ve diğerleri (2019) okul öncesi öğretmenlerinin alan gezisi çalışmalarına yönelik yaptıkları araştırmada öğretmenlerin alan gezisi etkinlikleri kapsamında bazı dezavantajlar sunduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda araştırma sonucunda oluşan dezavantajlar; izin almada sorun yaşanması, ekonomik sorunlar, hastalık kapma endişesi, güvenlik endişesi, iklim koşullarının elverişsiz olabilmesi, etkinliğin gereksiz görülmesidir.

Okul dışı eğitimin avantajları ve dezavantajları karşılaştırıldığında; çocuğun üstün yararını gözetmesi, bilgilerin kalıcılığı, sosyal davranış geliştirme, toplumsal hayatı deneyimleme, merak uyandırma, aktif öğrenme, gözlem yapabilme gibi avantajları sebebiyle tercih edilecek bir eğitim öğretim yöntemi olduğu görülmektedir.

2.3.6. Okul dışı ortamlar ve değerler eğitimi

Değerler eğitimi okul duvarlarıyla sınırlandırılmayacak kadar önemli ve geniş bir kavramdır. Çocuklar teorik olarak öğrendiği değerleri ancak toplumsal hayatta yaşantılar yoluyla deneyimler. Bu sebeple de değerler eğitimi okul, aile ve toplumu kapsayan geniş bir süreç olarak planlanmalı, çocuğa öğrenme deneyimleri sunabilecek ortamlar oluşturulmalıdır. Bu ortamların etkililiği için de çocuğun toplumsal yaşamı deneyimleyebileceği okul dışı ortamlardan yararlanılmalıdır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Okul dışı ortamlarda yürütülen değerler eğitimi etkinlikler değerlerin kolay ve etkin kazanımını destekler. Ayrıca okul dışı ortamlarda kazanılan değerler öğrenci için anlamlı ve kalıcı hale gelir. Kalıcılık bütün eğitim süreçleri için olduğu gibi değerler eğitiminde de nihai bir hedef olarak kabul edilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Bu doğrultuda planlanan değerler eğitimi çalışmalarının başarılı bir şekilde yürütülmesi için değer eğitimi ile ilgili örnek olaylar, çeşitli dramalar, geziler, kitaplar ve filmler araç olarak

kullanılmalı ve yaşamla ilişkilendirilerek çocuklara sunulmalıdır (Aktepe ve Yalçınkaya, 2016). Örneğin okul dışı alanlardan biri olan müzelere gezi düzenlenerek kültürümüze ait eşyaları (el örgüsü eşyalar, yiyecek içecek kapları, tarım ve ziraat aletleri, paralar vb.) incelenme fırsatı oluşturulur ve kültürel mirasa duyarlılık konusunda öğrenme yaşantıları meydana getirilir (Akcan, 2010). Okul dışı ortamlar olarak ayrıca çevre, parklar, ormanlık alanlar, pazar yerleri, göletler, anıtlar, devlet kurumları, tiyatrolar, fabrikalar, huzurevleri, katı atık tesisleri, botanik parklar, STK vb. yerler tercih edilebilir. Bu ortamlar, rol oynama, canlandırma, tiyatro, somutlaştırma etkinlikleri, tartışma etkinlikleri, sözlü tarih çalışmaları, görev odaklı eğitimler ile beraber kullanılabilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Aşağıda bu araştırma kapsamında kullanılan okul dışı ortamlar hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

2.3.7. Okul dışı ortam olarak çevre

Okul dışı ortam olarak çevreden yararlanılması, çocukların çevreye karşı duyarlılık geliştirmesine olanak tanır. Çocuklarda çevreye karşı farkındalığın oluşması çevresinde sorun olarak kabul ettiği örnek durumları fark etme ve çözümü için çaba gösterme ile kendini gösterir.

Çevre eğitimi öğrencilerin aktif katılımı ve değer gelişimi ile ilgili temel becerilerini destekler. Bu sebeple eğitim öğretim süreçlerinde çevre tercih edilmesi gereken bir ortam olarak değerlendirilir (Pérez Jorge ve diğerleri, 2016). Çocuk çevresini gözlemleyerek çevre kirliliği, geri dönüşüm, sıfır atık, yenilenebilir enerji kaynakları gibi konularda çevre okuryazarlığı geliştirebilir.

Çevre okuryazarlığı geliştirmiş olan çocuğun aktif olarak sürece katılım göstermesi ve bu doğrultuda oluşturduğu davranış durumları söz konusudur. Çevre okuryazarlığına sahip olan çocuklar doğal çevrenin yanı sıra sosyal çevreyi de anlayabilme, sürdürülebilirliğini sağlayabilme becerisine sahip olurlar. Çevre okuryazarlığı çocuğun çevresine karşı sorumluluk hissedebilme becerisidir (Çinikaya, 2022).

Çocuklara çevre duyarlılığı, doğa ve çevrebilim konusunda yeterli kazanımı kazandırabilmek, ilk başta çevrenin ince ayrıntısına değin tanınması, bu konuda yapılan faaliyetlerin yakından gözlenebilmesi ile mümkün olur. Okul dışı ortam olarak tercih edilen

evre çalışmalarında elde edilen tüm bulguların değerlendirilerek mevcut evre bilinci oluşturulmalı ve eğitim sistemine entegre edilmelidir (Bağmancı, 2019).

evre sorunlarının çözümü için akademisyenler, siyasetçiler ve sosyal medyanın yanı sıra eğitim ğretim kurumları da sürece katılarak sorunun çözümü noktasında görev almalıdır. Yarının yetişkinleri olacak çocuklar için sorumluluk sahibi olma, evre duyarlılığı, evre bilinci, doğayı koruma kapsamında etkinliklerin planlanması noktasında okullar ve tüm eğitim paydaşları aktif rol almalıdır (alışkan ve Yıldıırım, 2022).

Okul ncesi dönemde çevrenin eğitim sürecine dâhil edilmesi, çocukların evre farkındalığı kazanmasının yanında evrensel problemler üzerinde düşünebilme, sabırlı olma, sıra bekleme ve birtakım öz-bakım becerileri kapsamında hedeflenen kazanımları da destekler (nser, 2021). evre farkındalığının geliştirilmesine yönelik Türkiye’de de ulusal projeler yürütülmektedir. Bunlardan biri de Türkiye evre Vakfı tarafından yürütülen “Eko-Okullar Projesi”dir. Projenin temel amacı planlanmış evre etkinlikleri ile ilköğretim ve okul öncesi eğitim kurumlarında evre bilinci, evre yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi verebilmektir (TREV, 2023).

Tüm bu veriler bağlamında diyebiliriz ki okul dışı ortamlar olarak çevrenin eğitim sürecinde kullanılması çocuklarda; sorumluluk, temizlik, doğa ve hayvan sevgisi, doğada yaşayan diğer canlılara saygı duyma, yaşam alanlarını tehdit eden problemleri ortadan kaldırarak yardım etme, duygudaşlık kurma, birlikte yaşamayı içselleştirme gibi değerler gibi değerlerin açığa çıkmasına olanak tanır. Çocuklar bu değerleri geleneksel yöntemler yerine yaparak yaşayarak aktif öğrenme stilleri ile deneyimlerler. Çocuğun sürece aktif katılım gösterdiği durumlar öğrenmenin kalıcılığını arttırır. Okul ncesi dönemde soyut değerlerin somut olgu ve olaylarla desteklenmesi değerlerin daha anlaşılır ve içselleştirilebilir olmasına olanak tanır. Bu da eğitimci tarafından hedeflenen değerleri içeren nitelikli evre etkinliklerinin planlanması ve uygulanması ile mümkündür.

2.3.8. Okul dışı ortam olarak kurum ve kuruluşlar

Eğitim ve ğretim kavramsal olarak geniş bir perspektife sahip olduğu gibi geniş bir mekâna da sahiptir. Bu kapsamda belediye binaları, huzurevleri, sevgi yuvaları, fabrikalar, hastaneler vb. kurumlar iyi bir eğitim ğretim merkezi olarak kullanılabilir. İnformal ve formal biçimde

eğitimsel işlevi olan bu kurum ve kuruluşlar okul dışı eğitim için de iyi birer öğrenme ortamı kabul edilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Kurum ve kuruluşlar okul dışı etkinlikler kapsamında değerlendirilebilir. Kurum ve kuruluşlar ile gerçekleştirilen etkinlikler çerçevesinde çocuğun zihninde oluşan kavram karmaşalarına, soru işaretlerine, eksikliklere ve yanlış öğrenmelere doğrudan bir katılım ile çözüm bulunur (Şahin, 2022).

Kurum ve kuruluşlara yönelik yapılan literatür taramasında Bozdoğan ve diğerleri (2015) araştırmalarında Tarım Fabrikasını kullanarak çocukların planlı ve sistematik bir şekilde belirlenen gezi amaçlarına ulaşma düzeylerini ortaya koymuştur. Çalışma sonuçları çocukların lehine olmuş; kuruma düzenlenen gezinin yaparak yaşayarak bilgi edinme imkânı tanıdığı için öğrenmenin kalıcılığı bağlamında etkili olduğu yönünde bir seyir izlenmiştir. Çalışma boyunca öğrencilerin ilgili, meraklı ve öğrenmeye istekli oldukları görülmüştür. Ayrıca yapılan çalışmada çocukların birinci elden bilgi alma ve gözlem yapabilme fırsatı yakaladıklarını, okul içinde gördükleri derslerle bağlantılı olarak da kurumların kullanılmasının eğlenceli olacağını ve planlanan öğrenme kazanımlarında kalıcılık sağlayacağını belirttikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Değerler soyut bir özellik taşıdığı için geleneksel yöntemlerle tek düze bir anlatım yetersiz kalacaktır. Bu yüzden çocuğun doğrudan değerleri ilişkilendirebileceği okul dışı alanlardan olan kurum ve kuruluşları kullanması sağlanmalıdır. Örneğin; adalet değeri için adliyeler, yardımseverlik değeri için hastaneler, hayvan sevgisi için hayvan barınakları, saygı değeri için huzurevleri, vatanseverlik ve sorumluluk değeri için emniyet ve askeri kuruluşlar kullanılabilir. Bu bağlamda Uzun ve Köse (2017) okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerini ele aldığı araştırmalarında öğretmenlerin değerler eğitimi uygulamalarını gerçekleştirmek amacıyla resmi kurum ve kuruluşlara alan gezilerini tercih ettikleri çıkarımında bulunmuşlardır.

Çalışkan ve Yıldırım (2022) kurum ve kuruluşlarla eğitim kurumları arasında güçlü ilişkiler bulunduğunu ifade etmiş ve bu ilişkileri aşağıdaki gibi sınıflandırmıştır:

- *Örgün eğitim çerçevesinde oluşturulan ilişkiler:* Mesleki ve teknik eğitim amacıyla kurulan ortaöğretim kurumları, müfredatın mesleki deneyim gerektiren konuları için çıraklık ve staj eğitimi kapsamında ticari kuruluşlar ve fabrikalar gibi kurum ve kuruluşlardan yararlanır. Ayrıca sağlık meslek liseleri müfredattaki kazanımlar için sağlık ocakları, hastaneler ve aile sağlığı merkezlerinden faydalanılır.

- *Yaygın eğitim kapsamında oluşturulan ilişkiler:* Bireyin meslek edinmesi, kişisel gelişimi ve yeterlilikleri amacıyla belediyelerin eğitim ve meslek edindirme kursları, halk eğitim merkezlerinin düzenlemiş olduğu eğitim etkinlikleri ve müzelerin yürüttüğü eğitici çalışmalardan yararlanılır.
- *Toplumsal gelişimi destekleme amacıyla oluşturulan ilişkiler:* Toplumsal bilinci desteklemek amacıyla kurum ve kuruluşlar çeşitli söyleşi, bilgi şöleni, kongre ve paneller düzenlenir. Örneğin sağlık kurum ve kuruluşları; diyabet, kanser, verem ve salgın hastalıklar konusunda, tarımla ilgili kuruluşlar; bilinçli çiftçilik, üretim, tohum, ziraat vb. konularda eğitimler tertip edilir.
- *Örtük eğitim doğrultusunda oluşturulan ilişkiler:* Kurum ve kuruluşlar, toplumsal farkındalık oluşturulmak istenilen alana yönelik hazırlanan afiş, ilan, broşür, duvar süsleme ve kamu spotlarıyla farkındalığın oluşmasında aktif rol oynarlar.

2.3.9. Okul dışı ortam olarak toplumsal alanlar

Eğitim öğretim çalışmalarının toplumsal mekânlarda toplumla birlikte ele alınması, bireyin iyi birer vatandaş olma, ilk elden deneyim kazanma ve toplumsallaşma konularında yetişmesine zemin hazırlar. Bu sebeple de okullardaki eğitim öğretim çalışmaları okul duvarlarının dışına çıkarak toplumsal ortamlarda toplumla birlikte yürütülmelidir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Toplumsal mekânlar değerlerin fark edilmesi ve anlamlandırılması için en uygun öğrenme alanlarıdır. Toplumsal mekânlardan kabul edilen alışveriş ve eğlence mekânı olan pazarlar, aynı bölgede yaşayan çok sayıda bireyin tüketim ve üretim alışkanlıklarını karşılamak için bir araya geldikleri ortamlardır. Türk kültüründe halk pazarları, toplumsal bir alan olmasının ötesinde bir geleneği de temsil etmektedir (Demir, 2018). Uzgören (2020) kent pazarlarının kentsel yaşamda sosyallik temelli kamusallığının geliştirilmesindeki rolünü araştırdığı araştırmasında da benzer noktalara değinmiştir. Ona göre semt pazarları ekonomik temelli yapılanmaların yanı sıra ait olduğu toplumun kültürünü, gündelik yaşam pratiklerini, gelenek ve göreneklerini barındıran alanlardır. Bu sebeple halk pazarları eğitim ve öğretim sürecinde çocuğun gerçek hayatı deneyimleyebildiği ve yaşantıda var olan toplumsal kuralları, normları, gelenekleri, görenekleri, kültürel yapıyı gözlemleyebildiği aktif öğrenme alanları olarak kullanılabilir.

Çalışkan ve Yıldırım (2022) ise eğitim öğretim sürecinde kullanılabilecek toplumsal alanları aşağıdaki gibi sıralamışlardır:

- Kent meydanları
- Pazar yerleri
- Alışveriş merkezleri
- Mili parklar ve koruma alanları
- Mahalle parkları
- Anıt mezarları ve şehitlikler
- Bahçeler
- Göletler

Toplumsal alanlardan biri kabul edilen ve çok sayıda ana değere ev sahipliği yapan milli parkların sürdürülebilir kullanım çerçevesinde eğitim süreçlerinin payı büyüktür. Milli parkların kullanılmasının eğitim süreçlerine dâhil edilmesi bireysel milli park bilincinin zamanla toplumsal çevre bilincine dönüşmesine olanak tanır (Yaşar ve Şeremet, 2008). Ülkemizde Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı, Sarıkamış Allahuekber Dağları Milli Parkı, Troya Tarihi Milli Parkı, Başkomutan Tarihi Milli Parkı ve Nene Hatun Tarihi Milli Parkı tarihsel süreçleri ve vatanseverlik, millet sevgisi, milli birlik ve beraberlik gibi milli değerleri kazandırma noktasında eğitim sürecinde kullanılabilir (Zaman ve Coşkun, 2013).

Çetin ve Metin (2013) anıt mezarları ve şehitliklerin eğitim öğretim sürecinde kullanılmasının öğrencilerde Türk büyüklerine karşı sevgi ve saygı değerlerinin oluşmasında geleneksel yöntemlerle bilgi aktarımına nazaran daha kalıcı etkiler oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Ülkemizde vatanseverlik, millet sevgisi, milli birlik ve beraberlik, vatan müdafaasında bulunmuş olan askerlere saygı duyma, gösterilen fedakârlığa karşı minnettarlık ve şehitleri hatırlama gibi manevi değerler Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı içerisinde yer alan şehitliklerin ziyareti ile kazandırılabilir (Yeşildağ ve Atay, 2011).

2.3.10. Okul dışı ortam olarak sözlü tarih çalışmaları

Son yıllarda ülkemizde ve dünyamızda post-modernizm ve küreselleşmenin etkisiyle bireyselliğe yüklenen değer artmış bu durum da tarihçilik çerçevesinde bireysel tanıklığa dayanan sözlü tarih çalışmalarının ön plana çıkmasını sağlamıştır. Sözlü tarih çalışmaları üzerine eğilmek ve bu durumu ele alan kuramsal ve uygulama örneklerinden oluşan etkinliklere ağırlık vermek gerekir (Akçalı ve Aslan, 2012). Sözlü tarih, bireyin etrafında kurulmuş toplumun mitlerini ve tarih geleneğine ait yargıları gözden geçirme zorunluluğunu beraberinde getiren tarihin içine yaşamı alarak genişleten bir tarih türü olarak ifade edilebilir (Akçalı ve Aslan, 2012). Bu bağlamda denilebilir ki kültürel mirasa duyarlılığın başarılı bir şekilde aktarımı için sözlü tarih çalışmaları bireye doğrudan yaşantı imkânı oluşturur.

Sözlü tarih çalışmaları değerler eğitimi için tercih edilebilir etkili bir yöntemdir. Sözlü tarih çalışmalarında bazen bir oyuncaktan, bir fotoğraftan, bir hatıradan veya bir yara izinden hareketle birçok değer çocuklara kazandırılabilir. Bu bağlamda şehit aileleri ile yapılan sohbetler, Kıbrıs gazileriyle gerçekleştirilen görüşmeler, 15 Temmuz gazileri ile yapılan söyleşiler sözlü tarih çalışmaları çerçevesinde yapılabilecek projelerle değerler eğitimi verilebilir. Ayrıca toplumun farklı bölümlerinden alınan kesitler aracılığıyla fedakârlık, saygı, sevgi, dürüstlük, yardımseverlik, adil olma vb. değerlerin kazanımı sağlanabilir. Çünkü toplumun her kesiminde kültürel yapının farklılaşması değerlerin de farklılaşmasına sebep olur. Sözlü tarih çalışmaları aracılığı ile de bu farklılıklara ulaşılması değerler eğitimi için zengin bir yöntemdir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Sözlü tarih çalışmalarında birey gerçeklere ulaşabilme gayesi ile hareket eder. Bu bağlamda birey tarihi şekillendirmeye muktedir bir konumda görülür. Bu şekilde geçmiş zamandaki olgu ve olaylar tüm saydamlığı ile gün yüzüne çıkarak bugünün olgu ve olaylarının anlamlandırılması ve geleceğin planlanması daha güçlü temellere oturtulabilir (Tokmak, 2016).

Güçlü (2013) sözlü tarih çalışmaları kapsamında yaptığı araştırmada sözlü tarih çalışmalarını tasarım, görüşme ve arşivleme olarak üç basamak şeklinde ele almıştır. Ona göre ilk basamak olan tasarlama süreci; konu ve amacın belirlenmesi, görüşme yapılacak şahısların seçimi, görüşmede kullanılacak soruların hazırlanması, görüşmenin kapsamı ve gerekli olan materyallerin temin edilmesini içermektedir. Ayrıca gerçekleştirilecek olan görüşmede ses kaydı yapılacaksa ses kayıt cihazlarının görüşme öncesinde mutlaka

kontrollerinin yapılması gerekir. İkinci basamak olan görüşme de araştırmacının görüşme için belirlenen şahısla iletişime geçmesinden, görüşmenin gerçekleştirileceği mekâna gitme ve ilgili şahısla görüşmeyi gerçekleştirme sürecine kadar olan bir dizi işlemten oluşur. En son basamak olan arşivleme de görüşmede elde edilen verileri uygun bir şekilde muhafaza etme ve depolama süreçlerinden oluşur.

Sözlü tarih çalışmalarının eğitim öğretim süreçlerinde kullanılması öğrencileri akademik, sosyal ve psikolojik gelişim yönünden destekler. Bu çalışmaların öğrencinin konu hakkında doğrudan bilgi edinmesine olanak verme, dinleme, sorgulama ve iletişim becerilerini destekleme ve kişisel gelişime katkı sağlama gibi yararları vardır (Dere ve Dinç, 2018).

2.3.11. Okul dışı ortam olarak oyunlar

Çocuğun aktif katılım gösterdiği eğitsel oyunlar, çocukların bizzat öğrenme eyleminin merkezinde yer alması sebebiyle kalıcı öğrenmeler oluşturmalarına olanak tanır. Bu öğrenme biçimine en uygun tekniklerden biri olan eğitsel oyunlar; değer, beceri ve kavram öğretiminin sağlanmasına zemin hazırlar (Bostan, 2022).

Altunel (2022) eğitsel oyunlar yoluyla kök değerlerin kazandırılmasına yönelik yaptığı eylem araştırmasında eğitsel oyunların değer ve beceri kazandırma noktasında olumlu etkileri görüldüğü sonucuna ulaşmıştır. Aydın (2021) eğitsel oyunların çocukların problem çözme becerisi ve değer gelişimine etkisini araştırdığı çalışmasında eğitsel oyunların olumlu etkileri olduğunu öne sürmüştür. Çalışkan ve Biter (2019) eğitsel oyunların teorik olarak ele alınan değerleri pratikleştirdiği ve bu doğrultuda da öğrencilerde daha etkili bir değer kazanımının gerçekleştiğini ifade etmişlerdir.

Günümüze değin yapılan araştırmalarda eğitsel oyunların eğitim sürecinde kullanılmasının birçok yararı olduğundan söz edilmiştir. Eğitsel oyunlar, çocukların heyecan duygu durumunu tatmalarını ve dikkatlerini ele alınan kazanımlar üzerinde uzun süreli toplayabilmelerini sağlar. Eğitsel oyunların bir diğer yararı da çocukların katılım ve hazır bulunuşluluk seviyelerini desteklemeleri ve eğitsel oyunları ideal eğitim ortamlarına dönüştürmeleridir (Çeken, 2022).

Oyun çocuğun en önemli işi kabul edilmesi sebebiyle psikolojisi yönünden kritik bir uğraş olarak görülür. Çocuk oyun sayesinde birçok duygusal tepkiyi ve bunları yönetebilmeyi

öğrenir. Bu duygusal tepkilerden bazıları; acıma, sevinç, mutluluk, kin, korku, nefret, sevilme, sevgi, güven, gibi duygusal yönlü tepkilerdir. Örneğin, çocuk bir oyunda kazandığı zaman rakibini incitmeden sevinebilmek ve kaybettiğinde de bu durumu kabullenebilmek gibi olumlu tutumlar kazanır (Arslan, 2017).

Eliasa (2014) değerler yönünde eğitici nitelikte planlanmış oyunların eğitim öğretim süreçlerinde kullanılmasının yararlarını şu şekilde sıralamıştır:

- Oyunlar, benlik saygısına katkı sağlar.
- Oyunlar, sosyal yetenek ve becerileri destekler.
- Oyunlar, iletişim pratiği yapmaya olanak tanır.
- Oyunlar, duygu yönetimini geliştirir.
- Grup oyunlarının tercih edilmesi grup bağlılığı, sorumluluk ve iş birliğini artırır.

2.3.12. Okul dışı ortam olarak sahne oyunları

Sahne oyunları insanlık tarihi kadar eski yıllara dayanan sahne sanatları olarak da ifade edilen farklı toplum ve kültürlerde farklı isimlerle ortaya çıkmış bir üründür. Teknoloji ve bilimdeki ilerlemelere paralel olarak toplumlar arası etkileşimin artması sebebiyle de evrensel bir özellik kazanmıştır (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

Sahne oyunları göz önünde bulundurulduğunda eğitim sürecinde başvurulacak herhangi bir yöntemden daha fazla olarak kişiyi sosyal ve duyuşsal potansiyel yönünden desteklediği söylenebilir (Polat, 2014). Sahne oyunları sayesinde çocuklar duygusal durumlarını oyunlara yansıtabilmekte ve toplumsal konulara yönelik seçilen oyunlarda toplumsal duyarlılıklarını pekiştirebilmektedir. Ayrıca sahne oyunları ile sosyal kazanımların; değer, tutum, düşünce ve davranış geliştirme çalışmalarının gerçekleştirilmesi mümkündür.

Polat (2014) sınıf öğretmeni adaylarının bu konudaki görüşleri bağlamında yaptığı araştırmada şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Öğretmen adayları; bu uygulamaların psikolojik yönden rahatlama sağladığını, duygularını farkına varma ve rahat ifade edebilme doğrultusunda desteklediğini ifade etmişlerdir.

- Öğretmen adayları; yapılan bu uygulamalar doğrultusunda öz farkındalıklarının artması, hayal gücünün farkına varma, arkadaşlarını anlama, duygudaşlık besleme, iletişim kurma, sorgulama yapabilme, bireysel farklılıkları kabullenme gibi bir takım sosyal becerilerinin de geliştiğini belirtmişlerdir.
- Öğretmen adayları; yapılan bu uygulamayı yaşamsal durumları ortaya koyabildiği için sosyal gelişim yönünden yararlı bulduklarını ifade etmişlerdir.

Çalışkan ve Yıldırım (2022) sahne oyunlarının eğitim sürecinde kullanılmasının yararlarını ise şu şekilde ortaya koymuştur. Sahne oyunlarının eğitim sürecinde kullanılması;

- Öğrencilerin okul içinde ve okul dışında daha aktif olmalarına fırsat vererek özgüvenlerini geliştirir.
- Öğrencilerin motivasyonlarını arttırarak derse olan ilgiyi canlı tutar.
- Derse aktif katılımı artırarak eğitim öğretim sürecini verimli hale getirir.
- Öğrencilerin psikolojik ve fiziksel yönden gevşemelerini ve rahatlamalarını sağlayarak kalıcı öğrenmelere zemin oluşturur.

Sahne oyunu türlerinde bir tanesi de gölge oyunlarıdır. Gölge oyunlarının başında Türk kültür ve yapısını yansıtan Karagöz ve Hacivat oyunu gelir. Bu oyun geleneksel olarak ramazan aylarında ülkemizde halka açık meydanlarda sergilenir. Demir ve Özdemir (2013) Karagöz ve Hacivat ile değer öğretimini ele aldıkları araştırmalarında sahne oyunlarının değer öğretiminde birçok yararı olduğunu ifade etmişlerdir. Oyun metinlerinde kullanılan iletilerin kültür ve davranış yönünden eğitici bir nitelik taşıdığını ifade etmişlerdir. Ayrıca sahne oyunları ile izleyiciye eğitsel bir ileti aktarmanın yanı sıra kültürel öğeler, gelenek ve görenekler ve toplumsal değerler iletilir.

2.3.13. Okul dışı ortam olarak görev odaklı eğitim

Yıldırım ve Çalışkan (2021) tarafından görev odaklı eğitim, önceden planlanmış bir program dâhilinde seçilen kazanımlara ulaşabilmek amacıyla eylem adımlarını içeren, öğrencinin aktif katılımı ve sorumluluklarını merkeze alan eğitim süreci olarak tanımlanır. Araştırmacılar bu doğrultuda gerçekleştirdikleri araştırmalarında görev odaklı eğitim uygulamaları sırasında dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralamışlardır:

- Planlama sürecine dikkat edilmelidir.
- Kazandırılması hedeflenen değerler ile verilecek görevler doğru bir biçimde ilişkilendirilmelidir.
- Sürecin planlanmasında çocuğa görelilik ve gelişim alanlarına uygunluk ilkeleri dikkate alınmalıdır.
- Çalışma sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için mutlaka eylem çizelgesi oluşturulmalıdır.
- Çocuğun sürece aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Çalışmada etkinlik çeşitliliğine yer verilerek süreç zenginleştirilmelidir.
- Çalışma süreci çocukların edimlerinin sonucunu gözlemleyebilecek yeterlilikte olmalıdır.
- Çalışma süreci belirlenen zaman aralıklarında çocuklarla birlikte değerlendirilmelidir.
- Çalışma sürecinde geleneksel yöntemlerin yanı sıra alternatif ölçme değerlendirme etkinliklerine yer verilmelidir.

Aydın (2016) ise görev odaklı çalışmalarla ilgili yaptığı araştırmasında görev odaklı eğitimi çocuk açısından yararlı bulmuş ve bu yararları şu şekilde sıralamıştır;

- Görev odaklı eğitim çocuğun aktif katılımını gerekli kılar.
- Görev odaklı eğitim çocuğun sosyalleşmesini sağlar.
- Görev odaklı eğitimde çocuk akranlarıyla çalışmalar yapabildiği için iş birliği yapma becerisi gelişerek kalıcı öğrenmeler oluşturur.
- Görev odaklı eğitim çocuğa şehirlerimiz, ülkemiz, tarihi yerlerimiz, yöresel yemeklerimiz gibi birçok unsur ile birlikte kültür aktarımı sağlar.

Görev odaklı çalışmalarda öğrenciler yazma, okuma, uygulama, hedef dil konuşucusunu dinleme ve uygun zamanlarda farklı tepkilerde bulunma davranışlarını gösterirler. Bunların yanı sıra çocuğa günlük hayatta karşılaşılabileceği şekilde görevler sunularak, çocuğun sunulanlarla ilgili olarak çevresindekilerle etkileşime girip görevlerini yerine getirebilmesi sağlanır (Göçer ve Karadağ, 2020). Tüm bunlara ek olarak görev odaklı eğitim çocuğun aktif katılımını merkeze aldığı için çocuğun sorumluluk almasını gerekli kılar. Çocuğun görev ve

sorumluluk bilinci geliştirerek, sorumluluk değerini anlamlandırmasını sağlar. Ayrıca verilen görevleri belli bir sıraya göre gerçekleştirme gerekliliği çocuğun sabırlı olabilme davranışını da destekler.

Günümüzde görev odaklı eğitim çalışmaları sanal uygulamalar olarak da çocuğa sunulmaya başlamıştır. Zamanla gelişen teknoloji dijital dünyanın önem kazanmasına yol açmıştır. Bu doğrultuda geliştirilecek görev odaklı dijital oyunlarla çocuğun önceden planlanan kazanımlara ulaşması sağlanabilir. Ayrıca dijital ortamlarda sunulan görev odaklı çalışmalar vasıtasıyla simülasyonlar oluşturulup gerçek hayatta yapılması zor ve tehlikeli olan görevler kolayca gerçekleştirilebilir (Çalışkan ve Yıldırım, 2022).

2.3.14. Okul dışı ortam olarak filmler

Erken çocukluk döneminde birey onu etkileyebilecek pek çok etkene maruz kalır. Bu etkenler aile ortamı, model aldıkları kişiler, çevre koşulları, okul, arkadaş grupları, sosyal çevre olarak sıralanabilir. Tüm bu etkenlerin yanı sıra kitle iletişim araçları da çocuğun etki alanına giren en önemli etkenlerden biri olarak kabul görür. Çizgi filmler de kitle iletişim araçları ile ulaşılacak hem görsel hem işitsel ürünlerdir. Erken çocukluk döneminde çocuğun ilgisini ona uygun olarak hazırlanmış çizgi filmler çeker. Çocuk bu dönemde yaşamın diğer dönemlerine göre daha fazla hayal kurar, hayali arkadaşlar oluşturarak maceralara atılır, gerçek hayatta yapmak istediği şeyleri onunla birlikte yapar, özgür olur, kahraman olur, dünyayı kurtarır, fakirlere yardım eder. Bütün bu edimleri çizgi filmler vasıtasıyla pekiştirerek gerçek dünyaya uyarlanan davranış edimlerini kazanır (Karakuş, 2015).

Çocuklar için mevcut eğitim öğretim dönemi, ahlaki ve dini gelişim açısından kritik bir önem taşır. Çocukların bu dönemde dini ve ahlaki değerleri, duyuşal performans sistemine göre etkileşim ve çevresel tepkiler yoluyla oluşturmaları gerekir. Çizgi filmler de bu bağlamda çocukların yaratıcılığını geliştirmeye yönelik bir strateji olarak kullanılabilir. Çizgi filmlerdeki karakterlerin davranış ve tutumları üzerinden yaratıcı, etkileşimli ve eğlenceli senaryolar sunularak değer kazanımı gerçekleştirilebilir (Septianti ve Hafidz, 2008).

Çocuklar hayali varlıkları ele alan çizgi filmleri ilgi çekici bulurlar. Bu sebeple çocuklar için çizgi filmler değer öğretimi için araç olarak kullanılabilir. Bu çizgi filmlerde öğretilmesi

hedeflenen değerler çocuğun günlük yaşam aktivitelerine uygulanabilir bir özellik taşıdığı ölçüde önemlidir (Erlidawati ve Rahmah, 2022).

Çizgi filmde yer alan karakterler çocuk için ilgi çekici ve rol model niteliğindedir. Çocuklar bu karakterlerin amblemlerini taşıyan eşyalar kullanmaktan hoşlanırlar ve oyunlarında bu karakterleri taklit ederler. Bu noktada çocuklara kazandırılmak istenen ilgili değer davranışını çizgi film karakterinin tatbik etmesi, çocuk izleyiciler üzerinde modelleyerek öğrenebilme becerisini geliştirmede faydalı olur (Çinemre, 2021). Altınış ve Altın da (2021) çizgi filmde değer eğitime yönelik yaptıkları araştırmada; çizgi filmlerin aileler tarafından incelenerek çocuğun yaş ve gelişimine uygun olanların seçilmesinin değerler eğitimi açısından çocuğa yarar sağlayabileceğini belirtmişlerdir.

Filmler bir toplumun kültürünü, yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini, halk bilimi unsurlarını, değerlerini genel bir perspektifle içerisinde barındırarak, tüm bunları gelecek kuşaklara aktarırlar (Aslan ve Yılar, 2019). Filmler milli ve manevi değerlerin kazanımı için araç olarak kullanılır. Bir toplumun geleceğini oluşturan bireylerin kültür aktarımı, milli ve manevi değerlerinin başarılı bir şekilde özümseyebilmeleri toplumun huzuru ve devamlılığı için önemlidir. Bu bağlamda bireylerin kültürlenme süreçlerine dâhil olan filmler dikkatle denetlenmeli ve gelecek zamanda doğurabileceği durumlar iyice değerlendirilmelidir (Tekin, 2022).

Çalışkan ve Yıldırım (2022) değerler eğitimi sürecinde kullanılacak filmlerin seçimi hususunda eğitimcilerin dikkat etmesi gereken özellikleri şu şekilde belirtmişlerdir:

- Seçilen filmlerin olumsuz söz ve davranış özellikleri içermemesine dikkat edilmelidir.
- Seçilen eğitsel filmler uygulama öncesi mutlaka birkaç kez izlenmelidir.
- Çocuk izlediği filmde kazandırılması amaçlanan değeri somut olarak görebilmeli, film ve değer eşleştirmesi tutarlılık göstermelidir.
- Seçilen filmlerin eğitimsel yönü olmalıdır.
- Film izleme sürecinde farklı etkinliklerle süreç mutlaka zenginleştirilmelidir.
- Film izlendikten sonra film değerlendirme çalışmalarına yer verilmelidir ve her öğrencinin değerlendirme sürecine aktif katılımı sağlanmalıdır.

2.4. İlgili araştırmalar

Bu bölümde araştırmaya katkı sağlayan okul dışı ortamlar ve değerler eğitimiyle ilgili araştırmalara yer verilmiştir. İlgili araştırmalar Google Akademik, YÖK Tez Tarama Motoru, ulusal ve uluslararası dergiler ve kütüphanelerindeki süreli yayınlara dayalı olarak ulaşılan araştırmaların amaçları ve sonuçlarından oluşmaktadır.

2.4.1. Okul dışı ortamlarla ilgili araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde okul dışı ortamlar ile ilgili yurt içi, yurt dışı ve bu araştırmada ele alınan okul dışı ortamlar (evreyle, kurum ve kuruluşlarla, filmlerle, oyunlarla, sahne oyunlarıyla, toplumsal alanlarla, sözlü tarih ve görev odaklı çalışmalarla) ilgili araştırmalar bulunmaktadır. Okul dışı ortamlara yönelik ilgili alan yazın taraması yapıldığında çalışmaların son yıllarda artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Akcan, 2010; Akçalı ve Aslan, 2018; Altunel, 2022; Arabacı ve Akgöl, 2020; Arslan, 2017; Aydın, 2016; Aydın, 2021; Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020; Ballantyne ve Packer, 1996; Bostan, 2022; Bozdoğan ve diğerleri, 2015; aęlayan, 2020; alışkan ve Biter, 2019; alışkan ve Çerkez, 2012; alışkan ve Yıldırım, 2022; amlı, 2021; çeken, 2022; iek ve Saraç, 2017; Demirel ve Özcan, 2020; Dere ve Din, 2018; Eliasa, 2014; Erliawati ve Rahmah, 2022; Falk ve Dierking, 1997; Ghilzai ve diğerleri, 2017; Guisasola ve diğerleri, 2005; Güçlü, 2013; Güney, 2021; Kartal ve şeyhoğlu, 2020; Keskin ve Kaplan, 2012; Kubat, 2018; Mertoğlu, 2018; Osterman ve Sheppard, 2010; Öztürk ve Altan, 2019; Pérez Jorge ve diğerleri, 2016; Rennie ve McClafferty, 1995; Septianti ve Hafidz, 2008; Sontay ve Tutar, 2016; şahin, 2022; Tal ve Morag, 2007; Topçu, 2022; Tokmak, 2016; Tunnicliffe ve diğerleri, 1997; Tutkun ve diğerleri, 2019; Valdivieso, 2016; Yıldırım, alışkan ve Demirhan 2021, ; Yıldırım ve alışkan, 2021).

Okul dışı ortamlarla değerler eğitimi kapsamında yapılan çalışmaları; çevreyle değerler eğitimi, (Pérez Jorge ve diğerleri, 2016; Yıldırım, alışkan ve Demirhan 2021,), filmlerle değerler eğitimi, (Altınış ve Altun, 2012; Aslan ve Yılar, 2019; inemre, 2021; Erliawati ve Rahmah, 2022; Ghilzai ve diğerleri, 2017; Güney, 2021; Karabulut, 2022; Karakuş, 2015; Septianti ve Hafidz, 2008; Tabak, 2022; Tekin, 2022, Valdivieso, 2016) eğitsel oyunlarla değerler eğitimi, (Altunel, 2022; Aydın, 2021; alışkan ve Biter, 2019; amlı, 2021; Eliasa,

2014) sahne oyunları ile değerler eğitimi, (Demir ve Özdemir, 2013) görev odaklı çalışmalar ile değerler eğitimi, (Yıldırım ve Çalışkan, 2021) müzikle değerler eğitimi bağlamında (Aşcı, 2022) çalışmalar olarak gruplayabiliriz.

2.4.2. Yurt içinde yapılan okul dışı ortamlarla ilgili araştırmalar

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında; Çalışkan ve Biter (2019) sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla değerler eğitime yönelik yürüttüğü eylem araştırmasında eğitsel oyunların öğrenme ve öğretme sürecine olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çamlı (2021) okul öncesi dönem çocuklarına yönelik yaptığı değerler eğitimi araştırmasında, okul dışı uygulamalar kapsamında değerlendirilen drama ve eğitsel oyunların önemine değinmiştir. Okul öncesi eğitimin ilkelerinde yer alan saygı, sevgi, hoşgörü, iş birliği, sorumluluk, yardımlaşma, paylaşma ve dayanışma değerlerine yönelik etkinlikler planlamış ve bu etkinliklerin eğitim süreçlerinde kullanılmasının çocukta değerlerin gelişimi yönünden etkili olacağını öne sürmüştür. Öğrenme öğretme sürecinde eğitsel oyunların kullanımına yönelik yürütülen diğer araştırmalar Altunel (2022), Arslan, (2017), Aydın (2021), Bostan (2022), Çamlı (2021), Çeken (2022) sonucunda da bu durumu destekler nitelikte çıkarımlara ulaşılmıştır.

Görev odaklı uygulamalarla değerler eğitimi bağlamında; Yıldırım ve Çalışkan (2021) görev odaklı değerler eğitime yönelik veli görüşlerine yönelik yaptıkları araştırmada görev odaklı çalışmaların çocuklarda sorumluluk bilinci kazanma, sahiplenme, araştırmacı bir kimlik geliştirme gibi faydaları olduğu çıkarımlarını ortaya koymuşlardır. Aydın (2016) matematik derslerinde görev odaklı öğrenme ortamlarına yönelik yürüttüğü eylem araştırmasında görev odaklı öğrenme ortamlarının; problem çözme, öğrenmenin etkililiği ve bilişsel farkındalık seviyelerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Filmler ile ilgili ulaşılan çalışmalar bağlamında; Güney (2021) eğitici filmlerde yer alan değerleri evrensel değerler çerçevesinde ele aldığı araştırmasında yer verdiği filmlerde; yardımseverlik, güven ve özgüven, doğruluk ve dürüstlük, dayanışma ve paylaşma, azim, merhamet, sevgi ve şefkat, sorumluluk, başarı, umut, nezaket, affedici olma, adalet, saygı, dayanışma, mutluluk, dostluk ve arkadaşlık, bilgi ve bilimsellik, bağımsızlık ve özgürlük, birlik ve beraberlik ve vatanseverlik evrensel değerlerinin işlendiğini tespit etmiştir. Çinemre (2021) Yusuf'un Dünyası ve Dedemin Öyküleri isimli çizgi filmlerin değerler bağlamında

incelenmesine yönelik yaptığı araştırmada yardımlaşma, saygı, sevgi değerlerine yer verildiği sonucuna ulaşarak çizgi filmlerin değer öğretiminde etkili bir araç olarak kullanılacağını vurgulamıştır. Öğrenme öğretme sürecinde filmlerin değer öğretiminde kullanımına yönelik yürütülen diğer araştırmalar Altmış ve Altun (2021), Aslan ve Yılar (2019), Karabulut (2022), Karakuş (2015), Tabak (2022), Tekin (2022) sonucunda da bu durumu destekler nitelikte çıkarımlar elde edilmiştir.

Sahne oyunları ile değerler eğitimi bağlamında; Demir ve Özdemir (2013) sahne oyunlarından Karagöz ve Hacivat oyunu ile değer öğretimine yönelik yaptıkları araştırmada sahne oyunlarının değer öğretimi ve aktarımında zengin bir kaynak olarak kullanılabileceğini tespit etmişlerdir.

Sözlü tarih çalışmaları ile değerler eğitimi bağlamında; Dere ve Dinç (2018) sözlü tarih çalışmalarının sosyal bilgiler derslerine entegrasyonu üzerine gerçekleştirdikleri araştırmada sözlü tarih çalışmalarının öğrencilere kişisel ve psikolojik yönde faydalı olduğu; iletişim becerilerini geliştirdiği, tarihsel araştırma basamaklarını kullanabilme, yerel tarihi fark etme, görüşme yapabilme, özgüven kazanma gibi birçok alanı olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Tüm bu çıkarımlar, sözlü tarih çalışmalarının sosyal bilgiler derslerinde etkili bir öğretim ve öğrenme metodu olarak kullanılabileceğini destekler niteliktedir. Akçalı ve Aslan (2012) araştırmalarında tarih öğretiminin iyileştirilmesi kapsamında alternatif bir yöntem olarak sözlü tarih uygulamalarını ele almış ve bu uygulamaların öğrencilerde eleştirel düşünme, araştırma, empati yapma, analiz oluşturma, tarih yazma ve tarihle kişisel bir bağ kurma becerilerini desteklediği savını ortaya koymuştur.

Müzelerle değerler eğitimi bağlamında; Çalışkan ve Çerkez (2012) sosyal bilgiler dersine yönelik müze ile eğitim uygulamalarını öğrenci görüşleri bağlamında ele aldıkları araştırmalarında, müze ile eğitim uygulamalarının sınıf ortamına olumlu katkıların olduğunu, öğrencilerde olumlu duygu ve tutumlar oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır. Keskin ve Kaplan (2012) okul dışı öğrenme ortamlarından biri olan oyuncak müzelerinin sosyal bilgiler ve tarih eğitimi açısından çocuğa faydaları üzerine yürüttükleri araştırmada ise çocukların bilişsel alandaki bazı kazanımları kazanabildikleri, barış ve emeğe saygı gibi değerleri sergileyebildikleri, müzeler için kendilerine fayda sağlayan mekânlar olarak nitelendirmede bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Kartal ve Şeyhoğlu (2020), Topçu (2022) sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin kullanımına yönelik yürüttükleri araştırmalarında da müze gezilerinin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının derse olan ilgi ve katılımı artıracak ve öğrenme çıktıları üzerinde olumlu etkiler bırakacak çıkarımında bulunmuşlardır.

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında; Akcan (2010) sosyal bilgiler eğitiminde okul dışı çevre unsurlarının etkisini araştırmış, bunun sonucunda da çocukların aktif öğrenme ortamlarında yaparak yaşayarak daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiğini ve kullanılan çevredeki arkeolojik, tarihi, kültürel değerleri yakından gözlemleme fırsatı bulduklarını ortaya koymuştur. Yıldırım (2019) okul dışı etkinlik temelli değerler eğitimi programının öğrencilerin etkin vatandaşlık değerlerine etkisini araştırdığı araştırmasında, uygulanan eğitimin faydalı olduğu; eğitim öğretim sürecinde farklı etkinliklerin dikkati arttırdığı, çocukların farklı gelişim alanlarına hitap ettiği, bilişsel, davranışsal ve duyuşsal boyutta etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan (2021) çevre ile ilgili veli görüşleri bağlamında yürüttükleri araştırmada velilerin çevre etkinliklerini eğitici, faydalı ve güzel buldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında; Bozdoğan ve diğerleri (2015) okul dışı öğrenme ortamı olarak Karadere Tarım Ürünleri Fabrikasını, Demirel ve Özcan (2020) Tropikal Kelebek Bahçesini, Öztürk ve Alkan (2019) Sinop Çocuk Üniversitesi'ni araştırmalarında ele almışlardır. Yapılan tüm bu araştırmalara göre okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenme öğretme süreçleri açısından faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul dışı ortamlarla değerler eğitime yönelik öğretmen görüşleri bağlamında; Arabacı ve Akgül (2020), Çiçek ve Saraç (2017), Kubat (2018), Mertoğlu (2019), Tutkun ve diğerleri (2019) okul dışı mekânların eğitim öğretim süreçlerinde kullanılmasına yönelik öğretmenlerin görüşlerini ele aldıkları araştırmalarda okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili olarak görerek, yaparak, yaşayarak ve eğlenerek kalıcı bir şekilde öğrenme sağladığı, öğrencilerin dikkat ve ilgilerini aktif hale getirdiği, kazanımların kalıcılığı noktasında etkili olduğu için eğitim öğretim süreçlerinde kullanılmasının faydalı olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul dışı ortamlarla değerler eğitime yönelik öğrenci görüşleri bağlamında; Bakioğlu ve Karamustafaoğlu (2020), Sontay ve diğerleri (2016) okul dışı öğrenme mekânlarının eğitim öğretim sürecinde kullanılmasına yönelik öğrenci görüşlerini ele aldıkları araştırmada; okul dışı öğrenme mekânlarının öğrenme yaşantıları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, yaşamsal becerilerin kazanımına olanak sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.3. Yurt dışında yapılan okul dışı ortamlarla ilgili araştırmalar

Erlidawati ve Rahmah (2022) “Masal” çizgi filmini değerler açısından incelemek amacıyla yürüttükleri araştırmalarında bu filmin ahlaki değer, sosyal değer, aile değeri gibi değerleri desteklediği sonucuna ulaşmışlardır. Septianti ve Hafidz (2008) “şamil ve Dodo” çizgi filmi bağlamında çocukların dini ve ahlaki değerlerini güçlendirmek amacıyla yaptıkları araştırmalarında; çizgi filmin 4-6 yaş grubu için İşlami eğitim ve ahlaki değerler açısından uygun bir içerik olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Valdivieso (2016) ise İşpanya’da yayınlanan çizgi filmlerdeki eğitici değerler üzerine yaptığı araştırmasında değerlerin çizgi filmler ile verilebileceğini ancak incelediği çalışmalarda şiddet, cinsiyet eşitsizliği, monotonluk gibi olumsuz özelliklerin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir sonuç Ghilzai ve diğerleri (2017) tarafından çizgi filmlerin çocukların davranışlarına etkisini ortaya koyabilmek amacıyla yapılan araştırmada ortaya konulmuştur. Araştırmacılar çizgi filmlerde yer verilen sahnelerin; çocukların ahlaki ve sosyal değerlerini etkilediği, şiddet unsuru barındıran filmlerin olumsuz davranış değişikliğine yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır.

Eliasa (2014), oyunlarla öğrencilerin takım çalışması ve sorumluluk değerlerinin arttırılması amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada, içinde sorumluluk değerine yönelik hazırlanan oyunların kullanılmasıyla öğrencilerde sorumluluk değerinin gelişimine katkı sağlayacağı sonucuna ulaşmıştır.

Osterman ve Sheppard (2010) birlikte çalışan müzeler ve okullar üzerine gerçekleştirdikleri araştırmalarında bu ortaklığın, sınıf içinde kazanılan bilgilere tamamlayıcı deneyimler olarak müzeleri kullanılabilir kıldığı için yararlı bulunduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda Guisasola ve diğerleri (2005) de bilim müzeleri çerçevesinde bilimleri öğrenmeyi ele aldıkları araştırmalarında bilim müzelerini okulda yürütülen bilim öğrenimini tamamlayıcı nitelikte değerlendirmişlerdir.

Tal ve Morag (2007) okul dışı öğrenme kapsamında doğal tarih müzelerini ele aldığı araştırmasında müzelerin geleneksel bilgi aktarma ğretim modelinden sosyokültürel olarak bağlamsallaştırılmış bir modele geçmesi gerektiği çıkarımına ulaşmışlardır. Shashayeva ve diğerleri (2016) tarafından da yüksek öğretimde kazak halkının kültürel mirasa duyarlılığını müzelerde ders dışı etkinlikler kapsamında öğretilmesi üzerine bir çalışma gerçekleştirmişlerdir.

Falk ve Dierking (1997) okul dışı ortamlara düzenlenen gezilerin uzun vadeli etkilerini ortaya koymak amacı ile gerçekleştirdikleri araştırmada; 34 dördüncü sınıf öğrencisi, 48 sekizinci sınıf öğrencisi ve 46 yetişkin çalışmaya katılmıştır. Araştırma sonucunda tüm deneklerin %96'sı okul dışı ortamlarda bulundukları okul gezisini hatırladıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda okul dışı ortamlara düzenlenen gezilerin eğitim süreçlerine dâhil edilmesinin, öğrenmenin kalıcılığı bağlamında katkı sağladığı çıkarımına ulaşılmıştır.

Ballantyne ve Packer (1996) çevre eğitiminde öğretme ve öğrenme üzerine yaptığı araştırmalarında; kavram gelişimi, çevre bilgisi, tutumlar/değerler ve davranış bütünleştirme amacıyla tasarlanan stratejilerin kullanımının önemine vurgu yapmışlardır. Pérez Jorge ve diğerleri (2016) de çevre eğitimi bağlamında değerler eğitimi ele aldıkları araştırmalarında, çevre eğitiminin öğrencilerin aktif katılımı ve değer gelişimi ile ilgili temel becerilerini desteklediği için tercih edilmesi gereken bir eğitim olduğu çıkarımında bulunmuşlardır.

Rennie ve Mcclafferty (1995) araştırmalarında öğrenmeyi teşvik edici ortamlar olarak hayvanat bahçeleri, akvaryumlar, bilim merkezleri, teknoloji merkezleri ve müzeleri kullanmışlardır. Hayvanat bahçeleri bağlamında yapılan diğer bir araştırma da Tunnicliffe ve diğerleri (1997) tarafından Londra Hayvanat Bahçesi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada hayvanat bahçesini ziyaret eden ilkökul öğrencilerinin ve aile ziyaretçilerinin konuşma içeriği karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin ve aile ziyaretçilerinin arasında belirgin bir farkın bulunmaması sebebiyle okulların hayvanat bahçelerinin eğitimsel potansiyelinden etkili bir şekilde yararlanma konusunda başarısız olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.4. Değerler eğitimi ile ilgili araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde değerler eğitimi ile ilgili yurt içi, yurt dışı ve bu araştırmada desteklenmeye çalışılan değerleri kapsayan araştırmalar bulunmaktadır. Değerler eğitimine yönelik ilgili alan yazın taraması yapıldığında 2019 ve sonrası yıllarda değerler eğitimi çalışmalarının artış gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Allechin, 1999; Akbaş, 2008; Althof ve Berkowitz, 2006; Altmış ve Altun, 2021; Altunel, 2022; Aşcı, 2022; Aydın, 2021; Berkowitz, 2011; Bilir, 2022; Biter, 2019; Çamlı, 2021; Çinemre, 2021; Demir ve Özdemir, 2013; Dirican ve Dağlıoğlu, 2014; Efe, 2022; Erikli, 2016; Ertekin ve Çakmak, 2021; Ichsan

ve diğlerleri, 2023; Kamaruddin, 2012; Karabulut, 2022; Karagöz, 2018; Karakuş, 2015; Katı, 2015; Koçyiğit, 2019; Körükçü ve diğlerleri, 2016; Lickona, 1996; Meydan, 2012; Ogelman ve Sarıkaya, 2015; Orhan, 2021; Oruç, 2010; Özensel, 2003; Pérez Jorge ve diğlerleri, 2016; Pilav ve Orhan, 2020; Sapsağlam, 2015; Schuitema ve diğlerleri, 2008; Sürmen, 2021; Tabak, 2022; Taş, 2023; Tekin, 2022; Thonberg, 2013; Uzun ve Köse, 2017; Üstündağ, 2017; Yalğın ve Çalışkan, 2023; Yıldırım, 2019; Yıldırım ve Çalışkan, 2021; Yıldız, 2022; Zajda ve Daun, 2009).

2.4.5. Yurt içinde yapılan değerler eğitimi ile ilgili araştırmalar

Taş (2023) okul öncesi çocuk kitaplarını değerler eğitimi açısından incelemek amacıyla ortaya koyduğu araştırmasında nitelikli çocuk kitaplarının değerleri kazandırma üzerinde etkili olabileceği çıkarımında bulunmuştur. Çocuk kitaplarının değerleri kazandırmada araç olarak kullanılabileceğini ortaya koyan farklı çalışmalar da Dirican ve Dağlıoğlu (2014), Ertekin ve Çakmak (2021), Karagöz (2018), Katı (2015), Körükçü ve diğlerleri (2016), Pilav ve Orhan (2020), Orhan (2021), Üstündağ (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Yalğın ve Çalışkan (2023) kırsal ve kentsel bölgede eğitim gören okul öncesi öğrencilerinin değerlere duyarlılık düzeyleri ile ilgili yürüttükleri araştırmada, öğrencilerin değerlere duyarlılık düzeylerinin yüksek olduğu ve kızların lehine cinsiyet değişkeni bağlamında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Karabulut (2022) değerler eğitimi bağlamında çizgi filmlerin incelemek amacıyla yürüttüğü araştırmasında nitelikli çizgi filmlerin değerleri kazandırma üzerinde etkili olabileceği çıkarımında bulunmuştur. Öğrenme öğretme sürecinde çizgi filmlerin değer öğretiminde kullanımına yönelik yürütülen diğler araştırmalar Altmış ve Altun (2021), Aslan ve Yılar (2019), Çinemre (2021), Karakuş (2015), Tabak (2022), Tekin (2022) sonucunda da bu durumu destekler nitelikte çıkarımlar elde edilmiştir.

Efe (2022) aile ve sosyal hizmetler bakanlığı bünyesinde bulunan korunmaya muhtaç çocuklara yönelik din ve değerler eğitimi faaliyetleri üzerine gerçekleştirdiği araştırmasında katılımcıların din ve değerler eğitiminin gerekliliğine dair görüşlerinin tümünün olumlu olduğu ve gerekliliğin nedeni olarak çocukların ihtiyacına göre verilen eğitimin önemini vurguladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Jafari ve Demirel (2019) öğretmenlerin değerler eğitimi hakkında görüşlerini incelediği araştırmalarında; öğretmenlerin evrensellik ve iyilikseverlik kategorilerindeki değerleri işlemeyi hedeflediği, bu kategorideki değerleri işlerken zorluk yaşadıkları ve yine çocuklarda en çok bu iki kategorideki değerlerle gelişim gösterildiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu konuda yapılan bir diğer araştırma da Batmaz ve Erdoğan (2019) tarafından gerçekleştirilmiş olup araştırmada; değerler eğitiminin insanlığın yaşamında elzem bir kavram olduğu, değerlerin çocuklara kazandırılmasında öğretmenlerin drama, afiş, video, resim gibi somut öğelere başvurduğu ve değerlerin çocuklar tarafından kısmen davranışa dönüştürüldüğünü düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Aktepe ve diğerleri (2020), Aran ve Demirel (2008), Koç (2016), Kuloğlu ve diğerleri (2021) değerler eğitimi bağlamında öğretmen görüşlerini ele alan diğer araştırmalardır.

Aktepe ve Yalçınkaya (2016) eğitim öğretim programlarında yer verilen değerler eğitimi uygulamalarını öğrenci görüşleri açısından değerlendirdiği araştırmada değerler konusunda kızlar lehine anlamlı farklılıklar bulmuştur. Çelikkaya ve Seyhan (2016) tarafından öğrenci görüşlerine göre değerlerin kazanılmasında etkili faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmada da değerler konusunda kızlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Değerler eğitimi öğrenci görüşleri bağlamında inceleyen diğer araştırmalar Akran ve Yıldız (2020), Bayram ve diğerleri (2013) tarafından yapılmıştır. Bayram ve diğerleri (2020) sosyal bilgiler kapsamında gizli değer ve değerler eğitime ilişkin öğrenci görüşlerini araştırdığı araştırmada öğrencilerin sevgi, dostluk, para, saygı, çalışkanlık ve aile en çok kullandığı değerler olurken; kültürel mirasa duyarlılık, güvenilirlik, estetik ve inanç en az kullandığı değerler olduğunu ortaya koymuştur. Akran ve Yıldız (2020) değerlere yönelik öğrenci görüşlerini ele aldıkları araştırmalarında paylaşım değerinin ön plana çıktığını belirtmişlerdir.

Erikli (2016) okul öncesi çocukları için değerler eğitimi programının geliştirilmesi ve uygulanması amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada; uygulanan programın çocukların arkadaşlık, saygı, paylaşma, işbirliği ve dürüstlük ile ilgili değerlerini anlamlı ölçüde geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yaka ve diğerleri (2014) okul öncesi dönemde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri bağlamında yürüttükleri araştırma sonucunda eğitim seviyesi yüksek seyreden velilerin kişisel değerleri, eğitim seviyesi daha düşük seyreden velilerin ise kültürel ve akademik değerleri önemsendiğini saptamıştır. Sağlam (2014) değerlere yönelik veli görüşlerini ele aldığı araştırmasında ise velilerin değerler eğitimi hakkında yeterli bilgiye

sahip olmadığı ve bu konuda öğretmenlerin gerekli görülen eğitimi almasını istedikleri çıkarımına ulaşmıştır. Koyuncu ve diğerleri (2018), Ünlüer (2012), Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan (2021), Yiğittir (2010) değerler eğitimi bağlamında veli görüşlerini ele alan araştırmalar yapmışlardır.

Sapsağlam (2015) okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisini incelemek amacıyla yürüttüğü araştırmada, uygulanan programın çocukların sosyal beceri kazanımına olumlu yönde kalıcı bir etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Uzun ve Köse (2017) okul öncesi eğitim kurumlarında değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşlerini ele aldığı araştırmada öğretmenlerin değerler eğitimine okul öncesi eğitimde başlanılmasının gerekli olduğunu düşündükleri ve değerler eğitimi bağlamında sorumluluk, sevgi, dürüstlük, saygı, vatanseverlik, yardımlaşma, paylaşma ve hoşgörü değerlerine yer verildiği, değerler eğitimi Türkçe ve drama derslerinde uyguladıklarını, değerler eğitimine yönelik kurum ve kuruluşlara alan gezileri gerçekleştirdiklerini ortaya koymuştur.

Meydan (2012) ilköğretim okullarında gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarını öğretmen görüşleri açısından değerlendirerek değerler eğitimi uygulamalarına yönelik önerilerde bulunmak amacıyla yaptığı araştırmada, öğretmenlerin okullarda gerçekleştirilen değerler eğitimi çalışmalarını desteklediği sonucuna ulaşmış ve var olan eksiklikler konusunda öğretmenlerin yetkinliklerinin artırılması, farkındalıklarının geliştirilmesi, materyal yönünden desteklenmesi gerektiği çıkarımında bulunmuştur.

Akbaş (2008) değer eğitimi akımlarına genel bir bakış açısı kazandırmak amacıyla yürüttüğü araştırmasında vatandaşlık eğitimi, ahlak eğitimi, karakter eğitimi ve değer gerçekleştirme akımlarına yönelik derinlemesine bir araştırma yürütmüş; değer gerçekleştirme akımlarının tanımları, kapsamaları, öğretmen rolleri, öğretim yaklaşımları ve temel değerler üzerine çıkarımlarda bulunarak değerler eğitimi alanına ışık tutmuştur.

2.4.6. Yurt dışında yapılan değerler eğitimi ile ilgili araştırmalar

Ichsan ve diğerleri (2023) milliyetçilik değerlerinin aşılmasına ilişkin karakter eğitimi güçlendirmeye yönelik politikaların düzenlenmesi amacıyla öğretmen ve okul yöneticilerine yönelik yürüttükleri araştırmada, öğrencilere karakter değerlerini aşlamak için Karakter

Eğitimini Güçlendirme uygulamasının denetiminin arttırılmasına yönelik çıkarımlarda bulunmuşlardır.

Thonberg (2013) İsveçli ve Türk öğretmenlerin değerler eğitime ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada öğretmenlerin profesyonel yönden bilgi eksikliklerinin olduğunu, değerler eğitimi sosyal etkileşim akışına gömülü günlük bir uygulama ve bu uygulama içerisinde iyi bir rol model olma olarak gördüklerini ortaya koymuştur.

Kamaruddin (2012) öğrencilerin sosyal davranışları üzerine karakter eğitimi olarak da adlandırılan değerler eğitime yönelik yürüttüğü araştırmasında, bu eğitimin hem formal hem de informal olarak kurumun vizyon ve misyonuna uygun şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Berkowitz (2011) değerler eğitiminin gerekliliği üzerine yaptığı araştırmada değerler eğitimi bireyde etik, olumlu, toplum yanlısı eğilimler ve yeterliliklerin gelişimini desteklemek amacıyla eğitim pedagojileri ve yardımcı yapılar oluşturma girişimi olarak betimlemiştir.

Zajda ve Daun (2009) küresel değerler eğitimi araştırdıkları araştırmalarında küreselleşme, değerler eğitimi ve eğitim politikası arasındaki ilişkinin, küresel olarak okullardaki mevcut modelleri ve eğilimleri nasıl etkilediğini ortaya koymuşlardır.

Schuitema ve diğerleri (2008) ortaokullarda ahlaki eğitime yönelik öğretim stratejileri üzerine yaptıkları araştırmalarında; ahlaki eğitim üzerine teorik söylemlerin ve müfredat odaklı ahlaki eğitim uygulamasının öğrenme çıktıları üzerinde kalıcı bir etki bırakmadığı, bunun yerine öğrencilerin küçük gruplar halinde probleme dayalı bir yaklaşımla çalışmalarının faydalı olacağı çıkarımında bulunmuşlardır.

Althof ve Berkowitz (2006) ahlak ve karakter eğitimi üzerine gerçekleştirdikleri araştırmalarında bu eğitimin çocukluk yıllarında başlaması gerektiğini ve okulların bu eğitim için kritik öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Allchin (1999) bilimde değerleri ele aldığı araştırmasında bilimin değerlerden bağımsız olmadığını bilimin sosyal yapısının değerler aracılığı ile güçlendirilebileceğini ifade etmiştir.

Lickona (1996) etkili karakter eğitiminin ilkelerini ortaya koymak amacıyla yürüttüğü araştırmada temel etik değerler ve değerlendirmelerinin önemine vurgu yaparak şefkatli bir okul kültürü oluşturma gerekliliğine değinmiştir.

2.5. Alan yazın taraması sonucu

Gerçekleştirilen alan yazın taraması sonucunda okul dışı ortamlar ve değerler eğitimi ile ilgili okul öncesi, sosyal bilgiler, fen bilgisi, din kültürü ve ahlak bilgisi, Türkçe alanlarına ait çalışmalar yapıldığı belirlenmiştir. Okul dışı ortamlarla ilgili çalışmalar incelendiğinde çalışmaların genel olarak okul dışı ortamların önemi, okul dışı ortamların belirlenen ölçütler üzerindeki etkileri (tutum, davranış, değer, başarı, kalıcılık, öğrenme düzeyi vs.) ve öğrenme sürecinde sınıf içi etkinlikleri desteklemek için tasarlanan okul dışı ortam etkinlikleri ile ilgili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alan yazın taramasında okul dışı ortamlar çerçevesinde; müzelere, hayvanat bahçelerine, bilim ve teknoloji merkezlerine, çocuk üniversitelerine, kurum ve kuruluşlara, park ve bahçelere yer verildiği görülmüştür. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde ise ulaşılan çalışmaların yapılandırmacı eğitim anlayışı kapsamında oluşan eğitim yöntemleriyle değer eğitimi gerçekleştirme, öğrenme sürecinde uygulamak üzere değer eğitim modelleri üretme, öğrenci, öğretmen ve velilerin değer algılarını ortaya çıkarma ve eğitici filmlerin kullanımının değerler eğitime etkileri konularına ağırlık verdiği görülmektedir. Okul dışı ortamların yapılandırmacı öğretim anlayışına uygun olması, aktif katılımı içermesi, değer, tutum ve davranışlarda kalıcılık sağlama, soyut kavramları somutlaştırması değerler eğitimi açısından tercih edilebilirliğini artırmıştır.

Eğitim alanında, okul dışı ortamları ele alan farklı çalışmalar yapılmıştır (Akcan, 2010; Akçalı ve Aslan, 2018; Altunel, 2022; Arabacı ve Akgül, 2020; Arslan, 2017; Aydın, 2016; Aydın, 2021; Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020; Ballantyne ve Packer, 1996; Biter, 2019; Bostan, 2022; Bozdoğan ve diğerleri, 2015; Çağlayan, 2020; Çeken, 2022; Çiçek ve Saraç, 2017; Demirel ve Özcan, 2020; Dere ve Dinç, 2018; Eliasa, 2014; Erlidawati ve Rahmah, 2022; Falk ve Dierking, 1997; Ghilzai ve diğerleri, 2017; Guisasola ve diğerleri, 2005; Güçlü, 2013; Kartal ve Şeyhoğlu, 2020; Keskin ve Kaplan, 2012; Kubat, 2018; Mertoğlu, 2018; Osterman ve Sheppard, 2010; Öztürk ve Altan, 2019; Pérez Jorge ve diğerleri, 2016; Rennie ve McClafferty, 1995; Septianti ve Hafidz, 2008; Sontay ve Tutar, 2016; Şahin, 2022;

Tal ve Morag, 2007; Topçu, 2022; Tokmak, 2016; Tunncliffe ve diğerleri, 1997; Tutkun ve diğerleri, 2019; Valdivieso, 2016; Yıldırım, 2019; Yıldırım ve Çalışkan, 2021). Okul dışı ortamları değerler eğitimi bağlamında ele alan daha az sayıda çalışmaya rastlanmıştır (Altınış ve Altun, 2012; Aslan ve Yılar, 2019; Biter, 2019; Çinemre, 2021; Demir ve Özdemir, 2013; Eliasa, 2014; Erliawati ve Rahmah, 2022; Ghilzai ve diğerleri, 2017; Karabulut, 2022; Karakuş, 2015; Pérez Jorge ve diğerleri, 2016; Septianti ve Hafidz, 2008; Tabak, 2022; Tekin, 2022, Valdivieso, 2016; Yıldırım ve Çalışkan, 2021).

Yapılan alan yazın taramasında okul dışı ortamları değerler eğitimi bağlamında okul öncesi dönemde ele alan bir çalışmanın eksikliği tespit edilmiştir. Ayrıca okul dışı ortamlar kapsamında; kurum ve kuruluşlarla, oyunlarla, toplumsal alanlarla, çevreyle, filmlerle, görev odaklı eğitimle, sahne oyunları ile bütünsel olarak gerçekleştirilen değerler eğitimine yönelik alan yazın tarandığında bu konuyla örtüşen hiçbir çalışmaya rastlanmamıştır. Yine alan yazından hareketle, okul dışı ortamlarda değerler eğitimi sürecinde okul öncesi dönem öğrencilerine yönelik doğrudan bir araştırma olmadığı da görülmüştür. Buradan yola çıkarak araştırmada okul dışı alanlarda değerler eğitimini ele alan uygulamalara yer verilmiştir. Okul dışı alan olarak; kurum ve kuruluşlara, oyunlara, toplumsal alanlara, çevreye, filmlere, görev odaklı eğitime, sahne oyunlarına yer verilmiştir. Alan yazın incelemesinde ulaşılan bazı araştırmalarda da değerler eğitiminde okul dışı alanların eğitimi olumlu yönde etkileyebileceği çıkarımına ulaşılmıştır. Arabacı ve Akgül (2020), Demirel ve Özcan (2020) ve Mertoğlu'nun (2019) çalışmaları bu yönde sonuçlar vermiştir. Bu araştırmada okul öncesi öğrencilerinin değerlerini geliştirmek için okul dışı ortamlar kullanılarak tasarlanan etkinliklerin öğrencilere kattıkları kazanımlar araştırmacının öğrenme sürecine doğrudan katılımıyla elde ettiği verilerle değerlendirilecektir. Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması kullanılmış olup, araştırmanın değerler eğitimi sürecinde eğitimcilere, araştırmacılara ve diğer eğitim paydaşlarına kaynaklık etmesi açısından alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın modeli

Araştırma okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlara yönelik hazırlanan ve gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkilerini ve okul dışı öğrenme alanlarının değer kazandırma açısından öğretme-öğrenme sürecindeki verimliliğini ortaya koymayı amaçlayan eylemsel bir araştırmadır.

Bir kurumda çalışmakta olan öğretmen, eğitim uzmanı, yönetici gibi bizzat uygulamanın içerisinde aktif yer alan bir uygulayıcının kendisinin veya bir araştırmacı ile beraber katılım gösterdiği ve yürütme sürecine ilişkin problem durumlarının meydana çıkarılması ya da hali hazırda meydana çıkmış bir problem durumunu kavrama ve çözüme kavuşturmaya yönelik sistematik bir şekilde veri toplayarak analiz etme basamaklarını içeren araştırma yaklaşımına eylem araştırması denir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Mills (2003) ise eylem araştırmasını, bir öğrenme alanındaki yöneticiler, öğretmenler, öğrenci danışmanları veya ilgili araştırmacılar tarafından öğrenimin nasıl sağlanabileceği ve öğrencilerin daha iyi düzeyde nasıl öğrenebilecekleri konusunda veri toplamaya yarayan sistematik bir araştırma olarak tanımlarken Taylor (2002) eylem araştırmasını eylemlerin kalitesini iyileştirmek amacıyla sosyal bir durumun incelenmesi ve öğretim uygulamalarındaki değişikliklere destek olan uygulamalı bir araştırma biçimi olarak tanımlamıştır.

Eylem araştırmaları eğitimcilerin okullarının, sınıflarının, eğitim uygulamalarının ve girişimlerinin etkililiğini eleştirel olarak değerlendirirler (Akkaş Baysal ve Ocak, 2018, s.284). Soyut nitelik taşıyan değerlerin tespiti, okul öncesi dönem öğrencilerinde daha detaylı bir gözlemi beraberinde getirir. Bu sebeple araştırmacının doğrudan sürece dâhil olmasının gerekli görülmesi sebebiyle bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan eylem araştırması tercih edilmiştir.

Eylem araştırmalarının özellikleri şu şekilde sıralanabilir (Öztürk, 2012):

- Teorik bilgilerle uygulamaların bütünleşmesini sağlar.

- Problem durumlarının tespiti ve çözümüne yöneliktir.
- Katılımcıların yeni tutum ve davranış geliştirmeleri hedefindedir.
- Araştırmacının eylem araştırmasında katılımcı rol üstelenebilme imkânı, araştırma grubu ile etkileşim ve iş birliğine dayalı bir çalışma ortamının doğmasını sağlar.
- Araştırmacı ve katılımcıların eylem sürecindeki uygulamaları üzerine derinlemesine düşünebilmelerine fırsat verir.
- Planlama, uygulama, gözlemlleme ve değerlendirme basamaklarını içeren döngüsel bir süreçtir.

Eylem araştırmalarının öğretmenlerin mesleki bilgi ve deneyimlerini zenginleştirme, okulun ve eğitim öğretim sürecini iyileştirme, eğitim sürecinde karşılaşılan zorlukları giderme, eğitim paydaşları ile iş birliği yapma, kurum içi birlik sağlama gibi yararları vardır. Bu tip bir çalışma şekli, kişiler arası anlaşmazlık ya da ast üst ilişkilerinde yaşanabilecek birtakım sorunları da berberinde getirebileceğinden dolayı sürecin uygun bir biçimde planlanması ve yürütülmesi önemlidir (Tezcan, Ada ve Baysal, 2016).

Bu eylem araştırması özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırması türüne uyumlu biçimde uygulanmıştır. Özgürleştirici/geliştirici/eleştirel eylem araştırmalarında amaç uygulayıcıya yeni bilgiler, beceriler ve deneyimler kazandırmak ve kendi uygulamalarına karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirmesine yardımcı olmaktır (Yakar,2017).

Eylem araştırmalarını sistematik bir düzen içinde ele alan birçok araştırmacı vardır. Bu araştırmacılardan biri de Berg'dir. Berg (2001) eylem araştırmalarının döngüsel sürecini; araştırma sorularını belirleme, soruları cevaplamak için bilgi toplama, toplanılan bilgileri analiz etme ve yorumlama, elde edilen sonuçları katılımcılarla paylaşma olarak ortaya koymuştur. Bu araştırmada Berg'in (2001) döngüsel süreçlerine göre yürütülmüştür.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcıları, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle Kocaeli'nin Kandıra ilçesine bağlı bir okul öncesi eğitim kurumunda öğrenim gören 20 çocuk ve velinin seçilmesi ile oluşturulmuştur. Kolay ulaşılabilir veya elverişli örneklem olarak adlandırılan örneklem tipi; kolay olanı belirleme, bilgi edinimi için zaman, çaba ve maddiyattan tasarruf sağlama

amacıyla tercih edilir (Baltacı, 2018). Bu bağlamda araştırmacının örneklem grubunun sınıf öğretmeni olması, çocukları yakından tanınması, çocuklar ve velilerin istekli olması örnekleme belirlemede etkili olmuştur. Araştırmaya katılan çocukların kişisel bilgileri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2

Katılımcı Çocuklara Ait Kişisel Bilgiler

Kişisel Bilgiler		f	%
Cinsiyet	Erkek	8	40
	Kız	12	60
Doğum Yılı	2016	20	100
Anne Eğitim Durumu	Ortaokul	2	10
	Lise	2	10
	Lisans	16	80
Baba Eğitim Durumu	Lise	4	20
	Lisans	15	75
	Lisansüstü	1	5

Tablo 2 incelendiğinde araştırmanın katılımcı çocukların 8’i erkek 12’si kızdır. Çocukların tamamı 2016 yılı doğumludur. Katılımcı çocukların annelerinin 2’si ortaokul, 2’si lise, 16’sı ise lisans; babalarının 4’ü lise, 15’i lisans, 1’i lisansüstü mezunudur.

Araştırma okul dışı ortamlarda gerçekleştirilmiş olup araştırmanın yapıldığı ortamlar olarak Jandarma Komutanlığı, Selma Orhon Atameriç Çok Amaçlı Salonu, aile büyüklerinin evleri, park ve bahçeler tercih edilmiştir. Tercih edilen ortamlarda çocukların güvenliği göz önüne alınarak gerekli önlemler ve izinler alınmış, kalabalık olmayan gün ve saatlerin seçilmesine dikkat edilmiştir. Eylem sürecinde film ve sahne oyunları çalışmaları için tercih edilen çok amaçlı salonda gösteri sahnesi, ses sistemi, bilgisayar, hoparlör, giyinme odası ve 50 kişilik

izleme alanı bulunmaktadır. Etkinlikler için tercih edilen park ve bahçe alanlarında ise ağaçlar, kamelyalar, oyun alanları, çeşme ve park bulunmaktadır. Bu park ve bahçelerin sınırları çit ve duvarlarla belirlenmiş olup uygulamalar esnasında gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır.

3.3. Araştırmacı

Araştırmacı Marmara Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği lisans mezunudur ve Sakarya Üniversitesi'nde Değerler Eğitimi alanında yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Araştırmacı 6 yıl Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki resmi kurumlarda okul öncesi öğretmenliği yapmış ve 1 yıldır da anaokulu yöneticiliği görevini yürütmektedir. Araştırmacı yürüttüğü bu araştırmayla ilgili; insani değerlerimizle öğretmenlik meslek etiği, okul aile işbirliği geliştirme programı, kültür ve medeniyetimizde eğitim anlayışının temelleri seminerlerine katılmıştır.

3.4. Veri toplama araçları ve veri toplama süreçleri

Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim döneminde, okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları bağlamında; kurum ve kuruluşlarla, sahne oyunları, toplumsal mekânlarla, sözlü tarih çalışmalarıyla, oyunlarla, görev odaklı çalışmalarla, filmlerle ve çevreyle bütünleştirilerek gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırma sürecinden önce araştırmacı katılımcılara yönelik pilot uygulama gerçekleştirerek -eylem sürecini tasarlamıştır. Bu araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri; araştırmacı gözlem formları, çocuk ürünleri (resimler, üç boyutlu çalışmalar), film değerlendirme formları, çocuklar ve veliler ile gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Kişisel bilgi formu araştırmacının araştırmaya katılan çocukların sınıf öğretmeni olması ve çocukları yakinen tanıması sebebiyle kullanılmamıştır. Araştırmacı gözlem formları, film değerlendirme formu, çocuk ürünleri, yapılandırılmış çocuk ve veli görüşmeleri okul dışı ortamlarda değerler eğitimiyle kazandırılması

hedeflenen değer kazanımını belirlemek için kullanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

1. *Araştırmacı Gözlem Formları:* Bu form çevreyle, kurum ve kuruluşlarla, toplumsal mekanlarla, oyunlarla, görev odaklı çalışmalarla, sahne oyunları ve sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi uygulamalarına yönelik birbirinden bağımsız olarak uzman görüşü doğrultusunda; çocuğın okul dışı değerler eğitimi uygulamalarında ortaya koyduğu durumu tutarlı, güvenilir ve geçerli bir biçimde gözlemek amacıyla hazırlanmıştır. Her gözlem formu 14 madde içermektedir. Maddelerin oluşturulmasında okul öncesi eğitim programında yer alan kazanım ve göstergeler göz önünde bulundurulmuştur. Ayrıca çocuğın yaşı ve hazır bulunuşluluğu da madde seçiminde dikkate alınmıştır.

2. *Çocuk Görüşme Formları:* Bu form çevreyle, kurum ve kuruluşlarla, toplumsal mekanlarla, oyunlarla, filmlerle, görev odaklı çalışmalarla, sahne oyunları ve sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi uygulamalarına yönelik birbirinden bağımsız olarak uzman görüşü doğrultusunda hazırlanmıştır. Sahne oyunları, filmlerle, toplumsal mekanlarla ve görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi uygulamalarına yönelik 7; sözlü tarih çalışmalarıyla, kurum ve kuruluşlarla, oyunlarla ve çevreyle 6 açık uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme soruları araştırmanın amacı doğrultusunda çocuğın gelişim dönemine uygun bir biçimde oluşturulmuştur.

3. *Veli Görüşme Formu:* Bu form çevreyle, kurum ve kuruluşlarla, toplumsal mekanlarla, oyunlarla, filmlerle, görev odaklı çalışmalarla, sahne oyunları ve sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi uygulamalarının tamamını kapsayacak şekilde uzman görüşü doğrultusunda hazırlanmıştır. Veli görüşme formu 6 açık uçlu sorudan gönüllülük esasına dayalı olarak oluşturulmuştur.

4. *Film Değerlendirme Formu:* Bu form filmlerle değerler eğitimi uygulaması kapsamında izletilen filme yönelik olarak çocukların film hakkındaki duygu ve düşüncelerine ulaşabilmek amacıyla uzman görüşü alınarak oluşturulmuştur. Oluşturulan film değerlendirme soruları çocuğın film hakkındaki duygu ve düşüncelerini ortaya çıkarmayı amaçlayan 5 açık uçlu sorudan oluşmaktadır.

Araştırmanın veri toplama sürecinde aşağıda yer verilen kriterlere dikkat edilmiştir:

- Eylem araştırması her hafta farklı bir okul dışı etkinliğe yer verilerek toplamda sekiz hafta olarak planlanmış olup her etkinlik sonrası çocuk görüşmelerinin zamanında yapılmasına özen gösterilmiştir.

- Araştırma sürecinde etkinliğin akabinde görüşme yapılamayan çocuklarla bir sonraki iş gününde mutlaka görüşme yapılması sağlanmıştır.
- Görüşme süreci içerisinde gönüllülük esas alınmış, araştırmacı yönlendirici bir rol üstlenmekten kaçınmıştır.
- Görüşmenin gerçekleştirileceği ortam çocuğun kendini rahat ve güvende hissedebilmesine ve görüşlerini rahatlıkla ifade edebilmesine uygun olacak şekilde seçilmesine özen gösterilmiştir.
- Görüşme soruları çocukların yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmıştır.
- Görüşme formundaki soru sayıları uzman görüşü alınarak belirlenmiştir, soruların etkinlik hakkında yeterli bilgi edinmeye imkân tanıyacak şekilde olması kararlaştırılmıştır.
- Görüşmenin süresi çocukların hazır bulunuşluluğuna uygun olarak planlanmıştır.
- Ailelerle çocukları kapsamında yapılan görüşmelerde araştırmanın güvenilirliği için ailelerden objektif olunması talep edilmiştir.
- Ailelerden çocuklarla iş birliği içerisinde gerçekleştirilen etkinlik çıktılarını saklamaları talep edilmiştir.
- Araştırmacı gözlem formlarını zamanında her çocuk için doldurmuştur.
- Çocuk resim ve ürünleri uygun bir şekilde analiz süreci için arşivlenmiştir.
- Arşivlenmesi güç olan üç boyutlu ürünlerin fotoğraflanması sağlanmıştır.
- Çocuk resimleri ve ürünlerinin arkasına değerlendirme sürecinde kolaylık sağlaması amacıyla hangi çocuğa ait olduğunu belirten işaretler konulmuştur.
- Araştırmacının gözlem notlarında tarih ve günün belirtilmesine dikkat edilmiştir.
- Araştırmacının süreç boyunca yanında not defteri ve kalem bulundurması sağlanmıştır.

Araştırmanın uygulama ve veri toplama sürecinde gerçekleştirilen eylemler ve veri kaynakları Tablo 3 de verilmiştir.

Tablo 3

Eylem Araştırması Sürecinde Gerçekleştirilen Eylemler

Uygulama zamanı	Etkinlik Türü	Eylemler	Veri Kaynakları
1.Hafta (02.06.2023)	Çevreyle değerler eğitimi (Ballı Halkalar)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu
2.Hafta (09.06.2023)	Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarımız)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu Çocuk ürünleri (resim)
3.Hafta (17.06.2023)	Filmlerle değerler eğitimi (Dedemin Öyküleri)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk görüşme formu Film değerlendirme formu

4.Hafta (24.06.2023)	Sahne oyunlarıyla değerler eğitimi (Kırmızı Başlıklı Kız)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu
-------------------------	---	--	---

5.Hafta (31.06.2023)	Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi (Dedemden/Ninemden Bayram)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu
-------------------------	---	--	---

6.Hafta (05.06.2023)	Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi (Değer Heybesi)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu
-------------------------	--	--	---

7.Hafta (09.06.2023)	Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri dönüşüm Kutum)	Uygulama izni Okul dışı ortam belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu Çocuk ürünleri (kostüm ve aksesuar)
-------------------------	--	---	---

		Uygulama Değerlendirme	
		Uygulama izni Okul dışı ortam	
8.Hafta (15.06.2023)	Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları)	belirleme ve düzenleme Ön bilgilendirme Uygulama Değerlendirme	Çocuk gözlem formu Çocuk görüşme formu Çocuk ürünleri (afiş)

Tablo 3 incelendiğinde, okul dışı ortamlarla değerler eğitimi uygulamalarının sekiz haftaya yayıldığı ve her etkinlik sürecinin hazırlık, uygulama ve değerlendirme basamaklarını içerdiği görülmektedir. Sekiz hafta boyunca çocuk görüşleri her hafta alınmış olup sekizinci haftanın sonunda da etkinliklerin tümüne yönelik veli görüşlerine başvurulmuştur.

3.5. Verilerin analizi

Araştırma sürecinde ulaşılan tüm veriler betimsel bir şekilde analiz edilmiştir. Uygulamanın her haftasında gözlemler yapılmış ve süreç ile ilgili bilgiler alınmıştır. Eylem sürecinin her aşamasından sonra çocuk görüşmeleri yapılmış, çocuk ürünleri arşivlenmiştir. Eylem sürecinde elde edilen tüm veriler araştırmanın sonunda da detaylı olarak analiz edilmiştir. Araştırmada betimsel analiz ile çözümlenen veriler şunlardır:

- Çocuk gözlem formlarından elde edilen veriler
- Çocuk görüşme formlarından elde edilen veriler
- Veli görüşme formlarından elde edilen veriler
- Film değerlendirme formundan elde edilen veriler

- Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi ile ilgili çocuk resimlerinden elde edilen veriler
- Toplumsal alanlarla değerler eğitimi ile ilgili çocuk ürünlerinden elde edilen veriler
- Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi ile ilgili çocuk ürünlerinden elde edilen veriler

Tüm bu verilerin betimsel analizden sonra içerik analizine yer verilmiştir. İçerik analizi ile betimsel analiz tekniğiyle ortaya konulan veriler içerik analiziyle daha kapsamlı bir işleme sokulur ve betimsel analiz ile gözden kaçan temalar keşfedilebilir. Bu çerçevede elde edilen tüm verilerin önce kavramlara dayandırılması, sonrasında da oluşan kavramlara göre mantıklı bir şekilde düzenlemesi ve verileri açıklayan temaların belirlenmesi gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu araştırmada da verilerin analizi aşamasında çocuk katılımcılar isim ve soy isimlerinin baş harfleri B.C., N.T., Z.B şeklinde, veli katılımcılar çocuk kodlarının başına gelen veli sembolü ile V_(B.C.), V_(N.T.), V_(Z.B.) kodlanmıştır. Katılımcıların görüşme formlarında yer alan ifadeler, oluşturulan temalara ve kodlara göre gruplanmıştır. Temalar ve kodlar belirlenirken uzman görüşlerine başvurulmuştur. Kodlanan ifadelerin tekrar sıklığına göre frekanslar belirlenerek çoktan aza doğru bir sıralama yapılmıştır. Ayrıca bununla birlikte tema ve kodların anlaşılabilirliğini kolaylaştırmak amacıyla çocukların ve velilerin doğrudan alıntı ifadelerine yer verilmiştir.

3.6. Araştırmanın geçerliği ve güvenirliği

Guba ve Lincoln nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlikten ziyade inandırıcılık (trustworthiness) olması gerektiğini vurgulayarak bu duruma yönelik bazı kriterler oluşturmuşlardır. Nitel araştırmalarda inanılabilirliği sağlamanın en iyi koşulu araştırma grubu ile uzun süreli etkileşim olarak kabul edilir. Araştırmacının araştırmanın gerçekleştiği ortamda bulunması kişisel yargılarını kontrol altına almasına yardımcı olur. Bu durumda araştırmacının araştırma grubunun dilini, kültürünü ve görüşlerini anlayabilmesi için derinlemesine bir anlayış geliştirmesine olanak tanır (Başkale, 2016). Bu araştırmada da araştırmacının araştırma grubunun sınıf öğretmeni olması toplanan verilerin inanılabilirliğini olumlu yönde etkilemiştir.

Bir araştırmanın iç geçerliğini artırmada en çok tercih edilen ve uygulanabilir görülen teknik üçgenlemedir. Üçgenleme tekniğinde sorulması uygun bulunan soru “Aynı ya da benzer örneklemler araştırılmalarda bu bulgular tekrarlanabilir mi?” ve “Bu sonuçlar ne kadar inandırıcı?” sorularıdır. Üçgenleme tekniği en az iki veya daha fazla veri toplama yönteminin (örneğin, gözlemler ve görüşmeler) ya da iki ya da daha fazla veri kaynağının (örneğin, çocuklar ve veliler) sonuçlarının birbiri ile karşılaştırılmasıdır. Böylece araştırmada kullanılan yöntemlerden birinin zayıf ve eksik yönleri kullanılan diğer yöntemin güçlü yönleriyle telafi edilir (Mays ve Pope, 2000; Streubert ve Carpenter, 2011). Ayrıca gözlem tekniği ile elde edilen verilere aynı zamanda görüşme tekniği ile de ulaşılması iç güvenilirliğin sağlanmasına katkı sağlar (Baltacı, 2019). Bu araştırmada da gözlem, görüşme, film değerlendirme formları kullanılarak yöntem üçgenleme; çocuk ve veli görüşlerine yer verilerek de veri kaynaklı üçgenleme teknikleri kullanılarak geçerlik ve güvenilirliğin artırılmasına katkı sağlanmıştır. Ayrıca bu araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini sağlayabilmek için Streubert, Mays, Pope, ve Carpenter’ın kullandığı yöntemler dikkate alınarak aşağıda yer verilen şu çalışmalar gerçekleştirilmiştir:

Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak için yapılan çalışmalar:

- Araştırmada kullanılan veri toplama araçları uygulama öncesinde uzman görüşüne sunulmuş, alınan öneriler dikkate alınarak revize edilmiştir.
- Araştırma öncesinde araştırma grubuyla yedi ay birlikte olduktan sonra eylem sürecine geçilmiştir. Araştırmacı ve çocukların birbirlerini yakından tanıyabilmesi süreç içerisinde katılımcıların yabancılaşma çekmesinin önüne geçilmiştir. Bu sayede de katılımcılar araştırma sürecinde daha doğal davranışlar sergilemişlerdir.
- Araştırmacı bizzat araştırma süreci içerisinde yer almış ve süreç içerisinde her öğrenci için gözlem yapmıştır. Araştırmada katılımcıların araştırma sürecindeki ifadeleri doğrudan yazıya dökülerek oluşabilecek veri kaybına önlem alınmıştır.
- Araştırmada gözlemlerle elde edilen veriler, çocuk ürünleri ve görüşmelerden elde edilen verilerle desteklenmiştir. Ayrıca belli bir veri kaynağına bağlı kalmayarak ve birden fazla veri toplama aracından yararlanılmıştır.
- Araştırma süreci boyunca elde edilen tüm verilerin analizi aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur.

Araştırmanın aktarılabilirliğini sağlamak için gerçekleştirilen çalışmalar:

- Araştırma süreci boyunca katılımcılardan toplanan veriler detaylı bir şekilde analiz edilerek ulaşılan betimlemeler araştırmanın bulgular bölümünde raporlandırılmıştır. Araştırma bulgularına araştırmacının kişisel düşüncelerinin yansımından kaçınılmıştır.
- Araştırmada kodlamalar ve temalar oluşturulurken alan yazındaki benzer örnekler dikkate alınmış ve bu noktada kodlamalar gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın tutarlılığını sağlamak için yapılan çalışma:

- Araştırmacı yürütülen eylem araştırması süresi boyunca tutarlı olmaya çalışmıştır.

Araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için yapılan çalışmalar:

- Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, ham veriler, analiz aşamasındaki kodlama ve temaları gibi araştırma sonuçlarına temel oluşturan ölçütlerin teyit edilebilirliğine ilişkin her konuda uzman değerlendirmesine başvurulmuştur.
- Araştırma boyunca elde edilen tüm veriler başka uzmanlar tarafından teyit edilme ihtimaline karşın uygun bir şekilde muhafaza edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırma, okul dışı ortamlarda değerler eğitimi bağlamında; kurum ve kuruluşlarla, sahne oyunları, toplumsal mekânlarla, sözlü tarih çalışmalarıyla, oyunlarla, görevlerle, filmlerle ve çevreyle bütünleştirilerek sekiz haftalık bir zaman diliminde yürütülmüştür. Süreç içerisinde çocukların ortaya koydukları ürünler değerlendirilmiş ve öğretmen tarafından gözlem yapılmıştır. Süreç sonunda araştırmacı tarafından çocuklar ve velilerle görüşmeler yapılmış ve okul dışı ortamlarda değerler eğitimine yönelik çıkarımlar elde edilmiştir.

4.1. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik bulgular

Araştırmanın bu bölümünde okul dışı ortamlarla değerler eğitimi uygulamaları boyunca ortaya konulan çocuk ürünleri ve öğretmen tarafından yapılan gözlem bulgularına yer verilmiştir.

4.1.1. Çevreyle değerler eğitimi (Ballı Halkalar etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Çevreyle değerler eğitimi çalışmaları öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 4

Çevreyle Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen f	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	13	1	-
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.	14	-	-
3. Problem durumlarına çözüm üretir.	13	1	-
4. Küçük kas becerisi gerektiren hareketleri yapar.	13	1	-
5. Hayvanlara karşı ilgilidir.	13	1	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	14	-	-
7. Paylaşmayı sever.	13	1	-
8. Gözlemlediği olayları anlatır.	13	1	-
9. Dinledikleri/izlediklerini hatırlar.	13	1	-
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.	14	-	-
11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	13	1	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	13	1	-
13. Hayvanları korumaya yönelik örnekler verir.	9	5	-
14. Hayvan hakları ile ilgili düşüncelerini ifade eder.	9	5	-

Tablo 4 değerlendirildiğinde; çocukların gözlenen maddelerden (2,6 ve 10. maddeler) için tümünün davranışlarının f (14) kişinin, (1, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11 ve 12. maddeler) için f (13) kişinin, (madde 13 ve 14) için f (9) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çevreyle değerler eğitimi çalışmasına yönelik çocuk davranışlarına ilişkin gerçekleştirilen öğretmen gözleminde hiçbir madde için hayır düzeyinde bir sonuç elde edilmemiştir. Elde edilen sonuçlar bağlamında çocukların gözlenen davranışlara sahip olma düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen hayvan sevgisi, paylaşma ve yardımseverlik değerleri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırma ile birlikte çocuklarda hayvanlara karşı farkındalığın ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen hayvan sevgisi ve yardımseverlik değerlerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir.

4.1.2. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarım etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi çalışmaları öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 5

Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen f	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	15	-	-
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.	15	-	-
3. Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır.	15	-	-
4. Neden-sonuç ilişkisi kurar.	15	-	-
5. Mekânda konum ile ilgili yönergelere uyar.	14	1	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	15	-	-
7. Problem durumlarına çözüm üretir.	15	-	-
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.	15	-	-
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.	13	2	-
10. Başkalarının haklarına saygılıdır.	14	1	-
11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	13	2	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	12	3	-
13. Trafik kurallarını açıklar.	10	4	1
14. Trafik kurallarına uymanın gerekliliğini söyler.	10	3	2

Tablo 5 değerlendirildiğinde; çocukların gözlenen maddelerden (1, 2, 3, 4, 6, 7 ve 8. maddeler) için f(15) kişinin, (madde 5 ve 10) için f(14) kişinin, (madde 9 ve 11) için f(13) kişinin, (madde 12) için f(12) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen maddelerden (5 ve 10. maddeler) için f(1) kişinin, (9 ve 11. maddeler) için f(2) kişinin, (12 ve 14. maddeler) için f(3) kişinin, (13. madde) için f(4) kişinin davranışları ise bazen şeklindedir. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi çalışmasına yönelik gerçekleştirilen öğretmen gözleminde (13. madde) için f(1) kişinin, (14. madde) için f(2) kişinin davranışlarının hayır şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada merkeze alınan sorumluluk değeri bağlamında “ Trafik kurallarına uymanın

gerekliliğini söyler ‘‘ maddesi için sadece f (2) kişinin davranışlarının hayır şeklinde olması, diğer öğrencilerin tamamında olumlu davranışlar gözlemlenmesi grubun sorumluluk değerine sahip olma düzeyinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmadan elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen sorumluluk ve vatanseverlik değerleri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte çocuklarda trafik kurallarına karşı farkındalığın ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen sorumluluk ve vatanseverlik değerlerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir. Çocukların okul dışı ortamlarda farklı meslek gruplarıyla bir araya gelmesi değerlerin yanı sıra meslekler konusunda da öğrenme çıktıları elde etmelerine imkân tanımıştır. Ayrıca çocuklarda, toplumsal düzenin sağlanması için yapılması gereken bireysel ödev ve sorumlulukların gerçekleştirilmesinde rol oynayan meslek gruplarına karşı farkındalık oluşturulmuştur.

4.1.3. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarım etkinliği) çocuk ürünlerine ilişkin bulgular

Çocuklar kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi etkinliğinden sonra serbest resim çalışması yapmışlardır. Çocukların ortaya koydukları ürünler öğretmen tarafından değerlendirilmiştir.

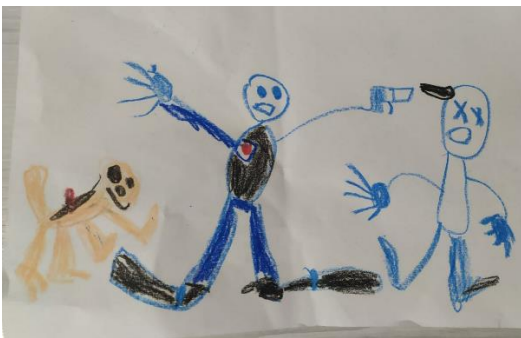
Görsel 1. B.N.K. kodlu çocuğun ‘‘Jandarma Dostlarım’’ etkinliği görseli

Görsel 1 incelendiğinde; B.N.K. kodlu çocuk jandarma, jandarma köpeği, jandarma aracı ve kendisini çizmiştir. Resimde çizilen karakterlerin yüz ifadeleri olumlu bir duygu durumunu yansıtmaktadır. Bu durum çocuğun gerçekleştirilen kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi etkinliğinde olumlu bir duygu durumunda olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Görsel 2. A.A.S. kodlu çocuğun “Jandarma Dostlarım” etkinliği görseli

Görsel 2 incelendiğinde; A.A.S. kodlu çocuk gerçekleştirilen etkinliğin iki ana kahramanı olan jandarma ve köpeğini çizmiştir. Resimde zemin olarak yeşil renk tercih edilmiştir. Jandarma köpeği jandarmaya sarılır bir durumda resmedilmiştir. Bu durum çocuğun gerçekleştirilen kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi etkinliğinde hayvan sevgisini fark edebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Görsel 3. Ö.G. kodlu çocuğun “Jandarma Dostlarım” etkinliği görseli

Görsel 3 incelendiğinde; Ö.G. kodlu çocuk jandarma, köpek ve suçlu bir adam çizmiştir. Jandarma resmi üniformalı ve üniforma renkleri doğru kullanılarak resmedilmiştir. Jandarmanın üniformasında kırmızı bir rozet yer almaktadır. Bu durum çocuğun kurumsal

sembollere karşı farkındalığının oluştuğunu gösterir niteliktedir. Resimde jandarmanın çocuk tarafından suçlu olarak nitelendirilen kişiyi cezalandırma yoluna başvurduğu görülmektedir. Silahtan çıkan mermi detayı suçlu olarak nitelendirilen adamın başına isabet etmektedir. Suçlunun yüz ifadesi gözleri kısılmış ve ağzı açık bir durumda, korku duygu durumunu betimler niteliktedir. Jandarmanın ayakları suçlu adamdan daha büyük çizilmiştir. Ayrıca jandarma fiziksel özellikler olarak daha güçlü görünümüdür. Bu durum çocuğun gerçekleştirilen kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi etkinliğinde jandarmaların vatani korumayla görevlendirildiğini fark edebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Görsel 4. Ö.A.A. kodlu çocuğun ‘‘Jandarma Dostlarım’’ etkinliği görseli

Görsel 4 incelendiğinde; Ö.A.A. kodlu çocuk jandarma, köpek ve saklanan bir adam çizmiştir. Resimde çocuğun ifadesine göre arama kurtarma köpeği jandarmaya yardım ederek adamı bulmasına destek sağlamaktadır. Jandarmanın şapkasına da yer verilmiştir. Şapka büyük çizilmiştir. Çocuk resimlerinde büyük çizilen kişi ve objeler çocuklar açısından önemli görülmektedir. Jandarma üniformasının renkleri doğru ifade edilmemiş, Ö.A.A kodlu öğrenci özgün renklerde bir üniforma çizmiştir. Jandarmanın yüz ifadesi incelendiğinde mutlu bir duygu durumunda olduğu görülmektedir. Bu resim çocuğun gerçekleştirilen kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi etkinliğinde jandarmaların topluma karşı sorumluluklarının olduğunu fark edebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Görsel 5. Ç.B.A. kodlu çocuğun ‘‘Jandarma Dostlarım’’ etkinliği görseli

Görsel 5 incelendiğinde; Ç.B.A. kodlu çocuk jandarma, köpek ve büyük bir gökkuşaağı çizmiştir. Jandarmanın üniforması doğru resmedilmiştir. Jandarma fiziksel olarak güçlü olmayı temsil edecek şekilde; kalın kollu ve geniş gövdelidir. Bu durum polis, jandarma, asker gibi meslek gruplarının toplumsal olarak güçlü ve saygın kabul edildiği görüşünü destekler niteliktedir. Jandarma köpeğinin de kuruma ait olduğuna dair bir kostümle resmedildiği görülmektedir. Ayrıca resimde büyük sayfa yüzeyine sığmayan bir gökkuşaağına yer verilmiştir. Gökkuşaağında canlı ve enerjisi yüksek renklere yer verilmiş, siyah ve kahverengi gibi karamsarlığı ifade eden renklerin kullanılmasından kaçınılmıştır. Bu durum çocuğun kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında yapılan etkinlik sırasında mutlu ve memnun olduğu şeklinde yorumlanabilir.

4.1.4. Sahne oyunlarıyla değerler eğitimi (Kırmızı Başlıklı Kız oyunu) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Sahne oyunlarıyla değerler eğitimi çalışmalarını öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 6

Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen f	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	20	-	-
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.	20	-	-

3. Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	20	-	-
4. Kendine güvenir.	17	3	-
5. Arkadaşlarına karşı saygılıdır.	18	2	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	20	-	-
7. Sahnede sırasını bekler.	20	-	-
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.	20	-	-
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.	19	1	-
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.	20	-	-
11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	18	2	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	18	2	-
13. Yardımseverlik değerini tanımlar.	19	-	1
14. Yardımseverlik değerine uygun örnekler verir.	19	-	1

Tablo 6 değerlendirildiğinde; çocukların gözlenen maddelerden (1, 2, 3, 6, 7, 8 ve 10. maddeler) için f(20) kişi, (9,13 ve 14. maddeler) için f(19) kişi, (5,11 ve 12. maddeler) için f(18) kişi, (4. madde) için f(17) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen maddelerden (4. madde) için f(3) kişi, (5,11 ve 12. maddeler) için f(2) kişi, (9. madde) için f(1) kişinin davranışları ise bazen şeklindedir. Sahne oyunları ile değerler eğitimi çalışmasına yönelik gerçekleştirilen öğretmen gözleminde (13 ve 14. maddeler) için f(1) kişinin davranışlarının hayır şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada merkeze alınan yardımseverlik değeri bağlamında “ Yardımseverlik değerine uygun örnekler verir ” maddesi için sadece f(1) kişinin davranışlarının hayır şeklinde olması, diğer öğrencilerin tamamında olumlu davranışlar gözlemlenmesi grubun yardımseverlik değerine sahip olma düzeyinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmacının gözüyle elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen yardımseverlik ve sorumluluk değerleri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte çocuklarda çevresine karşı farkındalık ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen yardımseverlik değerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir.

4.1.5. Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi (Dedemden/Ninemden Bayram etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi çalışmaları öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 7

Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen f	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	8	-	-
2. Dili iletişim amacıyla kullanır.	8	-	-
3. Ailesi ile ilgili özellikleri tanır.	8	-	-
4. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır.	7	-	1
5. Büyüklerine karşı saygılıdır.	8	-	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	8	-	-
7. Konuşmalarında sırasını bekler.	8	-	-
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.	8	-	-
9. Dinlediklerini hatırlar.	6	2	-
10. Dinlediklerini yaratıcı yollarla ifade eder.	8	-	-
11. Dinledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	7	1	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	8	-	-
13. Saygı değerini tanımlar.	6	-	2
14. Saygı değerine uygun örnekler verir.	6	1	1

Tablo 7 değerlendirildiğinde; öğrencilerin gözlenen maddelerden (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10 ve 12. maddeler) için f (8) kişi, (5 ve 11. maddeler) için f (7) kişi, (9, 13 ve 14. maddeler) için f (6) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen maddelerden (9. madde) için f (2) kişi, (11 ve 14. maddeler) için f (1) kişinin davranışları ise bazen şeklindedir. Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi çalışmasına yönelik gerçekleştirilen öğretmen gözleminde (4 ve 14. maddeler) için f (1) kişinin davranışlarının hayır şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda “Saygı değerine uygun örnekler verir” maddesi için sadece f (1) kişinin davranışlarının hayır şeklinde olması, diğer çocukların tamamında olumlu davranışlar gözlemlenmesi grubun çalışmada merkeze alınan saygı değerine sahip olma düzeyinin yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmadan elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen saygı, kültürel mirasa duyarlılık ve sorumluluk değerleri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte çocuklarda aile büyüklerine karşı farkındalık ve duyarlılığın arttığı, bayram kültürünü tanıdığı, hedeflenen sorumluluk, kültürel mirasa duyarlılık ve saygı değerlerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir.

4.1.6. Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi (Değer Heybem etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi çalışmaları öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 8

Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen f	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	17	-	-
2. Nesne, durum ya da olaya dikkatini verir.	17	-	-
3. Problem durumlarına çözüm üretir.	17	-	-
4. Kendine güvenir.	17	-	-
5. Görsel materyalleri okur.	17	-	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	17	-	-
7. Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.	17	-	-
8. Oyun kurallarına uyar.	16	1	-
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.	14	3	-
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.	16	1	-
11. Etkinlik ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	15	2	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	16	1	-
13. Doğadaki canlılara karşı ilgilidir.	16	1	-
14. Doğayı korumak için yapılması gerekenleri açıklar.	17	-	-

Tablo 8 değerlendirildiğinde; çocukların gözlenen maddelerden (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 14. maddeler) için f(17) kişi, (8, 10, 12 ve 13. maddeler) için f(16) kişi, (11. madde) için f(15), (9. madde) için f(14) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen maddelerden (9. madde) için f(3) kişi, (11. madde) için f(2) kişi, (8, 10, 12, 13. maddeler) için f(1) kişinin davranışları ise bazen şeklindedir. Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi çalışmasına yönelik gerçekleştirilen öğretmen gözleminde hiçbir kişinin davranışlarının hayır şeklinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada merkeze alınan doğa ve hayvan sevgisi değeri bağlamında “Doğayı korumak için yapılması gerekenleri açıkla” maddesi için hiçbir kişinin davranışlarının hayır düzeyinde olmaması, grubun temizlik, doğa ve hayvan sevgisi değerlerine sahip olma düzeyinin yüksek olduğu sonucunu vermektedir.

Araştırmadan elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen doğa ve hayvan sevgisi değeri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte çocuklarda çevresine karşı farkındalık ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen temizlik, doğa ve hayvan sevgisi değerlerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir.

4.1.7. Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri Dönüşüm Kutum etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Görev odaklı değerler eğitimi çalışmaları öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 9

Görev Odaklı Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen f	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	12	-	-
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.	12	-	-
3. Problem durumlarına çözüm üretir.	12	-	-

4. Kendine güvenir.	12	-	-
5. Arkadaşlarına karşı saygılıdır.	12	-	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	12	-	-
7. Etkinlik sunumunda sırasını bekler.	12	-	-
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.	12	-	-
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.	11	1	-
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.	12	-	-
11. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	11	1	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	11	1	-
13. Doğayı neden sevdiğini açıklar.	12	-	-
14. Doğayı korumaya yönelik yaratıcı fikirler sunar.	11	1	-

Tablo 9 değerlendirildiğinde; çocukların gözlenen maddelerden (1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 10 ve 13. maddeler) için f (12) kişi, (madde 9, 11, 12 ve 14) için f(11) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen maddelerden (9, 11, 12 ve 14. maddeler) için f(1) kişinin davranışları ise bazen şeklindedir. Görev odaklı değerler eğitimi çalışmasına yönelik gerçekleştirilen öğretmen gözleminde hiçbir maddenin hayır düzeyinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda “Doğayı neden sevdiğini açıklar” maddesi için hiçbir kişinin davranışlarının hayır düzeyinde olmaması, grubun çalışmada merkeze alınan doğa sevgisi değerine sahip olma düzeyinin yüksek olduğu sonucunu vermektedir.

Araştırmadan elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen doğa sevgisi ve temizlik değerleri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte öğrencilerde doğamız için elzem görülen geri dönüşüme karşı farkındalık ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen doğa sevgisi değerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir. Aynı zamanda etkinlik sürecinde çocukların aile desteği ile yaptıkları geri dönüşüm kostümleri, okul aile iş birliğini arttırarak ailelerde geri dönüşüme ve doğaya karşı farkındalığın artmasına katkı sağlamıştır.

4.1.8. Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri Dönüşüm Kutum etkinliği) çocuk ürünlerine ilişkin bulgular

Çocuklar görev odaklı değerler eğitimi etkinliği için biriktirdikleri geri dönüşüm malzemelerini kullanarak aileleri ile iş birliği içinde kostüm ve aksesuar tasarlamışlardır.

Çocukların ve ailelerin ortaya koydukları bu ürünler seçilen okul dışı alanda defile yapılarak sergilenmiş ve öğretmen tarafından değerlendirilmiştir.

Görsel 6. E.Ö.A. kodlu çocuğun kelebek kostümü

Görsel 6 incelendiğinde, kullanılmayan düğmelerle yapılmış büyük bir kelebek kanadı göze çarpmaktadır. Çöp poşetleri kullanılarak gösterişli bir etek tasarlanmıştır. Bu durum kostüm tasarlamak için kumaş, tül vb. malzemeler almak yerine tasarruf ederek evdeki ürünleri dönüştürebileceğimizi gösterir niteliktedir. Kostümde siyah, kahverengi gibi karamsarlığı ifade eden renkler kullanılmamıştır.

Görsel 7. A.Ä.S. kodlu çocuğun pembe kapak kostümü

Görsel 7 incelendiğinde, artık pet şişe kapakları ile yapılmış bir kostüm tasarlandığı görülmektedir. Pembe kapaklar ortası delinerek etek ucuna bağlanmış, ayrıca yan yana getirilerek de bir taç oluşturulmuştur. Gündelik yaşamda en çok tüketilen ürünlerden biri olan suyun ambalaj atığını bu şekilde değerlendirmek çocuklarda geri dönüşüme yönelik

farkındalığı desteklemiştir.

Görsel 8. Z.B. kodlu çocuğun ışıklı şapka kostümü

Görsel 8 incelendiğinde; yoğurt kovanı, alüminyum folyo ve led ışık kullanılarak bir şapka tasarlanmıştır. Yoğurt kovanı alüminyum folyo ile kaplanarak, etrafına led ışık kablosu sarılmıştır. Çocuklar yoğurt kovanı ile tasarlanan bu ürünü ilgiyle karşılamış ve tasarlama aşamasında nelerin yapıldığına dair Z.B. kodlu çocuktan bilgi talep etmişlerdir.

4.1.9. Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları etkinliği) öğretmen gözlemine ilişkin bulgular

Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi çalışmaları öğretmen tarafından tutulan gözlem formu ile de değerlendirilmiştir. Bu bağlamda süreç sonunda elde edilen gözlem bulguları şunlardır:

Tablo 10

Toplumsal Mekanlarla Değerler Eğitimi Çalışmasındaki Çocuk Davranışlarına Yönelik Öğretmen Gözlemlerine İlişkin Bulgular

Çocuk Davranışları	Evet f	Kısmen F	Hayır f
1. Etkinlik için isteklidir.	15	-	-
2. Sağlığı ile ilgili önlemler alır.	15	-	-
3. Problem durumlarına çözüm üretir.	15	-	-
4. Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.	14	1	-

5. Çevresine duyarlıdır.	14	1	-
6. Sorumluluklarını yerine getirir.	14	1	-
7. Verilen yönergelere uygun davranır.	13	2	-
8. Nesne ya da varlıkları gözlemler.	15	-	-
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.	14	1	-
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.	13	2	-
11. Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.	9	6	-
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.	9	6	-
13. Temizlik değerini tanımlar.	11	4	-
14. Doğayı temiz tutmaya yönelik örnekler verir.	8	7	-

Tablo 10 değerlendirildiğinde; öğrencilerin gözlenen maddelerden (1, 2, 3 ve 8. maddeler) için f(15) kişi (4, 5, 6 ve 9. maddeler) için f(14) kişi, (7 ve 10. maddeler) için f(13) kişi, (13. madde) için f(11) kişi, (11 ve 12. maddeler) için f(9) kişi, (9. madde) için f(8) kişinin davranışlarının evet şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gözlenen maddelerden (14. madde) için f(7) kişi, (11 ve 12. maddeler) için f(6) kişi, (13. madde) için f(4) kişi, (7 ve 10. maddeler) için f(2) kişi, (4, 5, 6 ve 9. maddeler) için f(1) kişinin davranışları bazen şeklindedir. Görev odaklı değerler eğitimi çalışmasına yönelik gerçekleştirilen öğretmen gözleminde hiçbir maddenin hayır şeklinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda ‘‘ Temizlik değerini tanımlar ‘‘ maddesi için hiçbir kişinin davranışlarının hayır şeklinde olmaması, grubun çalışmada merkeze alınan temizlik ve doğa sevgisi değerine sahip olma düzeyinin yüksek olduğu sonucunu vermektedir.

Araştırmadan elde edilen görüşme ve gözlem bulguları ele alındığında, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen temizlik ve doğa sevgisi değeri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte çocuklarda doğamız için elzem görülen geri dönüşüme karşı farkındalık ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen doğa sevgisi ve temizlik değerlerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir. Aynı zamanda etkinlik sürecinde öğrencilerin toplumsal alanlara asmak için yapmış oldukları afişlerde kullanılan malzemeler geri dönüşüme ve doğaya karşı farkındalığın artmasına katkı sağlamıştır.

4.1.10. Toplumsal mekanlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları etkinliği) çocuk ürünlerine ilişkin bulgular

Çocuklar toplumsal alanlarla değerler eğitimi etkinliği için seçilen toplumsal alanda boya ve doğadaki doğal malzemeleri (ot, dal parçaları, çiçek vb.) kullanarak afiş tasarlamışlardır. Çocukların belirledikleri slogan henüz okuma yazma becerisi kazanamadıkları için öğretmen tarafından afişe yazılmıştır. Çocukların iş birliği içerisinde grup olarak ortaya koydukları afişler seçilen toplumsal alana yerleştirilmiştir.

Görsel 9. Çevremizi temiz tutalım afişi

Görsel 9 incelendiğinde; çocukların afiş için çevreyi temsil eden yeşil rengi zemin olarak tercih ettiği görülmektedir. Afişte materyal olarak doğadaki yaprak ve çiçekler de kullanılmıştır. Afişte geri dönüşüm sembolü zeminin ortasına yerleştirilmiş ve geri dönüşüme dikkat çekilmiştir. Afişte karamsarlığı ve kirliliği ifade eden siyah ve kahverengi gibi koyu renkler tercih edilmemiştir. Çocukların “yerlere çöp atmayalım” gibi olumsuz edim barındıran ifadeler yerine olumlu ifadeler kullanmaları göze çarpmıştır. Bu bağlamda grubun temizlik değerine sahip olma düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Görsel 10. Ağaçları koruyalım afişi

Görsel 10 incelendiğinde; çocukların afiş ve tabelalarda dikkat çekici renklerden biri olan sarıyı zemin olarak tercih ettikleri görülmektedir. Çocuklar “Ağaçları Koruyalım” sloganına uygun olarak ağacı afişin orta yüzeyine çizerek ağaçlara yönelik vurgulamayı arttırmışlardır. Çocukların afişin üst yüzeyine mavi gökyüzü ve beyaz bulutlar çizdikleri görülmektedir. Afişin sol üst kenarında yer alan siyahlıklar da kirliliği ifade etmektedir. Ağacın yakın çevresinde ise kirliliği ifade eden herhangi bir sembol kullanılmamıştır.

Görsel 11. Bir fidanda sen dik afişi

Resim 11 incelendiğinde; çocukların doğayı temsil eden renklerden biri olan yeşili zemin olarak tercih ettikleri görülmektedir. Çocuklar doğal materyal olarak yaprak parçalarını kullanmışlardır. Çocuklar “Bir Fidanda Sen Dik” sloganına uygun olarak afişe farklı boy ve renklerde ağaçlar çizmişlerdir. Ağaç boyları sağdan sola doğru uzamaktadır. Bu durum fidanın ağaca dönüşüm yolculuğunu temsil eder niteliktedir.

4.2. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları bağlamında çocuk görüşlerine yönelik bulgular

Araştırmanın bu bölümünde okul dışı ortamlarla değerler eğitimi uygulamaları hakkında çocuk görüşlerine yönelik bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Çevreyle değerler eğitimi (Ballı Halkalar etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara yönelik bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 11

Çevreyle Değerler Eğitimi Ballı Halkalar Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri

Çevreyle Değerler Eğitimi Ballı Halkalar Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri							
Sorular	(f)Hayvan sevgisi	(f)Yardımseverlik	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Duygular	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Kötü Davranış	(f)Temel ihtiyaçlar
Bu etkinlikte neler öğrendin?	14						
Parkta arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?			7	4	2		
Parkta arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?			7	1	4	2	
Bundan sonra okul dışı ortamlarda nelere dikkat edeceksin veya etmeliyiz?			14				
Hayvan sevgisi denilince ne anlıyorsun?	7						6
Hayvanlar için yiyecek halkaları, paketleri vb. hazırlarken nasıl hissettin, neden?	1	9		4			

Tablo 11 incelendiğinde; “*Bu etkinlikte neler öğrendin?*” sorusuna çocukların tümü f (14) hayvan sevgisi koduna yönelik yanıtlar vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Y.E.D: Hayvanlara iyi davranmak, onlara iyi şeyler yapmak, yemek ve su vermek, sıcak yer yapmak.

B.N.K: Kuşumu hatırladım, kuşlar cik cik ötüyor, onlara iyi davranmalıyız.

S.B.Y: Hayvanlara yardım etmeyi ve iyi davranmayı.

Ö.G: Hayvanları doyurmayı, onlara kulübe yapıp beslemeyi.

E.Ö.A: Hayvanlara yardım etmeyi.

Z.B: Hayvanları beslemeyi.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, çocuklar katıldıkları çalışmada hayvanların temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmaları gerektiğini fark ederek, yardımseverlik ve hayvan sevgisi bağlamında ifadeler kullanmışlardır. İfadeler arasında en ilgi çekici olan, yardımseverlik ve hayvan sevgisi değeri dışında saygı değeri bağlamında da ifadeler barındıran E.G.T kodlu çocuğun “*Hayvanları beslemek, onlara saygı göstermek, güzel davranmayı öğrendim*” yanıtıdır. E.G.T kodlu çocuk kendisinden başka canlılara karşı saygı duyma kazanımına uygun bir cevap vermiştir.

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Parkta arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, duygular ve araçsal ilişkiler kodlarını içermektedir. Çocuklardan bazıları f (7) iyi davranmanın toplumsal olarak kabul gördüğüne yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: İyi çünkü iyi davranmamız gerekiyor.

T.K: Güzel çünkü arkadaşlara iyi davranılır.

A.A.S: İyi davrandım çünkü o an önemli bir etkinlikteydik.

Y.E.D: İyi çünkü ben iyi davranışlı bir çocuğum.

Çocuklardan bazıları f (4) iyi davranmayı duyguları ile bağdaştırarak bu yönde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.G: İyi davrandım, mutluydum.

E.Ö.A: İyi çünkü iyi davranmazsam üzülürler.

S.B.Y: İyi davrandım, iyi davranmayı seviyorum.

Ç.B.A: Güzel davrandım ama biraz sinirlendim.

Duygular bağlamında en ilgi çekici yanıt Ç.B.A kodlu çocuğun verdiği “*Güzel davrandım ama biraz sinirlendim*” yanıtıdır. Arkadaşlarına sinirlense bile güzel davranmayı tercih ettiğini ifade etmiştir.

Çocuklardan bazıları f (2) Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında yer alan araçsal ilişkiler (saf çıkarıcı eğilim) düzeyinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: İyi çünkü E.G.T bana düşünce yardım etti.

A.T.C: Güzel çünkü hiç konuşup rahatsız etmediler.

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “Parkta arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, araçsal ilişkiler, duygular ve kötü davranış kodlarını içermektedir. Çocuklardan bazıları f (7) iyi davranmanın toplumsal olarak kabul gördüğü yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: İyi çünkü iyi davranmamız gerekiyor.

N.T: İyi çünkü iyi davranmak iyidir.

A.M.İ: İyi davrandılar çünkü iyi davranmak çok iyidir.

Y.E.D: Güzel çünkü onlarda benim gibi iyi davranışlı.

A.T.C: Güzel çünkü onlar iyi birisi.

Çocuklardan bazıları f (4) Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında yer alan araçsal ilişkiler (saf çıkarıcı eğilim) düzeyinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: İyi davrandılar çünkü iyi davranmazlarsa ben onlara kızardım.

Ç.B.A: Güzel çünkü uslu durdum.

A.A.S: İyi davrandı çünkü ben onlara saygılı davrandım onlar da bana saygılı davrandı.

T.K: Güzel çünkü onlar benim arkadaşlarım olduğu için.

Çocuklardan bazıları f (2) arkadaşlarının kendilerine kötü davrandığına yönelik cevaplar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.G.T: Bazıları kötü davrandı, beni gel gel diye çekiştirdi.

E.Ö.A: Orta, bazen pazartesi ve salı kötü davranıyorlar.

Çocuklardan sadece biri iyi davranmayı duyguları ile bağdaştırarak bu yönde yanıtlar vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi:

Ö.G: İyi davrandılar bence onlar da mutluydu.

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Bundan sonra okul dışı ortamlarda nelere dikkat edeceksin veya etmeliyiz?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tümü toplumsal kurallar koduyla ilgilidir. Çocukların tümü f (14) toplumsal kurallara yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Y.E.D: Birilerini itmemeye, vurmamaya, oyunlarını bozmamaya.

A.A.S: Yola çıkmamaya ve öğretmenin göremeyeceği yere gitmemeye.

E.Ö.A: Bir yere izinsiz gitmemeliyiz.

Z.B: Koşmamak, birbirine vurmamak.

N.T: Öğretmenimizden uzaklaşmamalıyız.

Ö.G: Saygılı davranmaya dikkat etmeliyiz.

Örnek ifadeler değerlendirildiğinde, çocukların kuralları fark ederek anlamlandığı belirlenmiştir. Örnek ifadeler arasında doğrudan saygı değerine yönelik ifadeler barındıran Ö.G kodlu çocuğun “*Saygılı davranmaya dikkat etmeliyiz*” yanıtıdır.

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Hayvan sevgisi denilince ne anlıyorsun?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar temel ihtiyaçları karşılamak ve hayvan sevgisi kodları ile ilgilidir. Çocukların bazıları f (7) hayvanların temel ihtiyaçlarını karşılamamanın dışında doğrudan hayvan sevgisine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.M.İ: Hayvan sevgisi köpekleri sevmektir, zürafaları, kedileri sevmektir.

Y.E.D: Hayvanları çok seviyorum her gördüğüm hayvanı kucağıma alıyorum.

A.A.S: Benim sınırsız hayvan sevgimi hatırlıyorum, evde üç kuşumuz var.

B.N.K: Hayvanlar çok tatlı.

A.T.C: Hayvan sevgisi güzelliştir.

E.O: Hayvan sevgisi çok iyidir.

Ö.G: Hayvanları sevmeyi anlıyorum.

Çocukların bazıları f (6) hayvan sevgisini hayvanların temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardım etme ile bağlantılı görmüşlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: Hayvanları seviyorum, mama veriyorum, besliyorum, yaralarını iyileştirmek ve veteriner olmak istiyorum.

Ç.B.A: Onlara yemek vermek ve ev yapmak güzel.

T.K: Mesela güzel davranmalıyız, onları bahçemizden kovarsak yemek bulamazlar.

E.Ö.A: Hayvanlara yemek vermeyi.

Z.B: İyi bir şey yani onları beslemek, yuva yapmak.

E.G.T: Onları beslemek ve sevmek.

Çevreyle değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “Hayvanlar için yiyecek halkaları, paketleri vb. hazırlarken nasıl hissettin, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar yardımseverlik, duygular ve hayvan sevgisi kodlarını içermektedir. Çocuklardan bazıları f (9) hayvanlara yardım ettikleri ve onların temel ihtiyaçlarını karşıladıkları için iyi ve mutlu hissettiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.Ö.A: Mutlu çünkü hayvanlara yardım ettim.

B.N.K: Mutlu çünkü kuşlara yardım ettik.

S.B.Y: İyi çünkü hayvanlara yardım etmeliyiz.

E.G.T: Mutluydum çünkü hayvanları beslemek hem güzeldir hem de iyi hissettiriyor beni.

E.O: Çok iyi, hayvanları beslemek hayvanları mutlu eder.

Ç.B.A: Güzel, hayvanlara yemek verdim ben de iyi hissettim kendimi.

Çocukların bazıları f (2) sadece duyguları ile bağlantılı ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.G: Çok iyi hissettim çünkü sevinmişim.

A.T.C: Çok güzel çünkü sevindim, mutlu oldum.

Mutlu ve iyi hissetme duygu durumundan farklı olarak çocukların bazıları f (2) ilk defa deneyimledikleri bir çalışma olduğu için farklı ve heyecanlı hissettiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.A.S: Heyecanlı çünkü ilk defa yem veriyorum.

T.K: Değişik hissettim, etkinlik yapımı değişik geldi.

Çocukların sadece biri hayvanları sevdiği için iyi ve mutlu hissettiğine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen ifade:

N.T: İyi hissettim çünkü seviyoruz onları.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve çevresindeki hayvanlara karşı olumlu duygular besledikleri görülmüştür. Çocukların etrafındaki hayvanları fark etmeleri ve onların temel ihtiyaçlarını karşılama noktasında istekli bir şekilde sorumluluk aldıkları saptanmıştır. Bu bağlamda yapılan etkinlik ile çocukların hedeflenen hayvan sevgisi ve sorumluluk değerlerine sahip olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir. Ayrıca araştırmacı tarafından yapılan gözlemlerde çocukların hayvan sevgisi bağlamında gerçekleştirilen çevreyle değerler eğitimi etkinliğinden sonra okul dışı ortamlarda diğer hayvanları beslemeye yönelik eylemlerde bulundukları sonucuna da ulaşılmıştır.

4.2.2. Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi (Jandarma Dostlarım etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara yönelik bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 12

Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Jandarma Dostlarım Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri

Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Jandarma Dostlarım Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri							
Sorular	(f)Trafik Kuralları	(f)Saygı	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Duygular	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Kötü davranış	(f)Ceza
Bu etkinlikte neler öğrendin?	10	3					3
Jandarma araçlarına bindiğinde arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?		1	8	3	2		

Jandarma araçlarında arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?	1	4	1	8	1
Trafikte nelere dikkat etmeliyiz, neden?	15				
Jandarma köpekleri gösteri yaparken ne hissettin, neden?			15		
Köpek kayıp olan adamı bulduğunda ne hissettin, neden?			15		

Tablo 12 incelendiğinde öğrencilere sorulan; “*Bu etkinlikte neler öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar trafik kuralları ve ceza kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (10) trafik kuralları ile ilgili yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.A.A: Yaya geçidini karşıdan karşıya geçerken kullanmalıyız yoksa çok kötü bir kaza olabilir.

B.N.K: Trafik ışıklarını ve kurallarını öğrendim.

A.M.İ: Jandarmanın arabasına binmeyi öğrendim. Emniyet kemerini takmalıyız.

N.T: Kırmızı ıfıkta geçmemeyi.

E.Ö.A: Trafikte dikkat etmeyi.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, çocuklar katıldıkları çalışmada toplumsal kuralların bir parçası olan trafik kurallarına uymanın gerekliliğine yönelik ifadeler kullanmışlardır. İfadeler arasında en ilgi çekici olan, trafikteki sorumluluklarını yerine getirmesse ne olabileceğine yönelik ifadeler barındıran Ö.A.A. kodlu çocuğun “*Yaya geçidini karşıdan karşıya geçerken kullanmalıyız yoksa çok kötü bir kaza olabilir*” yanıtıdır.

Çocukların bazıları f (3) suçluları cezalandırma durumuna yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Suçluları tutuklamak.

A.T.C: İyilik, hırsızları hapis haneye atarlar.

E.O: Köpekler adamı bulmuştu.

Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Jandarma araçlarına bindiğinde arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, duygular, araçsal ilişkiler ve saygı kodlarını içermektedir.

Çocukların bazıları f (8) iyi davranmanın toplumsal olarak kabul gördüğüne yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

N.T: İyi davranırım çünkü iyi davranmak güzel bir şeydir.

Y.E.D: İyi çünkü ben iyi davranışlı bir çocuğum.

T.K: İyi davrandım çünkü iyiliktir.

E.O: İyi çünkü iyi olmak çok güzel.

E.G.T: Güzel çünkü ben güzel davranırım.

Çocuklardan bazıları f (3) iyi davranmayı duyguları ile bağdaştırarak bu yönde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Güzel çünkü onları seviyorum.

B.E.B: İyi çünkü çok eğleneliydi.

Ö.G: İyi davrandım çünkü eğleniyorlardı galiba.

Çocuklardan bazıları f (3) Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında yer alan araçsal ilişkiler (saf çıkarıcı eğilim) düzeyinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.T.C: Çok güzel çünkü onlar bana iyi davrandı.

Ç.B.A: İyi çünkü uslu durmalarını beğendim.

A.A.S: İyi davrandım çünkü o an önemli bir etkinlikteydik.

Çocuklardan sadece biri saygı değeri bağlamında ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen ifade:

Ö.A.A: Saygılı davrandım, onlar da etkinliği görebilsin diye saygılı davrandım.

Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “Jandarma araçlarında arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar araçsal ilişkiler, toplumsal kurallar, saygı, kötü davranış ve duygu kodlarını içermektedir. Çocuklardan bazıları f (7) Kohlberg'in ahlaki gelişim kuramında yer alan araçsal ilişkiler (saf çıkarıcı eğilim) düzeyinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Güzel çünkü beni sevdikleri için.

Ç.B.A: İyi çünkü ben de iyi davrandım.

E.O: İyi çünkü herkes iyiydi, herkes öyle yapınca arkadaşlarım da iyi oluyor.

B.N.K: İyi çünkü ben de onların arkadaşıyım.

A.A.S: İyi davrandılar çünkü ben onlara saygılı davranınca onlar da bana saygılı davrandı.

Çocuklardan bazıları f (4) iyi davranmanın toplumsal olarak kabul gördüğü yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

N.T: İyi, iyi davranmak güzel bir şeydir.

B.E.B: İyi çünkü iyi davranmalıyım.

A.M.İ: İyi davrandı çünkü iyi davranmak kötü bir şey değil.

Y.E.D: İyi çünkü onlar da benim gibi iyi davranışlı.

Çocuklardan bazıları f (1) saygı değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şunlardır:

Ö.A.A: Saygılı çünkü göremem yoksa.

Çocuklardan sadece biri arkadaşlarının kendisine kötü davrandığına yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen ifade:

E.G.T: Biraz iyi biraz kötü, ittiler arkaya geldiler sıkıştık.

Çocuklardan sadece biri iyi davranmayı duyguları ile bağdaştırarak bu yönde yanıtlar vermiştir. Bu bağlamda elde edilen ifade:

Ö.G: İyi, onlar da bence eğleniyordu.

Kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Trafikte nelere dikkat etmeliyiz, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tümü trafik kuralları ile ilgilidir. Çocukların tümü f (15) toplumsal kurallardan olan trafik kurallarına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: İnsanlara dikkat etmeliyiz, görünce korna çalmalıyız. Eğer trafik kuralları hiç olmazsa hep kaza olurdu ve insanlar kendini hiç iyi hissetmezdi.

A.M.İ: Kırmızı ışıktaki durmaya, çocuklara saygı duymaya, emniyet kemeri takmaya.

A.A.S: Kurallara, dikkat etmezsek hem sevdiklerimizi hem de kendi hayatımızı tehlikeye atmamak için.

Ö.A.A: Karşıdan karşıya geçerken önce sağa sola bakmalıyız yoksa çarpışabiliriz.

Y.E.D: Hızlı sürmemek, kırmızı ışıkta geçmemek kaza olmaması için.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerdendirildiğinde, çocukların toplumsal kurallardan olan trafik kurallarını fark ederek anlamlandırdığı belirlenmiştir. Çocukların tamamının kuralları uygun örneklerle ifade edebilmesi, onların etkinlik bağlamında açığa çıkarılması hedeflenen sorumluluk değerdine sahip olma düzeylerinin yüksek olduğunu gösterir.

Kurum ve kuruluşlarla değerdler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Jandarma köpekleri gösteri yaparken ne hissettin, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı duygular ile ilgilidir. Çocukların tamamı f (15) olumlu duygular bağlamında ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.A.S: Çok mutlu hissettim, çünkü çok şirindi ve çok oyun severdi.

A.T.C: Çok iyi, çok güzeldi köpekler çok tatlıydı.

A.M.İ: İyi hissettim çünkü köpekler çok eğlenceliydi.

B.E.B: İyi çok komikti çünkü.

Ö.G: Çok iyi hissettim, çok eğlenceliydi.

Kurum ve kuruluşlarla değerdler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Köpek kayıp olan adamı bulduğunda ne hissettin, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı duygularla ilgilidir. Çocukların tamamı f (15) iyi, mutlu ve şaşkın hissettiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ç.B.A: Şaşırdım, nasıl bulabildi havladı diye şaşırdım.

B.N.K: Sevindim çünkü kayboldu sandım.

H.B.H: İyi çünkü Nil’in babasını bulduğu için.

A.A.S: Güzel çünkü köpek güzel bir şey başardı.

E.O: İyi çünkü çok değerdışık ve güzeldi.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerdlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve toplumsal kurumlara karşı olumlu duygular besledikleri görülmüştür. Çocukların toplumsal kuralların bir parçası olan trafik kurallarını anlamlandırdıkları ve bu yönde günlük yaşama yönelik örnek durumlar verebildikleri görülmüştür. Bu bağlamda yapılan etkinlik ile çocukların hedeflenen sorumluluk değerdine sahip olma düzeylerinin desteklendiğı

söylenbilir. Ayrıca çocukların hayvan sevgisi bağlamında gerçekleştirilen çevreyle değerler eğitimi etkinliğinden sonra yapılan bu etkinlikte gösteri yapan hayvanlara karşı daha duyarlı davrandıkları görülmüştür.

4.2.3. Filmlerle değerler eğitimi (Dedemden Masallar etkinliği) film değerlendirme formu bağlamında çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında çocuklara uygulanan film değerlendirme formuna yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 13

Filmlerle Değerler Eğitimi Film Değerlendirme Formuna Yönelik Çocuk Görüşleri

Filmlerle Değerler Eğitimi Film Değerlendirme Formuna Yönelik Çocuk Görüşleri											
Sorular	(f)Yardımsızlık	(f)İyilik	(f)Sevgi	(f)Saygı	(f)Hayvanlar	(f)Dede	(f)Abi	(f)Sare	(f)Çocuklar	(f)Yoksul Adam	(f)Hiçbiri
Bu filmde en sevdiğin karakter hangisi, neden?					5	2	2	6	3		
Bu filmde sevmediğin karakter hangisi, neden?					6	3	3	2		1	4
İzlediğin film hangi ana mesajı vermek istiyor?	9	5	4	1							
İzlediğin filmde öğrendiğin şeyler neler oldu?	13	2			4						

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında filmi değerlendirmek amacıyla çocuklara sorulan; “Bu filmde en sevdiğin karakter hangisi, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar hayvan

ve insan karakterleri kapsamaktadır. Çocukların çoğu f (6) Sare karakterini sevdiği yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Sare çünkü Sare karıncalara yardım etti. Horoz onların yiyeceğini alıyordu, Sare de engelledi.

Ö.A.A: Sare çünkü o karıncalara yardım etmek istedi.

A.A.S: Sare, çok şirin olduğu için sevdim.

E.O: Sare, çok güzel bir kızdı.

B.E.B: Sare çünkü o hayalimdeki gibi çok beğendim. Horozdan kaçarken hızlıydı, beğendim.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, Sare karakterini sevdiğini ifade edenlerin tümünün kız çocuklardan oluştuğu görülmüştür. Bu bağlamda okul öncesi çocuklarının hem cinslerini kendilerine yakın gördüğü söylenebilir.

Çocukların bazıları f (5) hayvan karakterleri sevdiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.C: Horoz çünkü hayvanları çok seviyorum.

B.C: Hayvanlar çünkü en sevdiğim hayvanlardır.

A.M.İ: Arıyı sevdim çünkü bize bal yapıyor, bal çok faydalı.

Z.B: Arılar, insanları sokmak biraz eğlenceli olduğu için.

Ç.B.A: Arılar insanları kovaladıkları için, kovalamayı çok severim.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; filmde hayvan karakterlerin kullanılması çocuklarda hayvan sevgisine yönelik duyguların oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Etkinlikte hedeflenen ana değer yardımseverlik olmasının yanı sıra hayvan sevgisi değerine yönelik de bir farkındalık oluşmuştur.

Çocukların bazıları f (5) çocuk karakterleri sevdiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: Çocukları sevdim çünkü onlar birbirlerine yardım ediyordu.

O.Y: Çocukları sevdim, çocuklar güzel çocuklardı.

E.G.T: Çocukları sevdim, çocuklar çok iyi oynuyordu.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; çocukların kendi yaş gruplarına yakın karakterlerle özdeşim kurabildikleri gözlenmiştir. B.N.K kodlu çocuğun yardım etme davranışına sahip olduğu için çocukları sevdiğini dile getirmesi, yardımseverlik değeri bağlamında duyarlı olduğunu gösterir.

Çocukların bazıları f (2) ana karakter olan dede karakterleri sevdiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

T.K: Dedeyi sevdim çünkü çok iyi şeyler biliyor.

A.T.C: Dede çünkü çok iyi davrandı.

Bu durum değerlendirildiğinde çocukların dede karakterini bilgin ve iyi davranışlı olması sebebiyle sevdiği söylenebilir.

Çocukların bazıları f (2) erkek karakterleri sevdiklerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Y.E.D: Erkek olanları çünkü onlar her şeyi kardeşlerine söyledi, öğretti.

S.B.Y: Sare 'nin abisini çünkü abisi doğru olanı yapıyor ama Sare abisine banane diyor.

Bu durum değerlendirildiğinde S.B.Y kodlu çocuğun grubun çoğunluğunun seçtiği Sare yanıtından farklı olarak abi karakterini seçmesi, doğru davranışı arkadaşlarına göre daha iyi belirleyebildiğini gösterir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında filmi değerlendirmek amacıyla çocuklara sorulan; “Bu filmde sevmediğin karakter hangisi, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar hayvan ve insan karakterleri kapsamaktadır. Çocukların çoğu f (6) hayvan karakterlerden horoz ve arıyı sevmediği yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.O: Horoz, çok sıkıcıydı ve sinirliydi. Beni horoz ısırды sonra onu yedik.

A.M.İ: Horozu sevmedim, horoz çok haylaz herkesi kovalıyordu.

B.N.K: Horozu çünkü Sare 'yi koşturdu.

E.Ö.A: Horoz çünkü Sare 'yi kovaladı karıncaların da yemeğini almıştı.

B.E.B: Arılar çünkü insanları kovalıyorlar diye.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; E.O kodlu çocuğun yaşantı deneyiminin cevabını şekillendirdiği görülmektedir. E.O kodlu çocuk geçmiş yaşantısında horozun kendisine zarar verdiğini hatırlaması cevabına yansımıştır.

Çocukların bazıları f (4) sevmediği hiçbir karakter olmadığına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.A.A: Hepsini sevdim çünkü hepsi de çok iyi şeyler yapıyordu.

N.T: Hepsini çok sevdim.

A.A.S: Hepsini sevdim, hepsi iyiydi.

E.G.T: Sevmediğim yoktu.

Çocukların bazıları f (3) dede karakterini sevmediğine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: Dede, bazı dedeler söz dinlemez mesela benimki dinlemez ‘yok şu pahalı, alamayız’ der.

B.C: Dede çünkü dedeleri bazen severim bazen sevmem. Önceden sevmiyordum artık seviyorum.

Y.E.D: Dede çünkü gözlükleri lazer gözlüğüne benziyordu.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; Z.B ve Y.E.D kodlu çocukların kendi dedeleri ile kurdukları bireysel ilişkinin, Y.E.D kodlu çocuğun da sınıf içi etkinliklerde de dış görünüşe önem veren bir yapıya sahip olmasının etkilerinin cevaplarına yansıdığı görülmektedir.

Çocukların bazıları f (3) abi karakterini sevmediğine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Sare'nin abisi çünkü abisi Sare 'ye kızıyordu.

T.K: Hepsini sevdim, abi karakteri sevmedim çünkü Sare 'ye bağıırıyordu.

Ç.B.A: Sare'nin abisini, her dediğini yaptırmaya çalışıyordu Sare 'ye.

Çocukların bazıları f (2) Sare karakterini sevmediğine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.C: Sare çünkü horozu kovaladı.

S.B.Y: Abisini dinlemeyip arılara kötü davrandı.

Bu durum değerlendirildiğinde H.C ve S.B.Y kodlu çocukların hayvanlara kötü davrandığı için Sare karakterini sevmemesi hayvanlara karşı duyarlı olduklarını gösterir.

Çocukların sadece biri Yoksul Adam karakterini sevmediğine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifade şudur:

O.Y: Fakiri sevmedim çünkü eski püskü kıyafetleri var.

Bu durum değerlendirildiğinde O.Y kodlu çocuğun dış görünüşe göre kararlarını şekillendirdiği söylenebilir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında filmi değerlendirmek amacıyla çocuklara sorulan; “İzlediğin film hangi ana mesajı vermek istiyor?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar yardımseverlik, iyilik, sevgi ve saygı temalarını içermektedir. Çocukların çoğu f (9) yardımseverlik değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ç.B.A: Yardımsever olmamız gerektiğini öğretti.

O.Y: İyi olup, yardımlaşmayı öğretti.

H.C: Yardım etmeyi öğretti.

B.C: Yardımla ilgiliydi.

A.T.C: Yardım mesajı veriyor.

Çocukların bazıları f (5) iyi olmak, iyilik temasına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: İyi davranmayı öğretti.

A.A.S: İyilik yapmayı öğretiyor.

Ö.A.A: İyilik yapmayı öğretti.

B.N.K: İyilik yapmamızı öğretti.

Çocukların bazıları f (4) bitki ve hayvanlara yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: Çiçeklere iyi davranmam gerektiğini öğretti. Üzüm ağaçlarına da iyi bakmam gerektiğini öğrendim.

E.G.T: Hayvanlara iyi davranmayı öğretti.

Y.E.D: Arılar çok tehlikeli onlardan bal almamalı çünkü arılar kovanlarını balla örerler.

A.M.İ: Uslu olmayı ve oradaki bal gibi eşyalara ellemeyi öğretti.

Çocukların sadece biri saygı değerine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifade şudur:

N.T: Bize saygılı olmayı öğretti.

Bu durum değerlendirildiğinde, N.T kodlu çocuğun etkinlikte ana değer olarak belirlenen yardımseverlik değerinden farklı olarak saygı değerine yönelik çıkarımlarda bulunduğu söylenebilir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında filmi değerlendirmek amacıyla çocuklara sorulan; “İzlediğin filmde öğrendiğin şeyler neler oldu?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar hayvan, iyilik ve yardımseverlik temalarını içermektedir. Çocukların çoğu f (13) yardımseverlik değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.A.A: Arkadaşlarımıza yardım etmemiz gerektiğini öğrendim.

B.C: Dedelere yardım etmemiz gerektiğini öğretti, anne ve babalara da yardım etmeliyiz.

T.K: Üzüm toplayan birisine yardım etmeyi öğrendim.

A.T.C: Fakirlere yardım etmişlerdi.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; çocukların çoğunun f(13) yardımseverlik değeri bağlamında yanıtlar vermesi grubun hedeflenen ana değere ulaştığını gösterir.

Çocukların bazıları f (4) hayvanlara yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Arıların balını izinsiz almamayı öğrendim.

B.N.K: Hayvanların yuvasını rahatsız etmemeyi öğrendim.

A.M.İ: Arıları kızdırmamalıyız çünkü kızdırırsak bize zarar verebilirler.

Y.E.D: Arılardan kaçarken önümüze bakmalı ve onlardan izinsiz bal almamalıyız.

Çocukların bazıları f (2) iyi davranış, iyilik kalıplarına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: İyi davranmayı, iyilik yapmayı öğrendim. Yaşlılara ve amcalara iyilik yapmayı öğrendim bir de hayvanlara.

E.G.T: Ben zaten iyi davranmayı biliyorum.

Araştırmacının görüşme ve film değerlendirme formları doğrultusunda elde ettiği bulgular, araştırmanın sonunda araştırmaya katılan çocukların hedeflenen yardımseverlik ve paylaşma değerleri bağlamında olumlu yönde gelişim gösterdiği görülmüştür. Genel olarak gerçekleştirilen bu araştırmayla birlikte çocuklarda yardıma ihtiyacı olanlara karşı farkındalık ve duyarlılığın arttığı, hedeflenen yardımseverlik ve paylaşma değerlerine ulaşıldığı, okul dışı ortamlarda daha istekli ve etkin derse katıldıkları bu sebeple de derse karşı olumlu tutumlarının oluşarak sosyal ve duygusal becerilerinin pekiştirildiği söylenebilir.

4.2.4. Filmlerle değerler eğitimi (Dedemden Masallar etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 14

Filmlerle Değerler Eğitimi Dedemden Masalları Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri

Filmlerle Değerler Eğitimi Dedemden Masalları Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri									
Sorular	(f)İyilik	(f)Yardımseverlik	(f)Yardım etmeme	(f)Çevresel Duyarlılık	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Duygular	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Orta davranış	(f)Sevgi
Bu filmde neler öğrendin?		14		4					
Film izlerken arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?					14	1	2		
Film izlerken arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?					6		8	2	2
Film izlerken yardım ettiğin biri oldu mu, ne yaptın?		14	4						

Yardımseverlik denilince ne anlıyorsun?	8	8
Kimlere yardım ederiz veya etmeliyiz?	18	
Yardım kutusu hazırlarken ne hissettin, neden?		17

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Bu filmde neleri öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar yardımseverlik ve çevresel duyarlılık kodlarıyla ilgilidir. Çocukların çoğu f (14) yardımseverlik bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.Ö.A: Yardımlaşmayı öğretti, topladıkları üzümü fakir birine vermişlerdi.

B.C: Dedelere yardım etmemiz gerektiğini öğretti, anne ve babalara da yardım etmeliyiz.

Ç.B.A: Yardımsever olmamız gerektiğini ve karıncalara yardım etmemiz gerektiğini öğrendim.

O.Y: İyi olup, yardımlaşmayı öğrendim. Fakirlere yardım etmeyi öğrendim.

Ö.A.A: İyilik yapmayı, arkadaşlarımıza yardım etmemiz gerektiğini öğrendim.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, çocukların katıldıkları çalışmada yardımlaşmanın gerekliliğine yönelik ifadeler kullandıkları görülmüştür. Örnek ifadeler arasında en ilgi çekici olan, anne ve babalara yardım etmeye yönelik ifadeler barındıran B.C kodlu çocuğun “*Dedelere yardım etmemiz gerektiğini öğretti, anne ve babalara da yardım etmeliyiz*” yanıtıdır. Filmde anne ve babalara yardım etme ile ilgili herhangi bir sahne olmamasına rağmen B.C kodlu çocuğun verdiği bu cevap izlediği filmi kendi hayatı ile ilişkilendirdiğini göstermektedir.

Çocukların bazıları f (4) çevresel duyarlılık bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: Hayvanların yuvasını rahatsız etmememiz gerektiğini öğrendim.

Y.E.D: Arılardan izinsiz bal almamalıyız.

A.M.İ: Uslu olmayı ve izinsiz eşyalara ellememeyi öğrendim. Arıları kızdırırsak bize zarar verebileceklerini öğrendim. Arıları kızdırmamalıyız.

H.B.H: Arıların balını izinsiz almamamız gerektiğini öğrendim.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Film izlerken arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, araçsal ilişkiler ve duygular kodlarını içermektedir. Çocukların bazıları f (14) iyi davranmanın toplumsal olarak kabul gördüğüne yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.C: Sessiz sessiz davrandım çünkü sinemada konuşulmaz.

Ö.A.A: Sessizce onları rahatsız etmeden çünkü onlar duyabilsin diye.

A.A.S: İyi davrandım çünkü arkadaşlarıma iyi davranmam lazım.

B.C: Güzel çünkü arkadaşlar kavgaya etmez.

T.K: İyi davrandım çünkü iyi davranmak güzel bir şey.

Çocuklardan bazıları f (2) Kohlberg’in ahlaki gelişim kuramında yer alan araçsal ilişkiler (saf çıkarıcı eğilim) düzeyinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: İyi, sessiz oldukları için iyi davrandım. Sözlerimi dinlemezlerse kötü davranırım.

N.T: İyi çünkü iyi davranmak çok güzel bir şeydir eğer kötü olursak bizle bir daha oynamazlar.

Çocuklardan sadece biri filmi çok sevdiği için arkadaşlarını rahatsız etmediğini belirterek duyguları bağlamında ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda doğrudan alıntı ifadeleri yanıt:

A.T.C: Çok sessizdim, izlerken çok sevdim çizgi filmi o yüzden.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Film izlerken arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar araçsal ilişkiler, toplumsal kurallar, sevgi ve orta davranış kodlarını içermektedir. Çocuklardan bazıları f (8) Kohlberg’in ahlaki gelişim kuramında yer alan araçsal ilişkiler (saf çıkarıcı eğilim) düzeyinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: İyi davrandılar ben de iyi davranıyorum onlar da o yüzden iyiler.

A.A.S: İyi çünkü ben onlara saygılı davranınca onlarda bana saygılı davrandı.

A.T.C: İyi çünkü onlara kötülük yapmadığım için.

A.M.İ: Güzel davrandı çünkü çocuklar çok iyi davranırsa onlarda iyi davranır.

Z.B: İyi onlarda ben sessiz olduğum için iyilerdi.

Çocuklardan bazıları f (6) iyi davranmanın toplumsal olarak kabul gördüğü yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: İyi çünkü iyi davranmak güzeldir, kötü davranmak kötüdür.

Y.E.D: İyi çünkü onlar iyi davranışlı biri.

H.C: Sessiz sessiz çünkü onlar sinemada konuşmazlar.

T.K: Güzel davrandı çünkü benim arkadaşlarım iyi.

O.Y: Güzel, güzel olmak iyidir.

Çocuklardan bazıları f (2) sevgi değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: İyi çünkü onlar beni seviyor.

B.N.S: İyi çünkü sevdiklerine iyi davranıyorlar.

Çocuklardan bazıları f (2) iyi ve kötü davranıştan farklı olarak orta davranış bağlamında ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.Ö.A: Orta davrandı, sesleri biraz vardı.

B.C: Orta bazen onlar izinsiz eşyalarımı alıyor.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde çocukların rahatsız oldukları davranış biçimlerini kötü diye nitelendirmek yerine orta sıfatını tercih ettikleri görülmüştür. Bu bağlamda çocukların arkadaşlarına karşı anlayışlı ve hoşgörülü olduğu söylenebilir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “Film izlerken yardım ettiğin biri oldu mu, ne yaptın?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar yardım etme ve yardım etmeme kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (14) yardım etme davranışına yönelik olumlu ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: Evet filmde sonra orayı toplamaya yardım ettim.

A.A.S: Ettim Çınar’a, sandalyeyi taşımasına yardım ettim.

B.E.B: Evet sandalyesi olmayanlara sandalyemi vermeyi düşündüm.

T.K: Oldu mesela ben herkese yardım ediyorum, yardım edeyim mi diye soruyorum.

Ö.A.A: E.G.T. ve B.N.K. 'ya yardım ettik, sandalye bulduk.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde B.N.K kodlu çocuğun “ *Evet filmde sonra orayı toplamaya yardım ettim* ” yanıtı merkeze alınan yardımseverlik değerinin yanı sıra temizlik değerine de sahip olma durumunu gösterir niteliktedir.

Çocukların bazıları f (4) yardım etme davranışına yönelik olumsuz ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Y.E.D: Edemedim çünkü olan sandalyeye ben oturdum.

Ç.B.A: Yardım edemedim, sandalye bulamadım.

H.C: Etmedim.

E.G.T: Olmadı.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, Y.E.D ve Ç.B.A kodlu çocukların ifadeleri yardım edememe sebeplerini de içermektedir. Bu sebeplerden yola çıkarak çocukların yardım etme eylemine karşı olmadığı söylenebilir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Yardımseverlik denilince ne anlıyorsun?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar yardımseverlik ve iyilik kodlarıyla ilgilidir. Çocukların bazıları f (8) yardım etme bağlamında ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.G.T: Yardımseverlik denilince birinin düştüğünü anlıyorum, ona yardım etmem gerektiğini düşünüyorum.

H.C: Yardım etmeyi anlıyorum.

A.M.İ: Yardım etmek demektir.

Z.B: Yardım etmektir.

B.N.K: Yardım etmek.

Çocukların bazıları f(8) yardımseverliği iyi bir şey, iyilik olarak tanımlamışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ç.B.A: İyilik yapmaktır.

N.T: İyi bir şeydir.

A.T.C: İyiliktir.

Ö.A.A: İyilik yapmış.

A.A.S: İyilik yapmak demektir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Kimlere yardım ederiz veya etmeliyiz?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar çocuğun çevresindeki kişiler ile ilgilidir. Çocuklardan bazıları f (8) yaşlılara ve ebeveynlerine yardım etmeye yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.Ö.A: Yaşlılara, karşıya geçmeleri için.

Z.B: Yaşlılara ve ihtiyacı olanlara, ihtiyacı olduğu için.

B.N.K: Annelere ve büyüklere çünkü onlar yorulabilirler.

E.G.T: Büyüklerimize çünkü yemek yaparken çok yorulurlar.

H.C: Annelere, yemek masasını toplarken.

Çocukların bazıları f (4) arkadaşlarına yardım etmeye yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.O: Arkadaşlarıma çünkü biz hırsız olmasınlar diye yardım ederiz. Hırsızlara da yardım ederiz, hırsız olmazlar.

A.T.C: Arkadaşlarımıza çünkü yorulurlar ve eşyaları kaldıramazlar.

B.E.B: Dostlarımıza çünkü yaralanabilirler.

H.B.H: Arkadaşlarımıza çünkü arkadaşlarımız yaralanırsa yardım etmeliyiz.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde en ilgi çekici ifade E.O kodlu çocuğa aittir. E.O kodlu çocuk arkadaşlarına hırsız olmasınlar diye yardım etmek istediğini ifade etmiştir. Çocukların filminden yola çıkarak farklı örnek olayları da ifade edebilmesi yardımseverlik değeri üzerine derinlemesine düşündüklerinin göstergesi kabul edilebilir.

Çocukların bazıları f (2) hayvanlara yardım etmeye yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ç.B.A: Böceklerle, yiyecek bulamadıkları için ekmek kırıntısı vermeliyiz.

S.B.Y: Hayvanlara, hayvanlar özen görmek ister, güzel bir şey.

Çocukların bazıları f (2) kendinden yaş olarak küçük olan bireylere yardım etmeye yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.C: Bebeklere çünkü annemiz rahat yemek yapsın diye onlarla ilgilenmeliyiz yoksa mutfakta ellerini keserler.

A.M.İ: Çocuklara, bisikletten düşerlerse kalkmalarına yardımcı olup, dizlerine bant yapıştırırız.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; çocukların ifadelerinde kendi yaşadığı deneyimlerine yer verdiği görülmüştür. B.C kodlu çocuğun annesi elini yemek yaptığı esnada keserek yaralanmıştır. A.M.İ kodlu çocuk da çok hareketli bir yapıya sahip olduğu için sık sık kaza geçirip yaralanmaktadır.

Çocukların sadece biri engellilere yardım etmeye yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şudur:

A.A.S: Engellilere çünkü karşıdan karşıya belki geçemezler.

Çocukların sadece biri herkese yardım etmeye yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şudur:

Y.E.D: Herkese çünkü herkese yardım etmemiz gerekir.

İfade değerlendirildiğinde Y.E.D kodlu çocuğun herkese yardım etmesini gerektiği için herkese yardım etmek istemesi toplumsal kuralları içselleştirdiğini gösterir.

Filmlerle değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “Yardım kutusu hazırlarken ne hissettin, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar olumlu ve olumsuz duygu durumları ile ilgilidir. Çocukların bazıları f (16) yardım etme davranışından dolayı olumlu duygular hissettiğine yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: Ne koymalıyım diye düşündüm, mutluydum çünkü insanları mutlu edeceğim için.

A.M.İ: İyi hissettim çünkü çocuklara yardım ederken kendimi iyi hissediyorum.

E.O: İyi çünkü yardım etmek çok güzel bir şey.

Ç.B.A: Sevindim çünkü onların da eşyaları olacak diye.

S.B.Y: Sevindim çünkü birilerine bir şeyler hediye etmek ve iyi davranmak.

Çocukların sadece biri yardım kutusu hazırlarken üzgün hissettiğine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifade şudur:

Z.B: Üzgün hissettim, eşyalarımız gittiği için.

Bu durum değerlendirildiğinde; Z.B kodlu çocuğun sınıf içi etkinliklerde de eşyalarını paylaşma davranışından kaçındığı bu bağlamda da yanıtının şekillendiği görülmüştür.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve çevresindeki yardıma muhtaç kişilere karşı olumlu duygular besledikleri görülmüştür. Çocukların yardımseverlik değerini günlük yaşama entegre edebildikleri ve bu çerçevede örnekler verebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan etkinlik ile çocukların hedeflenen yardımseverlik değerine sahip olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir.

4.2.5. Sahne oyunları ile değerler eğitimi (Kırmızı Başlıklı Kız Oyunu) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Sahne oyunları ile değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 15

Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Kırmızı Başlıklı Kız Oyununa Yönelik Çocuk Görüşleri

Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Kırmızı Başlıklı Kız Oyununa Yönelik Çocuk Görüşleri							
Sorular	(f)Hayvan sevgisi	(f)Yardımseverlik	(f)Sorumluluk	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Duygular	(f)İyi His	(f)Kötü His
Bu oyunda neleri öğrendin?	5			14	3		
Sahne de nelere dikkat edeceksin veya etmeliyiz?			5	12			
Rolünü yaparken ne hissettin, neden?					3	13	1
Avcı Kırmızı Başlıklı Kız'a yardım ettiğinde ne hissettin, neden?		3			1	12	1

Sahne oyunları ile değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Bu oyunda neleri öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, hayvanlar ve duygularla ilgilidir. Çocukların çoğu f (14) toplumsal olarak kabul gören davranışlar bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.A.S: Yabancı kişilere güvenmemeyi.

E.G.T: Yabancılarla konuşulmaz belki de bizi kaçırlar.

S.B.Y: Oyun sahnesinde sessiz olmayı bir de düzenli olmayı.

E.O: Annenin dediğini dinlemek, tavşanlı yoldan ayrılmamak.

B.N.K: Yabancılarla konuşmamalıyız.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; sadece S.B.Y kodlu çocuğun okul dışı ortam olarak kullanılan sahne ile ilgili ifadeler kullandığı görülmüştür. Bu bağlamda çocuklar için sınıf içinden farklı ortamların eğitimde kullanılması, onların süreç boyunca daha dikkatli ve düzenli olmalarına ve yapılan çalışmaların verimli geçmesine imkân tanıdığı söylenebilir.

Çocukların bazıları f (5) hayvanlara yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Hayvanları korumalıyız.

B.C: Hayvanları beslemeliyiz.

Y.E.D: Hayvanlara iyi davranmalıyız.

Z.B: Hayvanlara iyi davranmak.

T.K: Hayvanlara iyi bakmalıyız.

Örnek ifadeler değerlendirildiğinde; ana değer olarak kullanılsa bile hayvanlara iyi davranma yönünde kullanılan ifadeler çocukların hayvanlara duyarlılığının yüksek düzeyde olduğu sonucunu gösterir.

Çocukların bazıları f (3) duygu durumlarına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.G: Kırmızı Başlıklı Kız’ın neler hissettiğini, büyükanne kılığına giren kurdu görünce korkmuştu.

B.E.B: Kırmızı Başlıklı Kız’da eğlenmişim çok.

A.M.İ: Çok eğlenceli bir oyundu. Kırmızı Başlıklı Kız yalnız kalmıştı ormanda ben de onu kurttan korumuştum. (A.M.İ kodlu öğrencinin rolü avcıdır.)

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde sınıf içinde çok hareketli bir yapıya sahip olan ve bu yüzden arkadaşlarını istemeden inciten A.M.İ kodlu çocuğun avcı olup Kırmızı Başlıklı Kız'ı korumak istemesi ve bu durumdan dolayı olumlu duygular hissetmesi öz eleştiri yapabildiğini gösterebilir.

Sahne oyunları ile değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Sahne neye dikkat edeceksin veya etmeliyiz?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar ve sorumluluk kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (12) toplumsal olarak kabul gören davranışlar bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: Sessiz olmaya, koşturmaya ve bağırılmaya.

A.A.S: Sahneden koşturmamalıyız, arkadaşlarımızı itmeliyiz.

B.C: Koşturmak ve konuşmak.

B.N.K: Sahnede koşturmalı, izinsiz sahneye çıkmamalıyız.

E.G.T: Koşturmalı.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde çocukların çoğunun koşturma eylemi bağlamında yanıtlar verdiği gözlenmiştir. Bu durum çocuklarda yaş ve bedensel gelişimin bir gereği olan farklı zeminlerde koşturma davranışının ön plana çıktığını gösterir niteliktedir.

Çocukların bazıları f (5) görev ve sorumluluklarına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Y.E.D: İzleyenlere ve gösteriye dikkat etmeliyiz ve hareketleri hızlı yapmamaya.

H.C: Gösteriyi güzel yapmaya.

B.E.B: İyi davranmalıyız insanlara, düzgün yapmalıyız görevlerimizi. Seyirciler güzel oynamazsak hiç beğenmez.

Ö.A.A: Yani yapmamıza dikkat etmeliyiz, unutursak şaşırırız.

Ö.G: Sahnede görevimiz varsa koşturmalıyız yoksa koşturmamalıyız.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde öğrencilerin görev ve sorumlulukları bağlamında yanıtlar verdiği ve görevlerini yerine getirme noktasında duyarlı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sahne oyunları ile değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Rolünü yaparken ne hissettin, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar duygular, iyi his ve kötü his kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (13) iyi ve güzel hissettikleri yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

T.K: İyi böyle sanki gerçek bir ağaç olmuş gibi hissettim, ağaçlar güzeldir çünkü ağaçlardan meyve çıkıyor.

E.O: Güzel çünkü çok eğlenceli.

B.C: Güzel çünkü arkadaşlarımız bize iyi davrandı.

Y.E.D: Havuç yer gibi oldum, mutluydum.

H.B.H: Güzel çünkü Kırmızı Başlıklı Kız olduğum için.

Çocukların bazıları f (3) heyecanlı duygu durumuna yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: Çok heyecanlıydım çünkü oynayacağız diye.

A.A.S: Heyecanlı çünkü ilk defa sahnede oynuyordum.

H.C: Heyecanlı çünkü çok heyecanlıydı.

Çocuklar sadece biri kötü hissettiğine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifade şudur:

Z.B: Kelebek kötüydü, başka bir rol seçseydim; kaplumbağa olabilirdim, uçmak kötü bir şey.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde çocukların sadece birinin kötü hissetmesi grubun olumlu hislerinin yüksek düzeyde olduğu sonucunu gösterir. Bu durum bağlamında çocukların yapılan çalışmaya ilgi ve istekle aktif katılım gösterdiğini söyleyebiliriz.

Sahne oyunları ile değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Avcı Kırmızı Başlıklı Kız’a yardım ettiğinde ne hissettin, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar duygular, iyi his, kötü his ve yardımseverlik kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (12) iyi ve güzel hissettikleri yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.C: Mutlu oldum çünkü Kırmızı Başlıklı kız sevindi.

A.M.İ: İyi çünkü iyi davranmak iyidir.

H.B.H: Güzel çünkü oyun olduğu için.

Y.E.D: Çok iyi çünkü çok enerjik ve muthuydum.

B.E.B: İyi çünkü avcı kurttan beni kurtarmasa korkardım, kurt bana zarar verebilirdi.

Çocukların bazıları f (3) yardım etme davranışına yönelik ifadeler kullanmışlardır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

T.K: Sevindim çünkü yardım etmek iyi bir şeydir bir de herkese yardım etmemiz gerekir.

O.Y: Güzel insanlara yardım edince güzel hissedilir.

B.N.K: Babaannesine yardım ettiğini hissettim.

Çocukların sadece biri şaşırma duygu durumuna yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifade şudur:

Ç.B.A: Şaşırdım çünkü A.M.İ. kötü biriydi ama avcı olunca iyi davrandı. A.M.İ. 'nin böyle davrandığını ilk defa gördüm.

Bu durum incelendiğinde, Ç.B.A kodlu çocuğun oyun dışında arkadaşlarına kötü davrandığını gözlediği arkadaşının, rolü gereği iyi davranış kalıplarına bürünmesi şaşkınlık durumu oluşturmuştur.

Çocukların sadece biri kötü hissettiğine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifade şudur:

Ö.G: Çok iyi hissetmedim korktum, kurt büyükanneye zarar verdiği için.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve sorumluluk almaya istekli olup yardıma muhtaç kişileri fark edebildikleri görülmüştür. Bu bağlamda çocukların hedeflenen yardımseverlik ve sorumluluk değerlerine sahip olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir. Ayrıca çocuklar sahnede aldıkları rolün gereği olan kostüm ve aksesuarları aileleri ile birlikte tasarlamışlardır. Bu durum okul aile iş birliğini de desteklemiştir.

4.2.6. Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi (Dedemden/Ninemden Bayram) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 16

Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Dedemden/Ninemden Bayram Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri

Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Dedemden/Ninemden Bayram Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri									
Sorular	(f)Geleneksel Rutinler	(f)Güncel Rutinler	(f)Sevgi	(f)Şeker Toplama	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Hobiler	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Ziyaret	
Ramazan Bayramı denilince ne anlıyorsun?	8								
Ramazan Bayramı hakkında neler öğrendin?	3	5							
Dedene nasıl davranırsın, neden?			2		4		2		
Deden sana nasıl davranır, neden?			2		2		4		
Bayramda yapmayı en çok sevdiğin şey nedir, neden?				5		2		1	

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Ramazan Bayramı denilince ne anlıyorsun?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı geleneksel rutinler temasıyla ilgilidir. Çocukların tamamı f (8) geleneksel rutinler çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: Oyuncak, şeker toplamak, elimizi öpmek.

B.C: İnsanları dinliyoruz ve sarılmaya gidiyoruz, ellerini öpüyorum sonra da bir kere kolonya sıkıyoruz ellerine.

Ö.A.A: Nar köyde şeker toplamak bir de evden eve şeker toplamak.

S.B.Y: Şeker toplamayı ve para kazanmayı.

A.M.İ: Ramazan Bayramı'nda davullar çalar.

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Ramazan Bayramı hakkında neler öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı geleneksel rutinler temasıyla ilgilidir. Çocukların tamamı f (8) geleneksel rutinler çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: Yeni elbiseler giyilip, anne ve babanın elini öpüp bayramlaşılmış.

A.M.İ: Dedemler her gün şeker dağıtıyormuş, Ege'ye ve Talha'ya şeker dağıtıyormuş.

B.E.B: Namaza gideriz, komşulara gideriz.

A.A.S: Şeker toplanıyormuş, büyüklerimizin eli öpülüyor. Bir de büyüklerimizi ziyarete gidiyoruz.

S.B.Y: Şeker toplanılır, para kazanılır, el öperiz. Anneannemizin, babamızın, dedemizin elini öperiz.

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Deden Ramazan Bayramı hakkında neler anlattı?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar geleneksel rutinler ve günümüzde de hala devam etmekte olan güncel rutinler temaları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (5) günümüzde de uygulanan güncel bayram rutinleri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: Oda şeker toplayıp bir sürü para kazanmış mesela dedelerine gitmiş.

Z.B: Komşulara gidiyorum, anne ve babama gidiyorum dedi.

B.C: Çok duygulu anlattı; şeker veriyorlarmış insanlara ve insanlara gülümseyerek sarılıyorlarmış.

B.E.B: Şeker topluyormuş.

Ö.A.A: O çocukken anne ve babasının elini öpüp sarılıyormuş bir de şeker toplamaya gidiyormuş.

Çocukların bazıları f (3) günümüzde uygulanması unutulmuş yıllardaki bayram rutinleri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.G: Eskiden bayramlar çok değişmiş, en çok salıncakla sallanmayı seviyordum. Yaşlı bir amca varmış, ona koyunlarını bırakıp bayrama gidiyorlarmış. Dönerken de herkes cebine lokum koyup ona veriyormuş.

A.A.S: Sadece bayramdan bayrama şeker yiyebiliyordum çünkü o zaman o kadar çok şeker yokmuş. Çok şekerim olsaydı eski zamanlardaki insanlarla paylaşırdım.

A.M.İ: Sokağa çıkıp top, saklambaç, körebe ve ebelemece oynuyordum arkadaşları ile ama adını bilmiyorum.

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “Dedene nasıl davranırsın, neden?” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, sevgi ve araçsal ilişkiler kodları ile ilgilidir. Çocukların bazıları f (4) toplumsal olarak kabul gören davranışları sergiledikleri yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

S.B.Y: Güzel davranırım çünkü dedelere ve yaşlılara kötü davranılmaz, üzülürler. Çünkü yaşlılar ilk önce dünyaya gelmiş.

A.A.S: İyi çünkü yaşlılara iyi davranılır.

A.M.İ: İyi davranırım, dedeme şeker veriyorum çünkü yaramaz çocuk olmamak için iyi davranırım.

Ö.A.A: Güzel davranırsın çünkü yaşlılara güzel davranılır.

Çocukların bazıları f (2) sevgi değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.G: İyi davranırım, herkese iyi davranırım çünkü dedemi seviyorum.

B.E.B: Mutlu davranırım, dedemi çok seviyorum.

Çocukların bazıları f (2) Kohlberg’in araçsal ilişkiler dönemi bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: Kötü davranırım, benim dediklerimi yapmaz. Yaparsa iyi davranırım benim sözümü dinlerse yani.

B.C: Güzel çünkü babaannemiz bize şeker verebilir.

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Deden sana nasıl davranır, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar araçsal ilişkiler, toplumsal kurallar ve sevgi kodları ile ilgilidir. Çocukların bazıları f (4) Kohlberg’in araçsal ilişkiler dönemi bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Z.B: Güzel davranır ama bazen kötü davranır. Yardım ettiğimde, bitkileri suladığımda güzel davranır.

S.B.Y: Ömer dedem bize her gün abur cubur yollar, güzel davranır. Hüseyin dedem bana bazen çok şaka yapıyor. Kötü bir şey şakalardan hoşlanmam.

B.C: Orta çünkü bazen şeker verir bazen vermez.

A.M.İ: İyi davranır, onun evine gittiğimde şeker verir, aslında para vermesi lazım çünkü şeker bana dokunuyor.

Çocukların bazıları f (2) toplumsal olarak kabul gören davranış durumları bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.A.A: Güzel davranır çünkü küçük olduğum için küçüklere güzel davranılır.

Ö.G: O da iyi davranır çünkü ben onun torunuyum.

Çocukların bazıları f (2) sevgi değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.A.S: İyi çünkü beni seviyor.

B.E.B: İyi davranıyor beni seviyor da.

Sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Bayramda yapmayı en çok sevdiğin şey nedir, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar şeker toplama, hobiler ve ziyaret temaları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (5) şeker toplama davranışı ile bağlantılı yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: Şeker toplamayı çünkü ben şekeri seviyorum.

S.B.Y: Şeker toplamayı sevdim çünkü kişilere şeker ikram edebiliyorsun.

Ö.A.A: Şeker toplamak çünkü mutlu oluyorum.

A.A.S: Şeker toplamak çünkü şeker toplamak çok zevkli bir şey.

Çocukların bazıları f (2) bayram tatilinde yapmaktan hoşlandıkları etkinlikler bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.C: Resim yapmayı sevdim. En sevdiğim kişileri çizdim. Annemi, babamı, herkesin resmini çizdim. Dedemleri de eve gidince çizeceğim.

A.M.İ: Bisiklet kullanmaktı, çünkü zili var. Bisiklete binmeyi çok seviyorum.

Çocukların sadece biri bayram ziyareti hakkında yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

Ö.G: Bayramda ziyaret etmek en güzel şeydi, eğleneliydi çünkü.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve çevresindeki aile büyüklerine karşı saygı besledikleri görülmüştür. Çocukların saygı değerini günlük yaşama entegre edebildikleri ve bu çerçevede örnekler verebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca çocukların aile büyükleri ile röportaj yapma sorumluluğunu ilgi ve istekle üstlendikleri görülmüştür. Ayrıca çocukların röportaj sonucunda kültürel bayram rutinleri hakkında bilgi sahibi olduğu izlenmiştir. Bu bağlamda yapılan etkinlik ile çocukların hedeflenen sorumluluk, kültürel mirasa duyarlılık ve saygı değerlerine sahip olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir.

4.2.7. Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi (Değer Heybesi etkinliği) öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 17

Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Değer Heybesi Oyununa Yönelik Çocuk Görüşleri

Sorular	(f)Çevresel Duyarlılık	(f)Temizlik	(f)Sevgi	(f)Arkadaşlık	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Duygular	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Olumsuz davranış	(f)İyi his
Bu oyunda neleri öğrendin?	17								
Oyunda arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?			4		10	1	2		
Oyunda arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?			1	2	9	1	3	1	
Bundan sonra çevrende nelere dikkat edeceksin?		9	8						
Oyun oynarken ne hissettin, neden?						5			12

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Bu oyunda neleri öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı çevresel duyarlılık kodu ile ilgilidir. Çocukların tamamı f (17) çevresel duyarlılık; doğayı koruma, bitki ve hayvanları besleme çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.T.C: Tohum ekmeli, kuş yemleri koyup çiçek sulamalıyım.

E.O.A: Çiçekleri sulamayı, hayvanlara yardım etmeyi.

O.Y: Çiçekleri sulamayı, çöp toplamayı, kedileri ve kuşları beslemek.

Z.B: Çöp toplamalıyız, çiçek sulamak, kedi maması ve kuş yemi vermek.

H.B.H: Ağaçları ve çiçekleri korumalıyız, hayvanları korumalıyız.

Örnek ifadeler değerlendirildiğinde çocukların oyun adımlarında yaptıkları görevleri hatırladıkları ve bu yönde sıralı cevaplar verdikleri görülmüştür.

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Oyunda arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, sevgi, araçsal ilişkiler ve duygularla ilgilidir. Çocukların çoğu f (10) toplumsal olarak kabul gören davranışlar çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

N.T: İyi, iyi davranmak iyi bir şeydir.

Y.E.D: İyi, ben her zaman iyi bir çocuğum.

S.B.Y: İyi çünkü kötü davranmak kötü bir şeydir.

E.O: İyi çünkü iyi olmak güzel olmak demektir.

B.E.B: İyi çünkü iyi olmamak, kötü demektir.

Çocukların bazıları f (4) sevgi bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: İyi çünkü arkadaşlarımızı seviyoruz.

A.T.C: İyi, ben onları seviyorum o yüzden.

H.B.H: İyi çünkü onları seviyorum.

A.M.İ: İyi çünkü parkta çöp topladık, parkı seviyorum.

Örnek ifadeler değerlendirildiğinde A.M.İ kodlu çocuğun arkadaşlarından farklı olarak okul dışı ortam olan parkı sevdiği için arkadaşlarına iyi davranması ilgi çekicidir. Bu durum çocukların sevdikleri ortamlarda davranış sorunlarını daha az yaşadıklarını destekler niteliktedir.

Çocukların bazıları f (2) araçsal ilişkiler bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

T.K: İyi yoksa bize küserler.

Ç.B.A: Güzel çünkü onlar da güzel davrandı bana.

Çocukların sadece biri duyguları bağlamında yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

Ö.G: İyi, ben de eğleniyordum.

Ö.G kodlu çocuğun yanıtı değerlendirildiğinde; çocukların eğlendikleri ve mutlu oldukları ortamlarla, doğru davranış sergileme durumları arasında doğru orantı olduğunu söylenebilir.

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Oyunda arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, araçsal ilişkiler, arkadaşlık, duygular, sevgi ve olumsuz davranış kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (9) toplumsal olarak kabul gören davranışlar çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.T.C: İyi, iyilik yaptılar.

N.T: İyi, iyi davranmak güzel bir şeydir.

S.B.Y: İyi çünkü kötü davranmak kötüdür.

E.G.T: Güzel çünkü güzel davranmak güzel bir şey.

Ö.A.A: Anlamalı çünkü öğretmeni anlamam için.

Çocukların bazıları f (3) araçsal ilişkiler bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.M.İ: İyi çünkü onlara vurmadığım için.

B.E.B: İyi ben çünkü onlara iyi davranıyorum onlar da bana iyi davranıyor.

Ç.B.A: Güzel davrandı çünkü ben onlara güzel davranıyorum.

Çocukların bazıları f (2) arkadaşlık değeri bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

T.K: İyi çünkü arkadaşlarım olduğu için.

B.N.K: İyi çünkü ben de onların arkadaşıyım.

Çocukların sadece biri duyguları bağlamında yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

Ö.G: İyi davrandılar, bence eğleniyorlardı.

Çocukların sadece biri sevgi değeri bağlamında yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

H.B.H: Güzel çünkü onlar beni seviyor.

Çocukların sadece biri olumsuz davranış bağlamında yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

O.Y: A.M.İ kötü davrandı çünkü bana çarptı.

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Bundan sonra çevrende nelere dikkat edeceksin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı temizlik ve doğa sevgisi kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (9) temizlik değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.T.C: Doğamızı temizleyeceğim.

Y.E.D: Çöp atmamaya, annemlere söyledim hiç çöp atmıyorlar ama babaannem atıyor üzülüyorum.

Ö.A.A: Her şeye, çevremizi temiz tutacağım.

Z.B: Çevreyi kirletmemek.

Ç.B.A: Doğayı kirletmemeyi ve doğaya çöp atmamaya.

Çocukların bazıları f (8) doğa sevgisi; bitkileri ve hayvanları koruma çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.Ö.A: Çiçeklere ve hayvanlara iyi davranmaya.

O.Y: Kedi ve kuşları beslemek.

T.K: Çiçekleri kopartmamamız gerek kopartırsak babaannelerimize ve arkadaşlarımıza vermemiz gerek.

E.O: Kedilere yemek vermek.

H.B.H: Çiçeklere, hayvanlara; onlara mama vermeli, çiçekleri sulamalıyız.

Eğitsel oyunlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Oyun oynarken ne hissettin, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı duygular ve iyi his kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (12) iyi hissettiklerine yönelik yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

N.T: İyi hissettim, iyi hissetmek güzel bir şeydir.

S.B.Y: İyi çünkü çevreyi korumak iyi bir şeydir.

O.Y: İyi hissettim, eğlendim.

B.E.B: İyi çünkü oynamak mutlu olmaktır.

H.B.H: İyi çünkü arkadaşlarıma iyi davrandım.

Çocukların bazıları f (4) mutlu hissettikleri yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Y.E.D: Mutlu çünkü doğayı korumak gerek koruduğum için mutlu oldum.

E.Ö.A: Muthuydum çünkü hayvanlara yardım ettim.

Z.B: Mutlu bahçeleri seviyorum.

B.N.K: Mutlu çünkü eğlendim.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde Y.E.D ve E.Ö.A kodlu çocukların doğa sevgisi ve yardımlaşma değerleri bağlamında mutlu olduğu, Z.B kodlu çocuğun ise arkadaşlarından farklı olarak okul dışı ortamları sevdiği için mutlu olduğu görülmüştür.

Çocukların sadece biri üzgün hissettiği yönünde yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

T.K: Üzgün hissettim, daha çok oynamak istiyordum.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve temizlik, doğa ve hayvan sevgisi yönünde gelişim gösterdikleri görülmüştür. Yapılan bu etkinlik ile çocukların çevresine karşı duyarlı olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir. Ayrıca etkinlik sonrasında çocuklarda çevresini temiz tutmaya yönelik olan davranış tutumlarının yanı sıra sınıf ortamını da temiz tutma davranışı düzeyinde artış olduğu görülmüştür.

4.2.8. Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi (Geri Dönüşüm Kutum etkinliği) öğrenci görüşlerine ilişkin bulgular

Görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 18

Görev Odaklı Çalışmalarla Değerler Eğitimi Geri Dönüşüm Kutum Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri

Görev Odaklı Çalışmalarla Değerler Eğitimi Geri Dönüşüm Kutum Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri									
Sorular	(f)Geri Dönüşüm	(f)Temizlik	(f)İşbirliği	(f)Arkadaşlık	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Duygular	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Orta davranış	(f)Çevresel Duyarlılık (f)Sevgi
Bu etkinlikte neleri öğrendin?	5	1	1			1			
Etkinlikte arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?				1	1	1	4		1
Etkinlikte arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?				1	4	1		1	1
Geri dönüşüm için neler yapabilirsin?	9								
Geri dönüşüm ne demektir?	9								
Geri dönüşüm olmasaydı neler olurdu?	1	5							3

Görev odaklı değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Bu etkinlikte neleri öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar geri dönüşüm, temizlik, duygular ve işbirliği kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (5) geri dönüşüm bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.C: Geri dönüşümle; kitap, sandalye, masa yapabiliriz.

B.E.B: Çöpleri atmadan bir yerlere değerlendirdik.

B.N.K: Pıt pıtları kullanarak elbise yaptım.

Ö.G: Geri dönüşüm olmasa kâğıtlar dünyada biterdi, ağaçlar kesilirdi.

H.B.H: Annem evdeki çiçeklerle taç yaptı.

Çocukların sadece biri temizlik değerine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

A.M.İ: Etrafımızı korumalıyız ve çöp atmamalıyız.

Çocukların sadece biri iş birliğine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

Ö.A.A: Beraber olmayı öğrendim. Her zaman beraber olmalıyız.

Çocukların sadece biri duygu durumuna yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

E.G.T: Eğlendik.

Görev odaklı değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Etkinlikte arkadaşlarına nasıl davrandın, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar araçsal ilişkiler, toplumsal kurallar, arkadaşlık, sevgi ve duygu kodları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (4) araçsal ilişkiler bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.M.İ: İyi davrandım, iyi davranırsam onlar da bana iyi davranır.

B.C: Güzel, onlar bana iyi davranınca ben de onlara iyi davrandım.

B.E.B: Güzel çünkü ben onlara iyi davranınca onlar da bana iyi davrandı.

Ö.A.A: İyi çünkü ben de onların sahnede olduğunu hayal ettim.

Çocukların sadece biri toplumsal olarak kabul gören davranışlara yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

E.G.T: Güzel, güzel davranmak güzel bir şey.

Çocukların sadece biri arkadaşlık değerine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

B.N.K: İyi çünkü onlar bizim arkadaşımız.

Çocukların sadece biri sevgi değerine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

H.B.H: Güzel, beni seviyorlar çünkü.

Çocukların sadece biri duygu durumuna yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

Ö.G: İyi davrandım, eğleniyordum.

Görev odaklı değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Etkinlikte arkadaşların sana nasıl davrandı, neden?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar araçsal ilişkiler, orta davranış, arkadaşlık, sevgi ve duygu temaları ile ilgilidir. Çocukların çoğu f (4) araçsal ilişkiler bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.M.İ: İyi davrandılar ben iyi davrandığım için.

B.C: Güzel çünkü biz onlara iyi davranıyoruz.

B.E.B: Güzel çünkü ben iyi davrandım onlar da bana iyi davrandı.

Ö.A.A: İyi çünkü sahnede izlediğimizi düşünüyorlar.

Çocukların sadece biri gruptan farklı olarak orya davranış bağlamında ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

E.G.T: Orta, bazıları benim yerimi kapdı dediler.

Çocukların sadece biri arkadaşlık değerine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şudur:

B.N.K: İyi ben de onların bir tane arkadaşтым.

Çocukların sadece biri sevgi değerine yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

H.B.H: Güzel çünkü beni sevdikleri için.

Çocukların sadece biri duygu durumuna yönelik ifadeler kullanmıştır. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

Ö.G: İyi onlar da eğleniyordu bence.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde E.G.T kodlu öğrenci haricindeki çocukların bir önceki soruya verdikleri cevaplar ile aynı koda sahip cevaplar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum da çocukların görüşme sırasında tutarlı cevaplar verdiğini destekler.

Görev odaklı değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Geri dönüşüm için neler yapabilirsin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı geri dönüşüm kodu ile ilgilidir.

Çocukların tamamı f (9) geri dönüşüm çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.G.T: Soda şişelerini geri dönüşüm kutularına atmalyız ve pilleri.

B.E.B: Çöpleri geri dönüşüme de atabiliriz, çöp poşetlerinden elbise ve taç yapmışım.

H.B.H: Bir yoğurt kovaından şapka yapmışım.

A.M.İ: Çöp atmamaya dikkat ederim, geri dönüşüm kutularına atarız.

Ö.G: Poşetten elbise yapabiliriz.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde; çocukların hedeflenen temizlik ve çevreyi koruma değerlerine sahip olma düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir. Çocukların tamamı geri dönüşüme uygun örnek durumları ifade edebilmiştir.

Görev odaklı değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Geri dönüşüm ne demektir?*” sorusuna yönelik alınan yanıtların tamamı geri dönüşümü tanımlayan ifadeler ile ilgilidir. Çocukların tamamı f (9) geri dönüşüm çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.A.A: Geri dönüştürülecek şeyleri geri dönüşüme atmaktır.

Z.B: Yani bir şeyin atık olması ve ondan bir şey yapmaktır.

B.N.K: Kâğıtları atmamız lazım geri dönüşüme.

A.M.İ: İyi bir şey demektir, kâğıtları yere atarsak ağaçlardan yapılıyor ya o yüzden ağaçlarımız biter.

E.G.T: Onları yeniden bir şey yapmak.

Görev odaklı değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Geri dönüşüm olmasaydı neler olurdu?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar temizlik, ağaçlar, hayvanlar ve geri dönüşüm kodları ile ilgilidir. Çocukların bazıları f (5) temizlik bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.G.T: Geri dönüşüm olmasaydı dünya çöpe dönüşürdü.

B.E.B: Dünyamız temiz olmazdı, pis kokardı.

Z.B: Kirlilik olurdu.

B.C: Çöpleri kutusuna atamazdık.

Ö.A.A: Her şey çok kötü olurdu.

Çocukların bazıları f (3) çevresel duyarlılık çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ö.G: Kâğıtlar dünyada biterdi, kâğıt yapmak için dünyadaki ağaçlar kaybolup oksijen veremezlerdi.

A.M.İ: Ağaçlar olmazdı.

H.B.H: Hayvanlar yemek yiyemez, aç kalırlardı.

Çocuklardan sadece biri geri dönüşüm çerçevesinde yanıt vermiştir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

B.N.K: Geri dönüşüme atılan ürünler geri gelemeydi çöpe gittiği için.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve çevresine karşı duyarlılığının arttığı görülmüştür. Çocukların temizlik ve doğa sevgisi değerlerini günlük yaşama entegre edebildikleri ve bu çerçevede örnekler verebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Etkinlik sürecinde artık materyallerden kostüm ve aksesuar tasarımları onların aktif öğrenme çıktıları elde etmelerine yol açmıştır. Ayrıca etkinlik sürecinden sonra çocukların atık ve ambalaj ürünleri geri dönüşüm kutularına atmaya özen gösterdikleri gözlenmiştir. Bu bağlamda yapılan etkinlik ile çocukların hedeflenen temizlik ve doğa sevgisi değerlerine sahip olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir.

4.2.9. Toplumsal mekânlarla değerler eğitimi (Doğa Dostları etkinliği) çocuk görüşlerine ilişkin bulgular

Toplumsal mekanlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 19

Toplumsal Mekânlarla Değerler Eğitimi Doğa Dostları Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri

Toplumsal Mekânlarla Değerler Eğitimi Doğa Dostları Etkinliğine Yönelik Çocuk Görüşleri									
Sorular	(f)Geri Dönüşüm	(f)Arkadaşlık	(f)Sevgi	(f)Çevresel Duyarlılık	(f)Toplumsal Kurallar	(f)Temizlik	(f)Araçsal İlişkiler	(f)Orta davranış	(f)Yardımsızlık
Bu etkinlikte neleri öğrendin?	2			13					
Parkta arkadaşlarına nasıl davranırsın?		2	3		10				
Parkta arkadaşların sana nasıl davranır?		2	2		9		2		
Temizlik denilince ne anlıyorsun?	1					14			
Doğa sevgisi denilince ne anlıyorsun?			7	2		3			2

Toplumsal mekanlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Bu etkinlikte neleri öğrendin?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar çevresel duyarlılık ve geri dönüşüm kodlarını içermektedir. Çocukların çoğu f (13) çevresel duyarlılık çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

N.T: Doğayı korumayı.

H.C: Doğayı korumak.

E.Ö.A: Doğayı korumayı.

Z.B: Doğayı korumak, çöpleri toplamak.

T.K: Doğayı korumamız lazım, çöpleri toplamalıyız kim atarsa alıp toplamak lazım.

Çocukların bazıları f (2) geri dönüşüm bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: Yerlere çöp atmamak, geri dönüşüme eşyalarımızı atmak.

A.M.İ: Çöpü yere atmamalı, geri dönüşüme atmalıyız. Ağaçları da koruyup su vermeliyiz.

Bu durum değerlendirildiğinde; çocukların geri dönüşüme ayrılan malzemeleri de kullanarak afiş hazırlamaları onların geri dönüşüme yönelik duyarlılığın oluşmasına katkı sağlamıştır.

Toplumsal alanlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Parkta arkadaşlarına nasıl davranırsın?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, sevgi ve arkadaşlık kodlarını içermektedir. Çocukların çoğu f (10) toplumsal olarak kabul gören davranışlar çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.A.S: İyi çünkü kurallar öyle diyor.

A.M.İ: İyi çünkü iyi davranmak iyidir.

N.T: İyi, iyi davranmak güzel bir şey.

Y.E.D: İyi çünkü ben iyi davranışlı bir çocuğum.

Z.B: İyi, iyi davranılması gerekiyor ondan.

Çocukların bazıları f (3) sevgi değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Güzel çünkü arkadaşlarımı seviyorum.

H.C: İyi çünkü onları seviyorum.

B.E.B: İyi ben onlara sevgi duyarsam onlar da bana sevgi duyar.

Çocukların bazıları f (2) arkadaşlık değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: İyi tabi çünkü onlar bizim arkadaşlarımız.

T.K: İyi çünkü onlar benim arkadaşlarım

Toplumsal alanlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Parkta arkadaşların sana nasıl davranır?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar toplumsal kurallar, araçsal ilişkiler, arkadaşlık ve sevgi kodlarını içermektedir. Çocukların çoğu f (9) toplumsal olarak kabul gören davranışlar çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.M.İ: İyi çünkü iyi davranmak iyidir.

Z.B: İyi çünkü iyiler.

Y.E.D: İyi çünkü onlar da iyi davranışlı bir çocuk.

N.T: İyi, iyi davranmak iyi bir şey.

B.E.B: İyi çünkü iyi demek kötü değildir.

B.E.B: İyi ben onlara sevgi duyarsam onlar da bana sevgi duyar.

Çocukların bazıları f (2) Kohlberg'in araçsal ilişkiler dönemi bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.C: İyi çünkü ben de onlara iyi davrandım.

A.A.S: İyi çünkü ben de onlara iyi davrandım.

Çocukların bazıları f (2) arkadaşlık değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.N.K: İyi çünkü ben de onların arkadaşım.

T.K: İyi davrandı çünkü herkesle arkadaşım.

Çocukların bazıları f (2) sevgi değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ç.B.A: Güzel ve iyi çünkü beni seviyorlar.

H.B.H: Güzel çünkü onların da beni sevdiğini biliyorum.

Toplumsal alanlarla değerler eğitimi bağlamında öğrencilere sorulan; “*Temizlik denilince ne anlıyorsun?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar temizlik ve geri dönüşüm kodlarını içermektedir. Çocukların çoğu f (14) temizlik değerine yönelik durumları içeren yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

H.B.H: Temizlik doğayı güzel tutmak demektir.

Ö.A.A: Temizlik dünyamız için çok önemlidir.

E.O: Temizlik mesela çöpleri toplamaktır.

B.E.B: Evi, dünyayı temiz tutmak oluyor.

A.A.S: Bir yerleri temiz tutmak anlıyorum.

Çocukların sadece biri geri dönüşüm çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadesi şudur:

A.M.İ: Geri dönüşüm demektir çünkü geri dönüşüme ürünleri atmazsak bütün hayatımız çöp kokar.

Bu durum değerlendirildiğinde A.M.İ kodlu çocuğun etkinlik sürecinde artık materyalleri kullanarak doğa rozeti ve afişi hazırlaması geri dönüşüm kavramı kazanımı noktasında destekleyici olmuştur.

Toplumsal alanlarla değerler eğitimi bağlamında çocuklara sorulan; “*Doğa sevgisi denilince ne anlıyorsun?*” sorusuna yönelik alınan yanıtlar sevgi, temizlik, yardımseverlik ve çevresel duyarlılık kodlarını içermektedir. Çocukların çoğu f (7) sevgi değerine yönelik durumları içeren yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

A.A.S: Ağaçları sevmek.

A.M.İ: Doğayı seviyorum.

Z.B: Denizleri seviyorum.

Ö.A.A: Çok güzel demektir yani doğayı sevdiğimiz anlamına gelir.

N.T: Hayvanları sevmeyi anlıyorum.

Çocukların bazıları f (3) temizlik değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

B.E.B: Dünyayı kirletmemek.

B.N.K: Doğaya çöp atmamak, kuşların mutlu olması.

H.B.H: Doğayı kirletmemek.

Çocukların bazıları f (2) yardımseverlik değeri çerçevesinde yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

E.Ö.A: Doğaya yardım etmeyi anlıyorum.

T.K: Arkadaşlarımız dışarıda doğada düşerse onlara yara bandı veririz.

Çocukların bazıları f (2) çevresel duyarlılık bağlamında yanıtlar vermişlerdir. Bu bağlamda elde edilen doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

Ç.B.A: Doğayı korumak.

Y.E.D: Çok iyi bir şeydir ağaçlar olmasaydı meyve olmazdı.

Görüşmeden elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, çocukların yapılan etkinlikten keyif aldıkları ve çevresine karşı duyarlılığının arttığı görülmüştür. Çocukların temizlik ve doğa sevgisi değerlerini günlük yaşama entegre edebildikleri ve bu çerçevede örnekler verebildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan etkinlik ile çocukların hedeflenen temizlik ve doğa sevgisi değerlerine sahip olma düzeylerinin desteklendiği söylenebilir.

4.3. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları bağlamında veli görüşlerine yönelik bulgular

Araştırmada sekiz haftalık bir süreçte okul öncesi öğrencileri ile gerçekleştirilen okul dışı ortamlarda değerler eğitimi bağlamında; kurum ve kuruluşlarla, sahne oyunları, toplumsal mekânlarla, sözlü tarih çalışmalarıyla, oyunlarla, görevlerle, filmlerle ve çevreyle bütünleştirilmiş etkinlikler aile desteği ile uygulanmıştır. Tüm etkinlikler tamamlandıktan sonra öğrenci velileri ile okul dışında yürütülen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sonucunda veli katılımcılar aileler ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarını faydalı, gerekli ve önemli bulmuşlardır. Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi bağlamında velilere sorulan sorulara yönelik alınan yanıtlara ilişkin bulgulara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 20

Okul Dışı Ortamlarda Yapılan Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Veli Görüşleri

Okul Dışı Ortamlarda Yapılan Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Veli Görüşleri								
Sorular	(f) Manevi değerler	(f) Çevresel Duyarlılık	(f) Gelenekler ve Kültür	(f) Ailede Eğitimin Yetersizliği	(f) Erken Yaşta Eğitim	(f) Yeterli	(f) Faydalı	(f) Kişilik ve karakter gelişimi
Değerler eğitiminin çocuklar açısından önemi hakkında görüşleriniz nelerdir, açıklayınız?	5	10	5					
Değerler eğitimi çalışmaları sizce gerekli midir, neden?		5	5	10				
Okulumuzda yapılan değerler eğitimi çalışmaları hakkında görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız?					5	10	5	
Uygulanan değerler eğitimi çalışmalarını çeşitlendirmek isterseniz önereceğiniz çalışmalar neler olur, açıklayınız?			5			5		5
Yapılan değer eğitimi çalışmalarının çocuğunuz açısından faydası oldu mu, açıklayınız?								20

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan tüm çalışmalar bağlamında velilere sorulan; “Değerler eğitiminin çocuklar açısından önemi hakkında görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız?” sorusuna yönelik alınan doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

V_(Y.E.D.): Çocuklarımızda yaşadığımız toplumun bir parçasıdır bu sebeple toplumun manevi özelliklerini bilmesi ve özünü keşfetmesi gerektiğini düşünüyorum.

V_(A.A.S.): Değerler eğitimi konuları çocuklara mutlaka öğretilmesi gerekmektedir. Çocuklar değerler eğitiminden yoksun büyüdüğünde çevresine karşı saygısı, hoşgörüsü olmayan bireyler haline dönüşüyor ve böyle bir toplumda insanlar mutlu olamıyor.

V_(B.C.): Çocukların çevreye ve kendilerine karşı olan sevgi ve saygılı olma çalışmalarına denir.

V_(N.T.): Değerler eğitiminin çok önemli ve çocuklara öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ülkemizde yeterince yapıldığını ve çocukların kültürünü, geleneklerini tanıması için güzel fırsat olduğu düşüncesindeyim.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, veliler değerler eğitimi çalışmalarının, çocuklarda çevre ve toplum ile ilgili sorumluluklarını yerine getirme noktasında gelişim sağladığına değinmişlerdir. Örnek ifadeler arasında en ilgi çekici olanı ise, “A.A.S” kodlu çocuğun velisinin verdiği “Çocuklar değerler eğitiminden yoksun büyüdüğünde çevresine karşı saygısı, hoşgörüsü olmayan bireyler haline dönüşüyor ve böyle bir toplumda insanlar mutlu olamıyor” ifadesidir. Diğer velilerden farklı olarak değerler eğitiminden yoksun büyüyen çocukların çevresine karşı saygı ve hoşgörüsü olmayan bireyler olduğu için mutlu olamayacağını söylemiştir. Bireyde değer ve mutluluğun varlığını doğru orantılı olarak değerlendirmiştir. Veli görüşleri bağlamında süreç boyunca gerçekleştirilen okul dışı değerler eğitimi çalışmalarının öğrencilerin mevcut değer kazanımlarına olumlu düzeyde katkı sağladığı çıkarımına ulaşılmıştır.

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bağlamında velilere sorulan; “Değerler eğitimi çalışmaları sizce gerekli midir? Neden?” sorusuna yönelik alınan doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

V_(Y.E.D.): Evde öğretilemeyen ya da yeterli gelmeyen değerlerin, değerler eğitimi kapsamında çocuklara sunulması çok güzel diye düşünüyorum, ayrıca çocuğun evde dikkatini çekmeyen konular bu eğitimlerde dikkatini çekebilir. Bu sebeple gerekli olduğunu düşünüyorum.

V_(A.A.S.): Evet gerekli çünkü her aile değerler eğitimini yeterli ve doğru şekilde çocuğuna veremiyor.

V_(B.C.): Evet, gereklidir. Çocukların kendilerine olan özgüveni ve başkalarına olan saygısını arttırabilmek için gereklidir.

V_(N.T.): Değerler eğitimi çocukların kendi benliğini, geçmişini, yaşam kültürünü, özünü tanıması için kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, velilerin tümü değerler eğitimi çalışmalarını gerekli görmüştür. Değerler eğitiminin gerekliliği olarak da çocukların gelişim alanlarına katkı sağladığı, çocuğun geçmişini, yaşam kültürü ve benliğini desteklediği savını öne sürmüşlerdir. Ayrıca A.A.S. kodlu çocuğun velisi ailelerin değerler eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığı için öğretmen tarafından verilmesinin daha uygun olacağını ifade etmiştir. Çocukların gelişim alanlarına katkı sağladığı yönünde verilen cevap bağlamında değerlerden başkalarına saygı gösterme değeri ön plana çıkmıştır. “B.C” kodlu çocuğun velisinin “Evet, gereklidir. Çocukların kendilerine olan özgüveni ve başkalarına olan saygısını arttırabilmek için gereklidir” ifadesi bu çıkarımı desteklemektedir.

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bağlamında velilere sorulan; “Okulumuzda yapılan değerler eğitimi çalışmaları hakkında görüşleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?” sorusuna yönelik alınan doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

V_(Y.E.D.): Okullarda değerler eğitimi verilmesi çocukların küçük yaşta kavrama durumu daha yüksek olduğundan gereklidir diye düşünüyorum. Çünkü daha geç yaşta bu eğitim verilse kişinin yanlış öğreneceği durumlar var ise düzeltmek zaman alabilir ya da düzelmeyebilir. Çocukların topluma karışma yaşı artık genel olarak 3 yaştan başlıyor gibi görüyorum bu sebeple toplumdaki manevi değerleri vermek faydalı olabilir.

V_(A.A.S.): Okulda yapılan değerler eğitimi çalışmaları çocuklar açısından çok faydalı ve eğlenceli geçti.

V_(B.C.): Okulda yapılan değerler eğitiminin çok yeterli olduğunu düşünüyorum. Çocukların gelişimi için çok önemli bir çalışmadır.

V_(N.T.): Okulumuzda da bu konuda diğer okullar gibi eğitimin yeterli zamanda ve yerinde yapıldığını düşünüyorum.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde, velilerin tümü yürütülen değerler eğitimi çalışmalarını çocukların gelişim alanları açısından faydalı bulmuştur. Bu çalışmaların okul öncesi dönemde gerçekleştirilmesi çocuğun erken çocukluk döneminden itibaren toplumsal yaşamda yerini alması sebebiyle önemli görülmüştür. Bu çıkarımı destekleyen “Y.E.D” kodlu çocuğun velisinin verdiği “Okullarda değerler eğitimi verilmesi çocukların küçük yaşta kavrama durumu daha yüksek olduğundan gereklidir diye düşünüyorum. Çünkü daha geç yaşta bu eğitim verilse kişinin yanlış öğreneceği durumlar var ise düzeltmek zaman alabilir ya da düzelmeyebilir. Çocukların topluma karışma yaşı artık genel olarak 3 yaştan

başlıyor gibi görüyorum bu sebeple toplumdaki manevi değerleri vermek faydalı olabilir’’ yanıtıdır.

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bağlamında velilere sorulan; *“Uygulanan değerler eğitimi çalışmalarını çeşitlendirmek isterseniz önereceğiniz çalışmalar neler olur? Açıklar mısınız?”* sorusuna yönelik alınan doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

V_(Y.E.D.): Değerler eğitimi içeriğine ve şekline hâkim değilim o yüzden bilemiyorum.

V_(A.A.S.): Yapılan etkinliklere aile katılım çalışmaları daha fazla eklenebilir.

V_(B.C.): Okulda yapılan çalışmaların çok kapsamlı ve çocuğun gelişimi için gayet yetecek düzeyde olduğunu düşünüyorum, çok fazla çeşitlendirerek çocuğun çok fazla yoğunlaşmasını doğru bulmuyorum.

V_(N.T.): Geçmişle alakalı videolar izletilmesi ve tiyatroya dökülmesi gibi şeyler olabilir bu sayede çocuk izlediği videoları canlandırarak daha kalıcı hale getirebilir.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde N.T. kodlu çocuğun velisinin geçmiş olayları anlatan videoları izletip, tiyatroya çevirme gibi bir durumu ifade ettiği görülmüştür. Verilen örnek ifadelerde öneride bulunan bir diğer veli A.A.S kodlu çocuğun velisidir. A.A.S kodlu çocuğun velisi *“Yapılan etkinliklere aile katılım çalışmaları daha fazla eklenebilir’’* önerisi ile okuldaki çalışmaları ailenin de desteklemesi gerektiğini ifade etmiştir.

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bağlamında velilere sorulan; *“Yapılan değer eğitimi çalışmalarının çocuğunuz açısından faydası oldu mu? Açıklar mısınız?”* sorusuna yönelik alınan doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

V_(Y.E.D.): Evet oldu, kişiliğini oluşturmada önemli bir etkiye sahip.

V_(A.A.S.): Çok faydalı oldu etkinlik sonrası davranış ve konuşmalarından faydasını gördük.

V_(B.C.): Oldu. Karşısındaki insanlara daha fazla sevgisi arttı daha saygılı davranmaya başladı.

V_(N.T.): Elbette bana gelip çalışmaları anlatarak ben de onu hayatında uygulayarak faydası olduğunu gördüm.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde velilerin tamamının yapılan değerler eğitimi çalışmalarını çocukların gelişimi için faydalı kabul ettiği görülmektedir. Değerlerin çocuğun kişiliğini oluşturmada önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmiştir. Velilerin görüşleri

değerlendirildiğinde yapılan değerler eğitimi çalışmaları ile sevgi ve saygı değerinin kazanımının gerçekleştiği saptanmıştır.

Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar bağlamında velilere sorulan: “*Yapılan değer eğitimi çalışmalarının sizin açınızdan faydası oldu mu? Açıklar mısınız?*” sorusuna yönelik alınan doğrudan alıntı ifadeleri şunlardır:

V_(Y.E.D.): Evet oldu, çocuğuma bir değer öğretmem gerektiğinde ya da toplumda bir durumla karşılaştığımızda genel olarak manevi ve toplumsal değerlerimizi biliyor ve buna göre davranıyor.

V_(A.A.S.): Evet faydalı oldu.

V_(B.C.): Tabi ki arkadaşlarıyla kolay anlaşması, arkadaşlarına ve büyüklerine saygılı davranması beni çok mutlu ediyor (içine kapanık özellikler gösteren bir çocuktu) bu konuda annesine ve babasına olan davranışları da çok değişti.

V_(N.T.): Yani tabi ki çocuğumu geliştiren şey beni de geliştirmiş demektir.

Doğrudan alıntı ifadeleri değerlendirildiğinde verilerin tamamı değerler eğitimi çalışmalarının velilere de faydalı olduğu yönündedir. İfadelerden en ilgi çekici olanı ise B.C kodlu çocuğun velisinin verdiği “*Tabi ki arkadaşlarıyla kolay anlaşması, arkadaşlarına ve büyüklerine saygılı davranması beni çok mutlu ediyor (içine kapanık özellikler gösteren bir çocuktu) bu konuda annesine ve babasına olan davranışları da çok değişti*” yanıtıdır. Bu ifade değerlendirildiğinde; okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi çalışmalarının çocukların sosyal gelişimine katkı sağladığı ve davranış problemlerini aşmasında önemli rol oynadığı söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlara yönelik hazırlanan ve gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının bu çocuklar üzerindeki etkilerini ve okul dışı öğrenme alanlarının değer kazandırma açısından öğretme-öğrenme sürecindeki verimliliğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

- Eylem sürecinde uygulanan okul dışı ortamlarla değerler eğitimi çalışmaları aracılığıyla kazandırılması hedeflenen sevgi, saygı, sorumluluk, paylaşma, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yönelik örneklerde çeşit ve nitelik bakımından gelişmelerin olduğu görülmüştür.
- Gerçekleştirilen araştırma sonucunda okul dışı ortamlarla değerler eğitiminin, çocukların sevgi, saygı, sorumluluk, paylaşma, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yönelik değer düzeylerindeki gelişime katkı sunduğu görülmüştür.
- Araştırmaya katılan öğrenci görüşleri çerçevesinde oluşan bulgular sonucunda çocuklarda sevgi, saygı, sorumluluk, paylaşma, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerinin geliştiği tespit edilmiştir.
- Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin görüşleri çerçevesinde oluşan bulgular sonucunda da velilerin okul dışı ortamlarla yapılan değerler eğitimi çalışmalarını desteklediği ve değerler eğitime yönelik olumlu bir tutum geliştirdiği çıkarımı elde edilmiştir.
- Okul dışı ortamlarla değerler eğitimi desteklemek için uygulanan bazı etkinliklerde oluşturulan özgün ürünlerin çocukların sevgi, saygı, sorumluluk, paylaşma, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

- Eylem süreci öncesi çocukların değerlere yönelik görüşlerini ifade etmekte zorlandıkları fakat eylem süreci sonrasında değerlere yönelik görüşlerini daha rahat ifade edebildikleri görülmüştür. Diğer bir söylemle katılımcı öğrencilerin geneli araştırma öncesi değerleri tanımlamakta bile zorlanırken araştırma sonrasında sınıfın genelinin değerlere yönelik örnek durumlar oluşturabildikleri ve değerleri günlük hayata taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada planlanan sekiz haftalık uygulama sürecinin ilk haftalarında yer verilen uygulamalar sonucunda çocuklarla gerçekleştirilen görüşme süreleri uzunken ilerleyen haftalarda görüşme sürelerinin kısaldığı tespit edilmiştir. Bu durum çocukların uygulamalara katılım oranları arttıkça değerlere yönelik görüşlerini daha hızlı ve etkili bir şekilde ortaya koyma düzeylerinin de arttığı çıkarımını gösterir.
- Okul dışı ortamların bir öğretim aracı olarak tercih edilmesi sonucu, çocukların derse olan ilgilerini artırdığı ve eğlenerek aktif öğrenme yaşantıları gerçekleştirdikleri izlenmiştir.
- Okul dışı ortamların değer kazanımındaki katkısının incelendiği bu araştırmada problemin çözümüne yönelik somut etkinliklerin oluşturulması sonucunda, soyut nitelikteki değerlerin kazanımını kolaylaştırdığı sonucu ortaya çıkmıştır.
- Okul dışı ortamlarla harmanlanmış değerler eğitimi uygulamaları sayesinde çocukların birden fazla duyu organını harekete geçirerek kalıcı öğrenmelere zemin oluşturduğu, çoklu zekâ kuramına uygun kazanımlara yer verdiği ve çocukların bu süreçte daha aktif oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak okul dışı ortamlarla değerler eğitimi uygulamalarıyla desteklenen eğitim sürecinin çocukların değer algılarını geliştirmede olumlu etkisi olduğu ve bu değerleri günlük hayata yansıttıkları görülmüştür.
- Değerler eğitiminin temel eğitim kapsamına alınmasından sonra eğitim öğretimin her kademesinde değerler eğitimi çalışmalarına yer vermeye başlandığı görülmektedir. Değer eğitimi uygulamaları okul dışı alanlar kapsamında; çevreyle, kurum ve kuruluşlarla, filmlerle, sahne oyunları, sözlü tarih çalışmalarıyla, oyunlarla, görev odaklı çalışmalarla ve toplumsal alanlarla gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının; çocuklar üzerindeki etkisi,

çocukların ve ailelerin görüşleri incelenmiştir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar tartışılarak iki başlık altında açıklanmıştır.

5.1.1. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilere etkisine ve bu uygulamalara ilişkin öğrenci görüşlerine yönelik tartışma

Araştırmanın bu bölümünde okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlardan; çevre, kurum ve kuruluşlar, filmler, sahne oyunları, sözlü tarih çalışmaları, oyunlar, görev odaklı çalışmalar ve toplumsal alanlar ile gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik çocuk görüşleri ve ürünleri ele alınarak çocuğa etkisine ilişkin tartışmaya yer verilmiştir.

Okul dışı ortamlardan olan çevrenin değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Ballı Halkalar” etkinliği ile çocuklarda sorumluluk, paylaşma ve hayvan sevgisi değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın çocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ölçütler “Sorumluluklarını yerine getirir”, “Paylaşmayı sever” ve “Hayvan hakları ile ilgili düşüncelerini ifade eder” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde öğrencilerin kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 14 çocuğun tamamının sorumluluklarını yerine getirdiği, 13 çocuğun paylaşmayı sevdiği, 9 çocuğun hayvan haklarına yönelik düşüncelerini ifade ettiği belirlenmiştir. Bu durum yüzdeler bağlamında ele alındığında; çocukların %100’ünün sorumluluklarını yerine getirdiği, %93’ünün paylaşmayı sevdiği, %64’ünün hayvan haklarına karşı düşüncelerini ifade edebildiği çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk, paylaşma ve hayvan sevgisine yönelik ifadelerde bulunduğu görülmüştür. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan çevreyle harmanlanan değer öğretiminin çocukların sorumluluk, paylaşma ve hayvan sevgisi değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan (2021) değerler eğitimi bağlamında doğal çevreyi kullanarak veli görüşlerine yönelik yaptıkları araştırmada; velilerin gerçekleştirilen eğitimi faydalı bulduğu ve çocuklarda “çevre temizliğine dikkat

etme”, “çevresini uyarma”, “öğrendiklerini uygulama” ve “geri dönüşüme duyarlı olma” gibi davranış değişikliklerinin oluştuğunu ifade ettiklerini ortaya koymuşlardır. Ünser (2021) çevre etkinlikleri kapsamında yaptığı araştırma sonucunda da okul öncesi dönemde çevrenin eğitim sürecine dâhil edilmesini, çocukların çevre farkındalığı kazanma ve evrensel problemler üzerine düşünebilme kapsamında hedeflenen değerleri gerçekleştirebilmeleri için gerekli olduğunu ifade etmiştir. Akcan (2010) sosyal bilgiler eğitiminde okul dışı çevre unsurlarının etkisini araştırmış, bunun sonucunda da çocukların aktif öğrenme ortamlarında yaparak yaşayarak daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiğini ve kullanılan çevredeki arkeolojik, tarihi, kültürel değerleri yakından gözlemleme fırsatı bulduklarını ortaya koyarak bu durumu destekler nitelikte çıkarımlara ulaşmıştır. Bu araştırmada da çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen çevreyle değerler eğitimi uygulamalarının çocukların sorumluluk, paylaşma ve hayvan sevgisi değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

Okul dışı ortamlardan olan kurum ve kuruluşların değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Jandarma Dostlarım” etkinliği ile çocuklarda sorumluluk, saygı ve vatanseverlik değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın çocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ölçütler “Sorumluluklarını yerine getirir” ve “Başkalarının haklarına saygılıdır” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde öğrencilerin kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 15 çocuğun tamamının sorumluluklarını yerine getirdiği ve 14 çocuğun başkalarının haklarına saygılı olduğu belirlenmiştir. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; çocukların %100’ünün sorumluluklarını yerine getirdiği ve %93’ünün başkalarının haklarına saygılı olduğu çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk ve saygı değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu görülmüştür. Ayrıca yapılan etkinlikten sonra çocukların meslek seçiminde kendilerini jandarma ile eşleştirdikleri ve vatani korumaya yönelik söylemlerde bulundukları belirlenmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan çevreyle harmanlanan değer öğretiminin çocukların sorumluluk, saygı ve vatanseverlik değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Bozdoğan ve diğerleri (2015) okul dışı öğrenme ortamlarından kurum ve

kuruluşlar bağlamında; Karadere Tarım Ürünleri Fabrikasını, Demirel ve Özcan (2020) Tropikal Kelebek Bahçesini, Öztürk ve Alkan (2019) Sinop Çocuk Üniversitesi'ni araştırmalarında kullanmışlardır. Bu araştırmada da okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimi bağlamında Jandarma Komutanlığı kullanılarak çocukların sorumluluk, saygı ve vatanseverlik değerleri geliştirilmiştir.

Okul dışı ortamlardan olan filmlerin değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Dedemin Öyküleri” etkinliği ile çocuklarda yardımseverlik, sevgi ve saygı değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. “İzlediğin film hangi ana mesajı vermek istiyor?” sorusudur. Bu bağlamda eylem sürecinde çocukların kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiştir. Eylem sürecinde ele alınan değerlendirme sorusunun sonucuna göre etkinliğe katılan 19 çocuğun 9'u yardımseverlik, 4'ü sevgi ve 1'i saygı değerine yönelik ifadelerde bulunmuşlardır. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; çocukların %47'sinin yardımseverlik, %21'inin sevgi ve %5'inin saygı değerine yönelik düşüncelerini ifade ettiği çıkarımına ulaşılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan 19 çocuğun tamamının etkinliğin bir basamağı olan köy okuluna yardım kutusu hazırlama çalışmasında yardımda bulunmaları paylaşma ve yardımseverlik değerlerini geliştirdiklerini gösterir niteliktedir. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede yardımseverlik, saygı ve sevgi değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu belirlenmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan filmlerle değerler eğitiminin çocukların yardımseverlik, sevgi ve saygı değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Karabulut (2022) değerler eğitimi bağlamında çizgi filmlerin incelemek amacıyla yürüttüğü araştırmasında nitelikli çizgi filmlerin değerleri kazandırma üzerinde etkili olabileceği çıkarımında bulunmuştur. Öğrenme öğretme sürecinde çizgi filmlerin değer öğretiminde kullanımına yönelik yürütülen diğer araştırmalar Altınış ve Altun (2021), Aslan ve Yılar (2019), Çinemre (2021), Karakuş (2015), Tabak (2022), Tekin (2022) sonucunda da bu durumu destekler nitelikte çıkarımlar elde edilmiştir. Bu araştırmada da çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen filmlerle değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin yardımseverlik, sevgi ve saygı değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

Okul dışı ortamlardan olan sahne oyunlarının değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Kırmızı Başlıklı Kız” etkinliği ile çocuklarda sorumluluk, yardımseverlik ve saygı değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın çocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ölçütler “Sorumluluklarını

yerine getirir”, “Yardımselik değeri tanımlar” ve “Arkadaşlarına karşı saygılıdır” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde çocukların kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 20 çocuğun tamamının sorumluluklarını yerine getirdiği, 18 çocuğun arkadaşlarına saygı duyduğu ve 19 çocuğun yardımselik değerine yönelik düşüncelerini ifade ettiği çıkarımına ulaşılmıştır. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; çocukların %100’ünün sorumluluklarını yerine getirdiği, %90’ının arkadaşlarına saygı duyduğu ve %95’inin yardımselik değerine yönelik düşüncelerini ifade edebildiği çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk, yardımselik ve saygı değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu belirlenmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan sahne oyunları ile değerler eğitiminin çocukların sorumluluk, yardımselik ve saygı değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Demir ve Özdemir (2013) sahne oyunlarından Karagöz ve Hacivat oyunu ile değer öğretime yönelik yaptıkları araştırmada sahne oyunlarının değer öğretimi ve aktarımında zengin bir kaynak olarak kullanılabileceği çıkarımını ortaya koymuşlardır. Bu araştırmada da çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen sahne oyunları ile değerler eğitimi uygulamalarının çocukların sorumluluk, yardımselik ve saygı değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

Okul dışı ortamlardan olan sözlü tarih çalışmalarının değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Dedemden/Ninemden Bayram” etkinliği ile çocuklarda saygı, sorumluluk ve kültürel mirasa duyarlılık değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın çocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ölçütler “Sorumluluklarını yerine getirir”, “Büyüklerine karşı saygılıdır” ve “Saygı değerini tanımlar” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde çocukların kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 8 çocuğun tamamının dedeleriyle/nineleriyle görüşmeler yaparak sorumluluklarını yerine getirdiği, tamamının

büyüklerine saygı duyduğu ve 6'sının ise saygı değerine yönelik düşüncelerini ifade ettiği çıkarımına ulaşılmıştır. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; çocukların %100'ünün sorumluluklarını yerine getirdiği ve büyüklerine saygı duyduğu, %75'inin ise saygı değerine yönelik düşüncelerini ifade edebildiği çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk, saygı ve kültürel mirasa duyarlılık değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu belirlenmiştir. Ayrıca çocukların kültürel mirasa duyarlılık bağlamında geçmiş bayram rutinleri hakkında büyüklerinden öğrendikleri ile günümüz bayram rutinleri ile karşılaştırma yaparak paylaşımda bulundukları gözlenmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitiminin çocukların sorumluluk, saygı ve kültürel mirasa duyarlılık değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Dere ve Dinç (2018) sözlü tarih çalışmalarının sosyal bilgiler derslerine entegrasyonu üzerine gerçekleştirdikleri araştırmada sözlü tarih çalışmalarının çocuklara kişisel ve psikolojik yönde faydalı olduğu; iletişim becerilerini geliştirdiği, tarihsel araştırma basamaklarını kullanabilme, yerel tarihi fark etme, görüşme yapabilme, özgüven kazanma gibi birçok alanı olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Akçalı ve Aslan (2012) ise araştırmalarında tarih öğretiminin iyileştirilmesi kapsamında alternatif bir yöntem olarak sözlü tarih uygulamalarını ele almış ve bu uygulamaların çocuklarda eleştirel düşünme, araştırma, empati yapma, analiz oluşturma, tarih yazma ve tarihle kişisel bir bağ kurma becerilerini desteklediği savını ortaya koymuştur. Bu araştırmada da çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimi uygulamalarının çocukların sorumluluk, saygı ve kültürel mirasa duyarlılık değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

Okul dışı ortamlardan olan oyunların değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Değer Heybesi” etkinliği ile çocuklarda sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın çocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ölçütler “Sorumluluklarını yerine getirir” ve “Doğayı korumak için yapılması gerekenleri açıklar” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde çocukların kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 17 çocuğun tamamının sorumluluklarını yerine getirdiği ve doğayı korumaya

yönelik temizlik ve doğa sevgisi değerlerine yönelik düşüncelerini ifade ettiği çıkarımına ulaşılmıştır. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; öğrencilerin %100'ünün sorumluluklarını yerine getirdiği ve doğaya karşı duyarlı oldukları çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu belirlenmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan eğitsel oyunlarla değerler eğitiminin çocukların sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımına ulaşılmıştır. Çalışkan ve Biter (2019) eğitsel oyunlar aracılığı ile sorumluluk, özgürlük ve farklılıklara saygı değerlerini kazandırmaya yönelik gerçekleştirdikleri eylem araştırmasında; eğitsel oyunlarla yoğunlaştırılmış öğretimin çocuğun değer gelişimine olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımına ulaşmışlardır. Bu çalışmada da çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen eğitsel oyunlarla değerler eğitimi uygulamalarının çocukların sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

Okul dışı ortamlardan olan görev odaklı çalışmaların değerler eğitiminde kullanılmasını içeren “Geri Dönüşüm Kutum” etkinliği ile çocuklarda sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın çocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ölçütler “Sorumluluklarını yerine getirir” ve “Doğayı neden sevdiğini açıklar” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde çocukların kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 12 çocuğun tamamının sorumluluklarını yerine getirdiği ve doğa sevgisine yönelik düşüncelerini ifade ettiği çıkarımına ulaşılmıştır. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; çocukların %100'ünün sorumluluklarını yerine getirdiği ve doğa sevgisi değerine yönelik düşüncelerini ifade edebildiği çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca etkinlik içerisinde geri dönüştürülebilir malzemeleri fark edip toplayarak bir kostüm tasarlama aşaması, doğayı temiz tutup korumaya yönelik bir kazanım olmuştur. Yıldırım ve Çalışkan (2021) görev odaklı değerler eğitimi bağlamında ortaokul öğrencileriyle bitki

yetiştirmeye ilişkin veli görüşlerini ele aldıkları araştırma sonucunda; öğrencilerde emek verme, sorumluluk sahibi olma, başarabilme ve sahiplenme gibi kazanımların açığa çıktığı çıkarımını ortaya koymuşlardır. Bu araştırmada da çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi uygulamalarının çocukların sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

Okul dışı ortamlardan olan toplumsal alanların değerler eğitiminde kullanılması içeren “Doğa Dostları” etkinliği ile çocuklarda sorumluluk, temizlik ve doğa sevgisi değerlerinin geliştiği belirlenmiştir. Uygulamanın ocuğa etkisini ortaya koymak için yararlanılan gözlem listesinde doğrudan değerleri ifade eden ltler “Sorumluluklarını yerine getirir”, “Temizlik değerini tanımlar” ve “evresine duyarlıdır” maddeleridir. Ayrıca araştırmaya katılan çocukların eylem sonrası görüşmelerinde kazandırılması amaçlanan değerlere yönelik ifadeleri de temel ölçüt olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda eylem sürecinde çocukların kazandırılması amaçlanan değerlere sahip olma durumları incelenmiş ve düzeyleri belirlenmiştir. Eylem sürecinde araştırmacının gözlem listelerinin sonucuna göre etkinliğe katılan 15 çocuğun 14’ünün sorumluluklarını yerine getirdiği ve çevresine duyarlı olduğu, 11’inin ise temizlik değerine yönelik düşüncelerini ifade ettiği çıkarımına ulaşılmıştır. Bu durum yüzdelik bağlamında ele alındığında; çocukların %100’ünün sorumluluklarını yerine getirdiği, %90’ının arkadaşlarına saygı duyduğu ve %95’inin yardımseverlik değerine yönelik düşüncelerini ifade edebildiği çıkarımına ulaşılmıştır. Eylem sonrası çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda ise tüm çocukların görüşmede sorumluluk, yardımseverlik ve saygı değerlerine yönelik ifadelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Elde edilen tüm bu sonuçlara bakıldığında okul dışı ortamlardan biri olan toplumsal mekânlarla değerler eğitiminin çocukların sorumluluk, yardımseverlik ve saygı değerlerini olumlu yönde etkilediği çıkarımını ortaya koymuştur. Bu araştırmada, çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen sahne oyunlarıyla değerler eğitimi uygulamalarının öğrencilerin sorumluluk, yardımseverlik ve saygı değerlerini geliştirmede olumlu yönde etkisi olduğu çıkarımı ortaya konulmuştur.

5.1.2. Okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik veli görüşlerine ilişkin tartışma

Araştırmanın bu bölümünde okul öncesi eğitimi alan çocuklar ve aileleri ile iş birliği içerisinde okul dışı ortamlardan; çevre, kurum ve kuruluşlar, filmler, sahne oyunları, sözlü tarih çalışmaları, oyunlar, görev odaklı çalışmalar ve toplumsal alanlar ile gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamalarına yönelik veli görüşlerinden elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara ilişkin yapılan tartışmaya yer verilmiştir.

Okul dışı değerler eğitimi uygulamaları araştırmaya katılan tüm veliler tarafından *önemli* bulunmuş; değerler eğitiminin çocukların toplumsal kuralları öğrenmeleri ve anlamlandırmaları için gerekli olduğu ve okul öncesi dönemde ele alınmasının önemli bulunduğu ifadelerine yer verilmiştir.

Okul dışı değerler eğitimi uygulamaları araştırmaya katılan tüm veliler tarafından *gerekli* bulunmuş; araştırmaya katılan velilerin yüzde %50'si tarafından değerler eğitiminin ailede yeterli ve doğru şekilde verilemeyeceği sebebiyle eğitim sürecinde gerekli olduğu, %50'si tarafından da değerler eğitiminin çocukta olumlu davranış geliştirme açısından gerekli bulunduğu ifadelerine yer verilmiştir.

Okul dışı değerler eğitimi uygulamaları araştırmaya katılan tüm veliler tarafından *faydalı* bulunmuş; çocukların toplumsal değerlere uygun davranış geliştirmeleri ve çevresindekilere saygılı davranmalarının kendi açılarından faydalı olduğu ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca veliler çocukların uygulanan değerler eğitimi etkinliklerinden sonra ailelerine karşı da olumlu davranışlar geliştirdikleri ve değerlere karşı farkındalıklarının arttığını belirtmişlerdir.

Yıldırım ve Çalışkan (2021) görev odaklı çalışmalarla değerler eğitimi, Yıldırım, Çalışkan ve Demirhan (2021) ise doğal çevreyle değerler eğitimi bağlamında aile görüşlerine araştırmalarında yer vermişlerdir. Öğrencide değerler eğitiminin etkililiğini belirlemeye yönelik öğrenci, öğretmen, veli görüşleri birlikte ele alındığında daha güvenilir sonuçlar elde edilebilir. Bu sebeple bu araştırmada da öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri birlikte değerlendirilmiştir.

Araştırmaya yönelik ulaşılan tüm veli görüşleri bağlamında okul dışı ortamlarda gerçekleştirilen değerler eğitimi uygulamaları okul öncesi dönem çocuğu açısından gerekli

ve faydalı bulunmuştur. Araştırmada ulaşılan öğretmen gözlemleri ve çocuk görüşlerinin de bu durumu destekler nitelikte olması sonuçların güvenilirliğini arttırmıştır.

5.2.Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

5.2.1. Araştırma sonuçlarına dayalı öneriler

- Bu araştırmadan hareketle, değerler eğitimi çalışmaları yapan eğitimcilerin okul öncesi eğitim sürecinde okul dışı ortamlarla değerler eğitimi uygulamalarını değerlendirmeleri önerilir.
- Değerler eğitimi sürecinde sorumluluk, paylaşma ve hayvan sevgisi değerlerinin geliştirilmesi için doğal çevreden; kültürel mirasa duyarlılık, saygı ve sorumluluk değerlerinin geliştirilmesi için sözlü tarih çalışmalarından; vatanseverlik, saygı ve sorumluluk değerlerinin geliştirilmesi için kurum ve kuruluşlardan; yardımseverlik, sevgi ve saygı değerlerinin geliştirilmesi için filmlerden; saygı, yardımseverlik ve sorumluluk değerlerinin geliştirilmesi için sahne oyunlarından; doğa sevgisi, temizlik ve sorumluluk değerlerinin geliştirilmesi için eğitsel oyunlardan, görev odaklı çalışmalardan ve toplumsal mekânlardan yararlanılması önerilir.
- Çocukların değerlere yönelik farkındalığının arttırılması, değerleri gündelik hayata taşımalarına olanak sunulması, bu doğrultuda okul dışı öğrenme ortamlarının hazırlanması ve belirlenen kazanımlar doğrultusunda çalışmalar oluşturulması önerilir.

5.2.2. İleride yapılabilir araştırmalara yönelik öneriler

- Bu araştırma, okul öncesi eğitim dönemiyle sınırlıdır. Okul dışı ortamlarla değerler eğitimi aracılığıyla değer kazandırılması ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar eğitimin ilköğretim, ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde de ele alınması önerilir.
- Çocukların değer algılarında daha kalıcı değişimlere ulaşabilmek için okul dışı ortamlarla harmanlanmış değerler eğitimi uygulamaları bu araştırmada olduğu gibi 8 haftayla sınırlandırılmayıp daha uzun zaman dilimine yayılması önerilir.
- Nicel araştırma yöntemleri ve nitel araştırma yöntemlerinin farklı desenleri kullanılarak okul dışı ortamlarla değerler eğitimi çalışmalarının daha kapsamlı etkilerinin belirlenmesi önerilir.
- Okul öncesi dönemde değerler eğitimine lisans ve lisansüstü alanda daha fazla yer verilmesi önerilir.
- Bu araştırmada okul dışı ortamlar kullanılarak yer verilen değerler; sevgi, saygı, sorumluluk, temizlik, kültürel mirasa duyarlılık, vatanseverlik, paylaşma ve yardımseverlik olarak sınırlandırılmıştır. Okul dışı ortamlar kullanılarak diğer değerlerin geliştirilmesine yönelik de çalışmaların yapılması önerilir.
- Okul dışı ortamlarla değerler eğitimi çalışmalarına yönelik öğrenci, veli ve eğitimcilerin görüşlerini öğrenmeyi hedefleyen araştırmaların planlanması önerilir.
- Okul dışı ortamlarla değerler eğitime yönelik daha önceden yapılmış olan araştırmaların derinlemesine incelenmesi ve karşılaşılan sorunların giderilmesine yönelik araştırmalara yer verilmesi önerilir.

5.2.3. Uygulayıcılara yönelik öneriler

- Okul dışı uygulamaların gerçekleştirileceği grup ile uygulayıcının uygulama öncesi zaman geçirmesi, uygulamanın daha etkili olabilmesi için öğrencileri tanımaya yönelik çalışmaların yapılması önerilir.

- Uygulayıcının okul çevresini iyi araştırması, öğrenci katılım düzeyini arttırmak amacıyla çocuğun yararlanabileceği en yakın ve ulaşılabilir okul dışı çevreden başlayarak etkinliklerini planlanması önerilir.
- Uygulamaların ekonomik yönden maliyet gerektirmeyecek şekilde planlamasının yapılması, ücretsiz giriş imkânı olan hayvanat bahçeleri, bilim merkezleri, akvaryumlar vb. ortamların öncelikli olarak tercih edilmesi önerilir.
- Okul dışı ortamlarda gerçekleşen etkinliklere katılım gösterme konusunda geriplanda duran çocuklar motive edilmesi ve cesaretlendirilmesi önerilir.
- Değerler eğitimi çalışmalarının okul öncesi dönemde ele alınmasına yönelik etkinlik havuzu oluşturulması önerilir.
- Öğretmen adaylarına lisans öğreniminde okul dışı ortamlarla değerler eğitimi çalışmaları planlama, uygulama, değerlendirme gibi konularda ders içerikleri oluşturulması önerilir.
- Eğitimcilere okul dışı ortamlarla değerler eğitimi uygulamaları doğrultusunda bilgi ve becerilerini desteklemeye yönelik hizmet içi eğitimler düzenlenmesi önerilir.
- Yapılan uygulamaların etkisini objektif bir şekilde belirlemeye yönelik uygulamaları kontrol etme ve değerlendirmeye yönelik bir komisyon ve ölçek oluşturulması önerilir.
- Araştırma sürecinde ortaya çıkan ürünlerin yanı sıra sürecin tamamının bütüncül bir şekilde ele alınması ve süreç içerisinde kazandırılması hedeflenen değerleri yansıtan ürünlerin ön planda tutulması önerilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler eğitimi dergisi*, 6(16), 9-27. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29184/312499.pdf>
- Akcan, S. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı çevre eğitimi unsurları: Bilecik örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 263488).
- Akçalı, A. A. ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 669-688. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/kefdergi/issue/48697/619555.pdf>
- Akran, S. K. ve Yıldız, V. (2020). Sosyal etkinlikler modülüyle öğrencilere kazandırılan değerler: öğrenci görüşleri. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6(14), 569-593. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ijhe/issue/57645/802687.pdf>
- Aktepe, V., Keser, H. ve Şeref, Ş. E. (2020). Sınıf öğretmenlerinin perspektifinden değerler ve değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 897-918. doi: 10.32709/akusosbil.781857
- Aktepe, V. ve Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/59426/853564.pdf>
- Allchin, D. (1999). Values in science: An educational perspective. *Science & Education*, 8, 1-12. doi: 10.1023/A:1008600230536
- Altınış, Z. G. ve Altun, M. (2021). Pırıl çizgi filminin değerler eğitimi açısından değerlendirilmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(38), 5382-5411. doi: 10.26466/opus.752885
- Altunel, S. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlar yoluyla kök değerlerin kazandırılması: Bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 713748).
- Arabacı, S. ve Akgül, G. D. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik fen bilgisi öğretmenlerinin görüşleri. *International Journal of Scholars in Education*, 3(2), 276-

291. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ueader/issue/59308/735367.pdf>
- Aran, Ö. C. ve Demirel, Ö. (2008). Dördüncü ve beşinci sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 151-168. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6160/82808.pdf>
- Arslan, N. (2017). *4.sınıf din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde eğitsel oyun yöntemi ile öğretim* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 476917).
- Aslan, O. ve Yılar, Ö. (2019). Halk bilimi unsurlarının gelecek kuşaklara aktarımında çizgi filmlerin rolü: Rafadan Tayfa örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 9(2), 646-669. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/nevsosbilen/issue/51363/596226.pdf>
- Aşcı, Y. (2022). *4-6 yaş arası çocukların değerler eğitiminde dini müzik* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 755373).
- Aşk, Z.A. ve Bay, E. (2018). 7. sınıf matematik dersinde otantik görev odaklı öğrenme süreçlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 95-112. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/aduefebder/issue/38277/422304.pdf>
- Aydın, S. (2021). *Eğitsel oyunların çocukların problem çözme becerisi ve değer gelişimlerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 696415).
- Bağmancı, M. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin çevresel duyarlılıkları ve çevre bilinçli tüketiciilik düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 592674).
- Bakioğlu, B. ve Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına yönelik öğrenci görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 80-94. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/jrinen/issue/56091/680495.pdf>
- Ballantyne, R. R. ve Packer, J. M. (1996). Çevre eğitiminde öğretme ve öğrenme: çevresel kavramların geliştirilmesi. *Çevre Eğitimi Dergisi*, 27(2), 25-32. doi: 10.1080/00958964.1996.9941455

- Baltacı, A. (2018). Nitel konaklamalarda konaklama yöntemleri ve örnek hacim problemsalı üzerine bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/bitlissos/issue/38061/399955.pdf>
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfed/issue/46796/586804>
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. doi: 10.31592/aeusbed.598299
- Batmaz, O. ve Erdoğan, T. (2019). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitime yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(6), 2681-2692. doi: 10.24106/kefdergi.3594
- Baysal, E. A. ve Ocak, G. (2019). Öğrenme ortamında eylem araştırması kullanan öğretmenlerin eylem araştırması hakkındaki görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (47), 266-290. doi: 10.21764/maeuefd.348296
- Bayram, T. A. Y., Durmaz, F. Z. ve Şanal, M. (2013). Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitime ilişkin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 67-93. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/gefad/issue/6733/90512.pdf>
- Berg, B. L. (2001). Qualitative research methods for the social sciences (4. ed.). Boston: Allynand Bacon. Erişim adresi: <http://law.gtu.ge/wp-content/uploads/2017/02/Berg-B.-Lune-H.-2012.-Qualitative-Research-Methods-for-the-Social-Sciences.pdf>
- Berkowitz, M.W. (2011). Değerler eğitimde ne işe yarar?. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 50 (3), 153-158. doi: 10.1016/j.ijer.2011.07.003
- Bilir, E. (2022). Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki farkındalıklarının incelenmesi: Çanakkale ili örneği (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 758559).
- Biter, M. (2019). Sosyal bilgiler dersinde eğitsel oyunlarla değerler eğitimi: Bir eylem araştırması (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 648043).

- Bostan, S.B. (2022). *Sosyal bilgiler öğretiminde eğitsel oyunlara ilişkin öğretmen ve ortaokul öğrencilerinin görüşleri: Trabzon ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 738720).
- Bozdoğan, A. E., Okur, A. ve Kasap, G. (2015). Planlı bir alan gezisi için örnek uygulama: bir fabrikası gezisi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(02), 1-12. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ksbd/issue/16219/169870.pdf>
- Çağlayan, E. (2020). Görsel sanatlar eğitiminde okul dışı öğrenme ortamları: Safranbolu örneği. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(5), 3802-3834. doi: 10.15869/itobiad.790602
- Çalışkan, H. ve Biter, M. (2019). Sosyal bilgiler derslerinde eğitsel oyunlarla değerler eğitimi: Bir eylem incelemesi. *Disiplinlerarası Eğitim Dergisi: Teori ve Uygulama*, 1(1), 1-28. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/jietp/issue/45028/555672.pdf>
- Çalışkan, H. ve Çerkez, S. (2012). Sosyal bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162-173. Erişim adresi: http://www.researchgate.net/profile/Hueseyin-Caliskan-2/publication/236984932_An_Evaluation_of_Education_with_Museum_Practices_in_Social_Studies_Classes_Based_on_Student_Views/links/00b4951abd4f98eb80000000000000000/An-Evaluation-of-Education-with-Museum-Practices-in-Social-Studies-Classes-Based-on-Student-Views.pdf
- Çalışkan, H. ve Yıldırım, Y. (2022). Okul dışı ortamlarda değerler eğitimi. (1. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Çamlı, M.R. (2021). *Okul öncesi 4-6 yaş grubu öğrencilerine yönelik değerler eğitimi: drama ve eğitsel oyun uygulama örnekleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 702498).
- Çeken, K. (2022). *Eğitsel oyun ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde eğitsel oyun kullanımı* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 763089).

- Çelikkaya, T. ve Seyhan, O. (2016). Değerlerin kazanılmasındaki etkili faktörler öğrenci görüşleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36), 167-192. doi: 10.31795/baunsobed.645221
- Çetin, M. ve Metin, C. (2013). Mezarlık ve şehitlik ziyaretlerinin tarih bilgisi ve bilincinin oluşumunda ve öğrencinin akademik başarısındaki etkisi. *AJELI-Anadolu Eğitimde Liderlik ve Öğretim Dergisi*, 1(1), 44-64. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ajeli/issue/1520/18700.pdf>
- Çiçek, Ö. ve Saraç, E. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarındaki yaşantıları ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 504-522. doi: 10.29299/kefad.2017.18.3.027
- Çinemre, S. (2021). Diyanet TV çizgi filmlerinin 4-6 yaş grubu Kur'an kursu öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 207-243. doi: 10.34234/ded.857721
- Çinikaya, C. (2022). *Sosyal bilgiler dersinde çevre okuryazarlığını geliştirmeye yönelik akademisyen ve öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 737333).
- Demir, G. K. (2018). Mekân-zaman-insan ilişkisi bağlamında 21. Yüzyılda pazarlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 63-74. doi: 10.31795/baunsobed.492529
- Demir, T. ve Özdemir, B. (2013). Türkçe eğitiminde Karagöz/gölge oyunları ile değer öğretimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 57-89. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29175/312421.pdf>
- Demirel, R. ve Özcan, H. (2020). Ortaokul öğrencileri ile bir okul dışı öğrenme ortamına alan gezisi: Tropikal kelebek bahçesi örneği. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 120-144. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/jrinen/issue/58397/710991.pdf>
- Dere, İ. ve Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarihin sosyal bilgiler derslerine entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 115-127. doi: 10.17679/inuefd.335686
- Dirican, R. ve Dağlıoğlu, H. E. (2014). 3-6 yaş grubu çocuklarına yönelik yayımlanan resimli hikâye kitaplarının bazı temel değerler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet*

- International Journal of Education*, 3(2), 44-69. Erişim adresi: <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/en/download/article-file/314207.pdf>
- Efe, Ş. (2022). *Aile ve sosyal hizmetler bakanlığına bağlı kurumlardaki korunmaya muhtaç çocuklara yönelik din ve değerler eğitimi faaliyetleri üzerine nitel bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:717429).
- Eliasa, E. (2014). Öğrencilerin takım çalışması ve sorumluluk değerlerinin oyunlarla artırılması: Eğitim karakterinin derslere entegre edilmesi. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 123, 196-203. doi: 10.1016/j.sbspro.2014.01.1415
- Erbaş, A.A. (2020). *Hayat bilgisi dersi kapsamında değerler eğitimi üzerine bir araştırma: beklentiler, uygulamalar ve öneriler* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 615723).
- Erikli, S. (2016). *Okul öncesi çocuklar için bir değerler eğitimi programının geliştirilmesi ve uygulanması* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 439053).
- Erlidawati, E. ve Rahmah, S. (2022). Masal çizgi filminde eğitici değerler. *JETLEE: İngiliz Dili Öğretimi, Dilbilim ve Edebiyat Dergisi*, 2(1), 11-17. doi: 10.47766/jetlee.v2i1.203
- Ertekin, B. D. ve Çakmak, Ö. Ç. (2021). Okul öncesi çocuklarına yönelik hazırlanan çeviri hikâye kitaplarının belirli değerler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 1641-1689. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/kefad/issue/64975/1055454.pdf>
- Falk, J.H. ve Dierking, L.D. (1997). Okul gezileri: Uzun vadeli etkilerinin değerlendirilmesi. *Küratör: The Museum Journal*, 40 (3), 211-218. doi: 10.1111/j.2151-6952.1997.tb01304.x
- Ghilzai, S.A., Alam, R., Ahmad, Z., Shaukat, A. ve Noor, S.S. (2017). Çizgi film programlarının çocukların dili ve davranışları üzerindeki etkisi. *Dil Toplumu ve Kültüründe İlgörüler Dergisi*, 2, 104-126. Erişim adresi: <http://www.researchgate.net/profile/Shazia-Ghilzai/publication/323523698>
- Girgin, A., Kurnaz, A. ve Zobu, O. (2011). Erken çocukluk eğitimi ve aile eğitiminin önemi. *I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı*, 1, 66-74. Erişim adresi: <http://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/189551/alti-yasinda-cocuga-sahip->

- Göçer, A. ve Karadağ, B. F. (2020). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görev temelli öğrenme yönteminin dilin iletişimsel işlevi açısından önemi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 58-73. doi: 10.22466/acusbd.770305
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252. Erişim adresi: <https://www.jstor.org/stable/30219846>
- Guisasola, J., Morentin, M. ve Zuza, K. (2005). Bilim müzelerine okul ziyaretleri ve bilimleri öğrenmek: Karmaşık bir ilişki. *Fizik Eğitimi Dergisi*, 40(6), 544-562. doi: 10.1088/0031-9120/40/6/006
- Güçlü, M. (2013). Eğitim tarihi araştırmalarında sözlü tarih uygulaması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 100-113. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/tebd/issue/26093/274952.pdf>
- Gündüz, D.D. (2018). *Tarih öğretmenlerinin ortaöğretim öğrencilerine vatanseverlik değerini öğretirken kullandıkları değer yaklaşımlarının tespit edilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 542108).
- Güney, S. (2021). *Eğitim filmlerinde yer alan değerlerin evrensel değerler çerçevesinde incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 665779).
- Ichsan, I., Tannady, H., Nuryana, A., Fuadi, T.M. ve Putra, P. (2023). Karakter eğitimi uygulamasıyla meslek lisesi öğrencilerine milliyetçilik değerleri inşa edilme çabaları. *Journal of Pendidikan and Keywirausahaan*, 11 (2), 361-372. doi: 10.47668/pkwu.v11i2.740
- Jafari, K.K. ve Demirel, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimi hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 13-35. Erişim adresi: <http://ijeces.hku.edu.tr/en/download/article-file/802228>
- Karabulut, N. (2022). *Değerler eğitimi kapsamında TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 721120).

- Karagöz, B. (2018). Emin Özdemir'in çocuk kitaplarına değerler eğitimi bağlamında bir bakış: Bir çözümleme çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 63-85. doi: 10.30794/pausbed.414620
- Karakuş, N. (2015). Okul öncesi döneme hitap eden tema içerikli çizgi filmlerin değerler eğitime katkısı yönünden değerlendirilmesi: Niloya örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 13(30), 251-277. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29166/312334.pdf>
- Kartal, A. ve Şeyhoğlu, A. (2020). Öğrenci bakış açısıyla sosyal bilgilerde okul dışı öğrenme ortamları bağlamında müzeler. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 128-146. doi: 10.30855/gjes.2020.06.01.008
- Kamaruddin, S. A. (2012). Character education and students social behavior. *Journal of Education and Learning EduLearn*, 6(4), 223-230. doi: 10.11591/edulearn.v6i4.166
- Kandır, A. ve Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/spcd/issue/21109/227348.pdf>
- Katı, Y. (2015). Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk hikayelerinde değerler eğitimi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 3(7), 187-210. doi: 10.31126/akrajournal.328539
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2020). Ahlak değerler ve eğitimi. (3. Basım). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Keskin, S.C. ve Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(41), 95-115. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6155/82705.pdf>
- Kubat, U. (2018). Okul dışı öğrenme ortamları hakkında fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (48), 111-135. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/39596/429575.pdf>
- Kuloğlu, A., Yaşar, Z. ve Özer, M. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimiyle ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 171-186. doi: 10.33418/ataunikkefd.868479
- Koç, S. (2016). Ortaokul öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 377-396. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/kusbd/issue/19382/205709.pdf>

- Koçyiğit, A. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarındaki değerler eğitimine yönelik veli tutumları: Sivas ili örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 549959).
- Koyuncu, N. ve Uçar, Ş. (2018). Selçuklu değerler eğitimi projesi (SEDEP) ile ilgili veli görüşlerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (6), 157-173. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/tudear/issue/42473/511608.pdf>
- Körükçü, Ö., Acun, N.K. ve Aral, N. (2016). Schwartz'ın modeline göre 3-6 yaş resimli çocuk kitaplarında değerlerin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(38), 133-151. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/maeuefd/issue/24653/260758>
- Lickona, T. (1996). Etkili karakter eğitiminin on bir ilkesi. *Ahlak Eğitimi Dergisi*, 25 (1), 93-100. doi: 10.1080/0305724960250110
- Mays, N., & Pope, C. (2000). Qualitative research in health care, assessing quality in qualitative research. *BMJ*, 320, 50-52. doi: 10.1136/bmj.320.7226.50
- Mertoğlu, H. (2019). Fen bilgisi öğretmen adaylarının farklı öğrenme ortamlarında gerçekleştirdikleri okul dışı etkinliklere ilişkin görüşleri. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 37-60. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/jrinen/issue/46270/476699.pdf>
- Meydan, H. (2012). *İlköğretim okullarında değerler ve karakter eğitimi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 326038).
- Mills, G.E. (2003). *Action research: A guide for the teacher educator*. Columbus, OH: Merrill.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Erişim adresi: <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>.
- Ogelman, H.G. ve Sarıkaya, H. (2015). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşleri: Denizli ili örneği. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29), 81-100. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/sakaefd/issue/11234/134081.pdf>
- Oktay, Ö. ve Şen, A.İ. (2018). Fizik Öğretmen Adaylarının Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Eğitimde Kullanılmasına Yönelik Düşünceleri. *In 2nd International Symposium on Innovative Approaches in Scientific Studies*, 1(36), 1179-1181. Erişim

adresi: http://www.set-science.com/manage/uploads/ISAS2018-Winter_0039/SETSCI_ISAS2018-Winter_0039_00226.pdf

Osterman, M.D. ve Sheppard, B. (2010). Birlikte çalışan müzeler ve okullar. *K. Fortney ve B. Sheppard, Bir Ruh İttifakı: Müze ve Okul Ortaklıkları Dergisi*, 1-8. Erişim adresi: <http://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/56565294.pdf>

Orhan, M. (2021). Okul öncesi dönem TÜBİTAK 6 yaş grubu popüler çocuk bilim kitaplarında değerlerin ele alınış biçimi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (4), 130-156. doi: 10.51531/korkutataturkiyat.884525

Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (2), 37-60. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/eibd/issue/22686/242229.pdf>

Özensel, E. (2003). Sosyolojik bir olgu olarak değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 217-240. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29198/312597.pdf>

Öztürk, İ.H. (2012). Tarih öğretmeni eğitiminde eylem araştırması yaklaşımının kullanılması: Bir model önerisi. *Turkish History Education Journal*, 1(1), 99-115. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/tuhed/issue/17716/185555?publisher=asimsek-home-anadolu-edu-tr.pdf>

Öztürk, N. ve Altan, E. B. (2019). Bir okul dışı öğrenme ortamı: Sinop çocuk üniversitesi. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(10), 370-381. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ijhe/issue/44916/557145.pdf>

Pérez Jorge, D., Márquez Domínguez, Y., Gutiérrez Barroso, J., Díaz González, C.M. ve Marrero Morales, M.S. (2016). Değerler eğitimi için temel unsur olarak çevre eğitimi. *İngiliz Eğitim, Toplum ve Davranış Bilimi Dergisi*, 7(10), 1857-1881. Erişim adresi: <http://econpapers.repec.org/article/gamjijerp/default.htm>

Pilav, S. ve Orhan, M. (2020). 6–12 yaş grubu TÜBİTAK çocuk kitaplarının değerler eğitimi yönünden incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 434-453. doi: 10.18026/cbayarsos.759891

Polat, H. (2014). İlköğretim Sınıf Öğretmeni Adaylarının Drama Dersi Uygulamaları ile İlgili Görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 75-99. doi: 10.17556/jef.83161

- Priest, S. (1986). Redefining Outdoor Education: A Matter of Many Relationships. *The Journal of Environmental Education*, 17(3), 13-15. doi: 10.1080/00958964.1986.9941413
- Rennie, L. ve McClafferty, T. (1995). Bilimde öğrenmeyi teşvik etmek için etkileşimli bilim ve teknoloji merkezlerine, müzelere, akvaryumlara ve hayvanat bahçelerine ziyaretler kullanmak. *Fen Bilgisi Öğretmenliği Dergisi*, 6 (4), 175-185. doi: 10.1007/BF02614639
- Sağlam, A. (2016). Değerler eğitiminin öğrenci davranışlarına etkisinin veli görüşlerine göre incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 723-742. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/tsadergisi/issue/31706/347477.pdf>
- Sapsağlam, Ö. (2015). *Anasınıfına devam eden çocuklara uygulanan sosyal değerler eğitimi programının sosyal beceri kazanımına etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 397373).
- Schuitema, J., Dam, G.T. ve Veugelers, W. (2008). Ahlaki eğitim için öğretim stratejileri: Bir gözden geçirme. *Müfredat Çalışmaları Dergisi*, 40 (1), 69-89. doi: 10.1080/00220270701294210
- Septianti, F. ve Hafidz, N. (2021). Şamil ve Dodo çizgi filminde çocukların dini ve ahlaki değerlerini güçlendirme. *Çocuk Eğitimi Dergisi*, 3(1), 64-77. doi: 10.33086/cej.v3i1.2109
- Serinsu, M. E. ve Doğan, R. (2020). Sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde 2-6 yaş dönemi çocuklar için ailede değer eğitimi ilkeleri. *Dini Araştırmalar Dergisi*, 23(58), 151-170. doi: 10.15745/da.771091
- Shashayeva, G., Zhappasov, Z. ve Tasilova, N. (2016). Kazak halkının kültürel mirasının yüksek öğretimde müzelerde ders dışı etkinliklerle öğretilmesi. *Uluslararası Eleştirel Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 14(2), 11-22. doi: 10.18848/2327-0055/CGP/v14i02/11-22
- Sontay, G., Tutar, M. ve Karamustafaoğlu, O. (2016). Okul dışı öğrenme ortamları ile fen öğretimi hakkında öğrenci görüşleri: Planetaryum gezisi. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 1-24. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/jrinen/issue/26875/263991.pdf>
- Streubert, H. J., & Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing*. (5th ed.).

- Philadelphia: Lippincott Williams ve Wilkins. Erişim adresi: [https://www.scirp.org/\(S\(lz5mqp453edsnp55rrgjt55\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1477785](https://www.scirp.org/(S(lz5mqp453edsnp55rrgjt55))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1477785)
- Sürmen, S. (2021). *Okul öncesi varlığının din ve değerler eğitimi kullanım görüşü üzerine nitel bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 689418).
- Şahin, F. (2022). *Sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenme ile ilgili kaygı düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:736122).
- Şimşek, B. (2007). *Erken çocukluk döneminde uygulanan anne destek programının annelerin çocuk yetiştirme tutumları üzerindeki etkilerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No:211621).
- Tabak, E. (2022). *Doru çizgi filminin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 729777).
- Taş, A. (2023). *Okul öncesi çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 777028).
- Taylor, M. (2002). Action research in work place education: A hand book for literacy instructors. Ottawa, ON: Partnerships in Learning.
- TDK. (2011). Değer tanımı. Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr/>
- Tekin, Z. (2022). Kültür aktarımında çizgi filmlerin önemi: Kral Şakir çizgi filmindeki evrensel ve milli değerler. *VECHE*, 1(1), 1-14. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/veche/issue/73993/1196602.pdf>
- Tezcan, Ö., Ada, S. ve Baysal, Z.N. (2016). Eğitim alanında eylem araştırmaları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (32), 133-148. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/43168/524851.pdf>
- Thornberg, R. (2013). Öğretmenlerin değerler eğitimine ilişkin görüşleri: İsveç ve Türkiye'de nitel bir çalışma. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 59, 49-56. Erişim adresi: <http://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0883035513000256>

- Topçu, N. (2022). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekânların kullanımına dair öğretmen görüş ve uygulamaları: Afyonkarahisar Dinar ilçe örneği* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 772820).
- Tokmak, M. (2016). Sözlü tarih ve derinlemesine görüşme. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 83-98. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/aruiibfdergisi/issue/60488/887176.pdf>
- Tunncliffe, S.D., Lucas, A.M. ve Osborne, J. (1997). Hayvanat bahçelerine ve müzelere yapılan okul ziyaretleri: Kaçırılmış bir eğitim fırsatı mı? *Uluslararası Bilim Eğitimi Dergisi*, 19 (9), 1039-1056. doi: 10.1080/0950069970190904
- Tutkun, C., Kılıç, Z.N.A., Balcı, A. ve Kök, M. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin alan gezisi etkinliğine yönelik görüşlerinin incelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 469-487. doi: 10.26466/opus.571498
- Türkiye Çevre Vakfı. (2023). Eko-Okullar Projesi. Erişim adresi: http://www.turcev.org.tr/v2/icerikDetay.aspx?icerik_id=42
- Uzgören, G. (2021). Semt pazarlarının kentsel yaşamda sosyallik temelli kamusallığın geliştirilmesindeki rolü. *Tasarım ve Kuram Journal*, 17(32), 1-19. doi: 10.14744/tasarimkuram.2020.83702.
- Uzun, M. ve Köse, A. (2017). Okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin uygulanmasına yönelik öğretmen görüşleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 305-338. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/befdergi/issue/30012/305131.pdf>
- Ünlüer, G. (2012). Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin veli görüşleri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 95-116. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/eibd/issue/22679/242182.pdf>
- Ünser, E. (2021). *Okul öncesi öğretmenlerinin çevre eğitimi bağlamındaki pedagojik alan bilgilerinin incelenmesi: epistemolojik profilin etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 700715).
- Ünsür, A. (2020). Ahilik sistemi değerleri yönetim ve eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 297-337. doi: 10.34234/ded.667411
- Üstündağ, A. (2017). 8-10 yaş çocuklarına yönelik çocuk kitaplarının değerler açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (62), 1-10. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/abuhssbd/issue/32976/366568.pdf>

- Valdivieso, C.A. (2016). Educational values in cartoons. *In Edulearn Proceedings* (16), 6645-6653. doi: 10.21125/edulearn.2016.0443
- Yaka, Ş., Yalçın, D. ve Denizli, E. (2014). Okul öncesi eğitimde verilecek öncelikli değerlere ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 169-192. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29170/312366.pdf>
- Yakar, A. (2017). *Potansiyel gelişim alanı bağlamında bir eylem araştırması: Öğrenme sorumluluğu, motivasyon ve başarı* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 488697).
- Yalgın, B. ve Çalışkan, H. (2023). Kentsel ve kırsal bölgede eğitim gören okul öncesi çocuklarının değer düzeylerinin incelenmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 43-54. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/pesausad/issue/76591/1237379.pdf>
- Yaşar, O. ve Şeremet, M. (2008). Türkiye’de milli park eğitimi ve milli park eğitimine ilişkin bir araştırma: Gelibolu Yarımadası Tarihi Milli Parkı. *Journal of International Social Research*, 1(5), 911-931. Erişim adresi: <http://www.researchgate.net/profile/Mehmet-Seremet/publication/351587497.pdf>
- Yeşildağ, B. ve Atay, L. (2011). Savaş alanları turizmi: Gelibolu yarımadasına gelen ziyaretçilere yönelik bir çalışma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), 267-280. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/baunsobed/issue/50197/646422.pdf>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y. (2019). *Okul dışı etkinlik temelli değerler eğitimi programının öğrencilerin etkin vatandaşlık değerlerine etkisi* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 609945).
- Yıldırım, Y. ve Çalışkan, H. (2021). Görev odaklı değerler eğitimi (GODE): Örnek bir uygulamaya ilişkin veli görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19(41), 245-276. doi: 10.34234/ded.866098
- Yıldırım, Y., Çalışkan, H. ve Demirhan, E. (2021). Değerler eğitimi bağlamında planlanan doğa eğitimi programına ilişkin veli görüşleri. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 7(1), 79-97. doi: 10.32570/ijofe.887045

- Yıldırım, S.G. (2019). *Değerler eğitime yönelik bir model önerisi: Değer içselleştirme* (Doktora Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 581988).
- Yıldız, Z. (2022). *Ailelerin ve okulların çocuklara verdiği değerler eğitiminin kötü kelime-küfürlerin yaygın kullanımını azaltmadaki rolü* (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 716643).
- Yılmaz, K. (2021). Eğitim yönetiminde değerler. (5. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim öğrenci velilerinin okullarda kazandırılmasını arzuladığı değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 207-223. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ded/issue/29181/312483.pdf>
- Zajda, J. ve Daun, H. (Ed.) (2009). *Küresel değerler eğitimi: Demokrasi ve barışı öğretmek* (Cilt 7). Springer Bilim ve İş Medyası.
- Zaman, S. ve Coşkun, O. (2012). Milli parklarda kaynak değer kullanımı için bir öneri: Nene Hatun Tarihi Milli Parkı. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 117-134. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisobil/issue/2831/38450.pdf>
- Zengin, M. (2017). Herkes için geçerli uygun değerleri belirlemek ve öğretmek mümkün mü? Değer eğitimi yaklaşımları bağlamında bir analiz. *Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu*, 19-21. doi: 10.19126/suje.307128

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 10.06.2022-139014

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-139014
Konu : 08/11 Büşra YALGIN

10.06.2022

Sayın Büşra YALGIN

İlgi : 26.05.2022 tarihli ve E--000-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik Kurulu'nun 08.06.2022 tarihli ve 08 sayılı toplantısında alınan "11" nolu karar ile Büşra YALGIN'ın başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Murat İSKENDER
Eğitim Araştırmaları ve Yayın Etik
Kurulu Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSE52YCZVS Pin Kodu :24013

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5783&eD=BSE52YCZVS&eS=139014>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:
sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr
Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31
e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan
Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

KARAR

11. B   ra YALGIN'ın “ Okula   ncesi D  nem   ocuklarıyla Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi: Bir Eylem Araştırması ” başlıklı çalışması g r   meye açıldı.

Yapılan g r   meler B   ra YALGIN'ın “ Okula   ncesi D  nem   ocuklarıyla Okul Dışı Ortamlarda Değerler Eğitimi: Bir Eylem Araştırması ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Ek 2. Araştırma Uygulama İzni

T.C.
KOCAELİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-99332089-605.01-77002811
Konu : Araştırma İzni
(Büşra YALGIN)

28/05/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :Sakarya Üniversitesinin 22/05/2023 tarih ve E-67236739-044-247209 sayılı yazısı.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi EABD Değerler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Büşra YALGIN'ın "*Okul Öncesi Eğitimi Alan Çocuklar ve Aileleri ile İşbirliği İçerisinde Okul Dışı Ortamlarda Gerçekleştirilen Değerler Eğitimi Uygulamalarına Yönelik Öğrenci ve Veli Görüşleri*" konulu çalışmasını İlimiz Kandıra İlçesi anaokullarında uygulama talebi, Üniversitenin ilgi yazıları ile bildirilmektedir.

Adı geçen söz konusu çalışmasına esas olmak üzere, ekte sunulan çalışmayı İlimiz Kandıra İlçesi anaokullarında uygulama talebi komisyonumuzca uygun görülmüş olup, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa ve yürürlükteki diğer tüm düzenlemelerde belirtilen hüküm, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, denetimleri ilgili okul, ilçe millî eğitim müdürlükleri tarafından gerçekleştirilmek üzere, gönüllülük esasına göre, anket çalışmasının İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri ve Okul Müdürlüklerinin denetimi, gözetimi ve sorumluluğunda yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Ömer AKMANŞEN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Salih BIÇAK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Kozluk Mahallesi İnönü Caddesi No:32
41040 İzmit/ KOCAELİ
Telefon No : 0 (262) 322 12 69
E-Posta: stratejigelistimes41@meh.gov.tr
Kep Adresi : meb@h01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ehys>

Bilgi için: Emel SAĞLAM YAVUZ

Unvan : Şef

İnternet Adresi: Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorg.meh.gov.tr> adresinden 6335-f85d-392c-ab9b-becc kodu ile teyit edilebilir.

Ek 3. Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Dedemden/Ninemden Bayram)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form sözlü tarih çalışmalarıyla değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Dedemden/Ninemden Bayram etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Öğrenci Görüşme Formu

1. *Ramazan bayramı deyince ne anlıyorsun?*
2. *Ramazan bayramı hakkında neler öğrendin?*
3. *Deden ramazan ayı ile ilgili neler anlattı?*
4. *Dedene nasıl davranırsın? Neden?*
5. *Deden sana nasıl davranır? Neden?*
6. *Bayramda yapmayı en çok sevdiğin şey nedir? Neden?*

Ek 4. Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Dedemden/Ninemden Bayram)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2. Dili iletişim amacıyla kullanır.			
3. Ailesi ile ilgili özellikleri tanır.			
4. Konuşmalarında nezaket sözcükleri kullanır.			
5. Büyüklerine karşı saygılıdır.			
6. Sorumluluklarını yerine getirir.			
7. Konuşmalarında sırasını bekler.			
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.			
9. Dinlediklerini hatırlar.			
10. Dinlediklerini yaratıcı yollarla ifade eder.			
11. Dinledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13. Saygı değerini tanımlar.			
14. Saygı değerine uygun örnekler verir.			

Ek 5. Filmlerle Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Dedemin Öyküleri / Yardımlaşma, 6. Bölüm)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form filmlerle değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Dedemin Öyküleri etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Öğrenci Görüşme Formu

1. Bu filmde neleri öğrendin?

1. Film izlerken arkadaşlarına nasıl davranırsın? Neden?

2. Film izlerken arkadaşların sana nasıl davranır? Neden?

3. Film izlerken yardım ettiğin biri oldu mu, ne yaptın? (Film izlerken yardım etmeyi işe koşacakları bir problem durumu tasarlanacaktır; eksik sandalye koyma vb.)

4. Yardımseverlik denilince ne anlıyorsun?

5. Kimlere yardım ederiz veya etmeliyiz?

6. Yardım kolisi hazırlanırken ne hissettin? Neden?

Ek 6. Çizgi Film Değerlendirme Formu

Sevgili öğrencimiz,

Bu form filmlerle değerler eğitime yönelik gerçekleştirilen Dedemin Öyküleri filminin yardımlaşma temalı 6. bölümünün değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen film hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Sorular	Yanıtlar
1. Çizgi filmde en sevdiğin karakter hangisi, neden?	
2. Çizgi filmde sevmediğin karakter hangisi, neden?	
3. İzlediğin çizgi film hangi ana mesajı vermek istiyor?	
4. Bu çizgi filmde öğrendiğin şeyler neler oldu?	
5. Çizgi filme sen isim vermek isteseydin ne isim verirdin, neden?	

Ek 7. Görev Odaklı Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Geri Dönüşüm Kutum)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form görev odaklı değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Geri Dönüşüm Kutum etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır.

Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Çocuklar için görüşme soruları:

1. *Bu etkinlikte neleri öğrendin?*
2. *Bahçe etkinliklerinde arkadaşlarına nasıl davranırsın? Neden?*
3. *Bahçe etkinliklerinde arkadaşların sana nasıl davranır? Neden?*
4. *Geri dönüşüm için neler yapabilirsin?*
5. *Geri dönüşüm ne demektir?*
6. *Geri dönüşüm olmasaydı neler olurdu?*

Ek 8. Görev Odaklı Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Geri Dönüşüm Kutum)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2.Nesne ya da varlıkları gözlemler.			
3.Problem durumlarına çözüm üretir.			
4.Kendine güvenir.			
5.Arkadaşlarına karşı saygılıdır.			
6.Sorumluluklarını yerine getirir.			
7.Etkinlik sunumunda sırasını bekler.			
8.Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.			
9.Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.			
10.Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.			
11.Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12.Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13.Doğayı neden sevdiğini açıklar.			
14.Doğayı korumaya yönelik yaratıcı fikirler sunar.			

Ek 9. Çevreyle Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Ballı Halkalar)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form çevreyle değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Ballı Halkalar etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Çocuklar için görüşme soruları:

1. *Bu etkinlikte neleri öğrendin?*
2. *Etkinlikte arkadaşlarına nasıl davranırsın? Neden?*
3. *Etkinlikte arkadaşların sana nasıl davranır? Neden?*
4. *Bundan sonra okul dışı ortamlarda nelere dikkat edersin veya edeceksin?*
5. *Hayvan sevgisi denilince ne anlıyorsun?*
6. *Hayvanlar için yiyecek halkaları, paketleri vb. hazırlarken nasıl hissettin? Neden?*

Ek 10. Çevreyle Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Ballı Halkalar)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.			
3. Problem durumlarına çözüm üretir.			
4. Küçük kas becerisi gerektiren hareketleri yapar.			
5. Hayvanlara karşı ilgilidir.			
6. Sorumluluklarını yerine getirir.			
7. Paylaşmayı sever.			
8. Gözlemlediği olayları anlatır.			
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.			
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.			
11. Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13. Hayvanları korumaya yönelik örnekler verir.			
14. Hayvan hakları ile ilgili düşüncelerini ifade eder.			

Ek 11. Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Jandarma Dostlarımız)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form kurum ve kuruluşlarla değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Jandarma Dostlarımız etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Öğrenci Görüşme Formu

1. *Bu etkinlikte neleri öğrendin?*
2. *Jandarma araçlarına bindiğinde arkadaşlarına nasıl davranırdın? Neden?*
3. *Jandarma araçlarında arkadaşların sana nasıl davrandı? Neden?*
4. *Trafikte nelere dikkat etmeliyiz? Neden?*
5. *Jandarma köpekleri gösteri yaparken ne hissettin? Neden?*
6. *Köpek kayıp olan jandarmayı bulduğunda nasıl hissettin? Neden?*

Ek 12. Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Jandarma Dostlarım)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.			
3. Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır.			
4. Neden-sonuç ilişkisi kurar.			
5. Mekânda konum ile ilgili yönergelere uyar.			
6. Sorumluluklarını yerine getirir.			
7. Problem durumlarına çözüm üretir.			
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.			
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.			
10. Başkalarının haklarına saygılıdır.			
11. Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13. Trafik kurallarını açıklar.			
14. Trafik kurallarına uymanın gerekliliğini söyler.			

Ek 13. Toplumsal Mekânlarla Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Doğa Dostları)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form toplumsal mekanlarla değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Doğa Dostları etkinliğinin değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır.

Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Öğrenci Görüşme Formu

1. Bu etkinlikte neleri öğrendin?

2. Parkta arkadaşlarına nasıl davranırsın? Neden?

3. Parkta arkadaşların sana nasıl davranır? Neden?

4. Bundan sonra doğada nelere dikkat edersin veya edeceksin?

5. Temizlik denilince ne anlıyorsun?

6. Doğamızı korumasaydık neler olurdu?

7. Doğa sevgisi denilince ne anlıyorsun?

Ek 14. Toplumsal Mekânlarla Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Doğa Dostları)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2. Sağlığı ile ilgili önlemler alır.			
3. Problem durumlarına çözüm üretir.			
4. Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.			
5. Çevresine duyarlıdır.			
6. Sorumluluklarını yerine getirir.			
7. Verilen yönergelere uygun davranır.			
8. Nesne ya da varlıkları gözlemler.			
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.			
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.			
11. Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13. Temizlik değerini tanımlar.			
14. Doğayı temiz tutmaya yönelik örnekler verir.			

Ek 15. Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Kırmızı Başlıklı Kız Oyunu)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form sahne oyunları ile değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Kırmızı Başlıklı Kız oyununun değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Öğrenci Görüşme Formu:

1. Bu sahne oyununda neleri öğrendin?

2. Sahne oyununda arkadaşlarına nasıl davranırsın? Neden?

3. Sahnede arkadaşların sana nasıl davranır? Neden?

4. Sahnede nelere dikkat edersin veya etmeliyiz?

5. Rolünü yaparken ne hissettin, neden?

7. Avcı Kırmızı Başlıklı Kız'a yardım ettiğinde ne hissettin? Neden?

Ek 16. Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Kırmızı Başlıklı Kız Oyunu)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2. Nesne ya da varlıkları gözlemler.			
3. Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.			
4. Kendine güvenir.			
5. Arkadaşlarına karşı saygılıdır.			
6. Sorumluluklarını yerine getirir.			
7. Dramada sırasını bekler.			
8. Öğrendiği yeni kelimeleri fark eder.			
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.			
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.			
11. Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13. Yardımseverlik değerini tanımlar.			
14. Yardımseverlik değerine uygun örnekler verir.			

Ek 17. Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Öğrenci Görüşme Formu

(Değer Heybesi)

Sevgili öğrencimiz,

Bu form eğitsel oyunlarla değerler eğitimine yönelik gerçekleştirilen Değer Heybesi oyununun değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

Öğrenci Görüşme Formu

1. Bu oyunda neleri öğrendin?

2. Oyun oynarken arkadaşlarına nasıl davranırsın? Neden?

3. Oyunda arkadaşların sana nasıl davranır? Neden?

4. Bundan sonra çevrende nelere dikkat edersin veya edeceksin?

5. Oyun oynarken ne hissettin, neden?

6. Doğa sevgisi denilince ne anlıyorsun?

Ek 18. Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Öğrenci Gözlem Formu

(Değer Heybesi)

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrenci Davranışları	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik için isteklidir.			
2. Nesne, durum ya da olaya dikkatini verir.			
3. Problem durumlarına çözüm üretir.			
4. Kendine güvenir.			
5. Görsel materyalleri okur.			
6. Sorumluluklarını yerine getirir.			
7. Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.			
8. Oyun kurallarına uyar.			
9. Dinledikleri ve izlediklerini hatırlar.			
10. Öğrendiklerini yaratıcı yollarla ifade eder.			
11. Dinledikleri ve izledikleri ile ilgili sorulan sorulara cevap verir.			
12. Duygu ve düşüncelerini ifade eder.			
13. Doğadaki canlılara karşı ilgilidir.			
14. Doğayı korumak için yapılması gerekenleri açıklar.			

Ek 19. Veli Görüşme Formu

Sayın velimiz,

Bu form okul dışı ortamlarla değerler eğitime yönelik gerçekleştirilen sekiz haftalık uygulama sürecinin veliler tarafından değerlendirilmesi amacıyla uzman görüşüne başvurularak hazırlanmıştır. Lütfen süreç hakkındaki görüşlerinizi objektif olarak paylaşınız.

- 1. Değerler eğitiminin çocuklar açısından önemi hakkında görüşleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?*
- 2. Değerler eğitimi çalışmaları sizce gerekli midir? Neden?*
- 3. Okulumuzda yapılan değerler eğitimi çalışmaları hakkında görüşleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?*
- 4. Uygulanan değerler eğitimi çalışmalarını çeşitlendirmek isterseniz önereceğiniz çalışmalar neler olur? Açıklar mısınız?*
- 5. Yapılan değer eğitimi çalışmalarının çocuğunuz açısından faydası oldu mu? Açıklar mısınız?*
- 6. Yapılan değer eğitimi çalışmalarının sizin açınızdan faydası oldu mu? Açıklar mısınız?*

Ek 20. Araştırmada Kullanılan Ballı Halkalar Etkinlik Planı

Çevreyle Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Ballı Halkalar

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 100 dakika

Etkinlik Mekânı: Park ve Bahçe Alanı

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Problem durumlarına çözüm üretir.
2. Küçük kas kullanımı gerektiren hareketleri yapar.
3. Sorumluluklarını yerine getirir.

Etkinliğin Amacı: Çevredeki canlıların farkında olma ve onların yaşamsal ihtiyaçlarına duyarlı olma amaçlanmaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Hayvan sevgisi, yardımseverlik, paylaşma, sorumluluk.

Kullanılacak Malzemeler: Kâğıt havlu ruloları, bal, kuş yemi, ip

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Öğrenci ve veliler bilgilendirilir, gerekli izinler alınır ve etkinlik için gereken materyaller temin edilir.
- **Uygulama Aşaması:** Öğretmen çocuklarla sokakta yaşayan hayvanlar hakkında beyin fırtınası yapar. Bu hayvanların temel ihtiyaçlarının neler olduğu üzerinde durulur. Öğrencilerden hayvanlar için neler yapabileceklerine yönelik fikir yürütmeleri istenir. Ortaya çıkan fikirler doğrultusunda temin edilen materyallerle birlikte uygun bir bahçe alanı kullanılır. Çocuklarla ballı halkalar yapılarak ağaçlara asılır. Çocuklardan gelen orijinal fikirler de değerlendirilerek farklı yiyecek paketleri hazırlanır ve doğada uygun görülen yerlere bırakılarak, hayvanlar gözlemlenir.
- **Değerlendirme Aşaması:** Yapılan çalışma sonrasında öğretmen gözlemlerini not

eder ve çocuklarla bireysel görüşmeler yaparak görüşme formu ile süreci değerlendirir.

Ek 21. Araştırmada Kullanılan Değer Heybesi Etkinlik Planı

Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Değer Heybesi

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 80 dakika

Etkinlik Mekânı: Bahçe Alanı

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Nesne/durum/olaya dikkatini verir.
2. Görsel materyalleri okur.
3. Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.

Etkinliğin Amacı: Günlük yaşam alanlarında var olan değerler konusunda bilgi sahibi olmak ve değerlerin günlük yaşamdaki önemini kavramaya yönelik tutum oluşturmak amaçlanmaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Temizlik, doğa sevgisi, hayvan sevgisi.

Kullanılacak Malzemeler: Sandık, boya, kâğıt, tebeşir, kedi maması, su

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Çocuklar ve veliler etkinlik hakkında bilgilendirilir, gerekli izinler alınır ve temin edilmesi gereken malzemeler temin edilir. Çocuklarla sosyal yaşamda var olması gereken değerlerin neler olduğu konusunda sohbet edilir. Çocuklardan örnek vermeleri istenerek somut durumlara dikkat çekilerek değerler fark ettirmeye çalışılır.
- **Uygulama Aşaması:** Çocuklara uygun bir bahçe alanında bitki sulama, hayvan besleme, çöp toplama, artık materyaller bulma, birlikte engelleri aşma, çukur kazma gibi görevlerin yazıldığı haritalar dağıtılır. Çocuklar haritaları görsel okuma yaparak çözümler ve değer heybesi oyunu oynanır. Oyun için gerekli görev alanlarını öğretmen bir gün önceden hazırlar.

- **Değerlendirme Aşaması:** Yapılan çalışma sonrasında öğretmen gözlemlerini not eder ve çocuklarla bireysel görüşmeler yaparak görüşme formu ile süreci değerlendirir.

Ek 22. Araştırmada Kullanılan Kırmızı Başlıklı Kız Oyunu Etkinlik Planı

Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Kırmızı Başlıklı Kız

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 90 dakika

Etkinlik Mekânı: Çok Amaçlı Salon

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Sorumluluklarını yerine getirir.
2. Kendine güvenir.
3. Bir işi ya da görevi başarmak için kendini güdüler.

Etkinliğin Amacı: Çocukların sahne oyununda rol alması, özgüven geliştirmesi ve sorumluluklarını yerine getirmesi amaçlanmaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Saygı, sorumluluk, yardımseverlik

Kullanılacak Malzemeler: Kırmızı pelerin, kurt maskesi, sepet, kurabiye, gözlük, ok

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Öğretmen çocuklara ‘‘Kırmızı Başlıklı Kız’’ masalını tv şeridi yöntemi ile anlatarak dikkat çeker. Çocuklarla masal hakkında konuşulur. Ebeveynlerle de masal paylaşılır. Çocuklara istedikleri kahramanı seçebilecekleri bir ortam sunulur. Çocuklar seçtikleri kahramanların kostümlerini aileleri ile işbirliği içerisinde tasarlar.
- **Uygulama Aşaması:** Çocuklar çok amaçlı salondaki sahnede hazırladıkları kostüm ve aksesuarlar eşliğinde ‘‘Kırmızı Başlıklı Kız’’ isimli sahne oyununu canlandırırlar. Sahne oyunu sonrasında sahneler hakkında tartışma yapılır.
- **Değerlendirme Aşaması:** Süreç videoya alınarak her çocuğun neler hissettiğini paylaşması istenir. Öğretmen süreç boyunca gözlem yapar ve hazırladığı görüşme formunu çocuklara uygulayarak değerlendirme yapar.

Ek 23. Araştırmada Kullanılan Dedemin Öyküleri Etkinlik Planı

Filmlerle Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Dedemin Öyküleri

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 60 dakika

Etkinlik Mekânı: Çok Amaçlı Salon

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Dinledikleri/izlediklerinin anlamını kavrar.
2. Dinledikleri/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder.

Etkinliğin Amacı: Çevremizde yardıma ihtiyacı olan kişiler için farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. Çocukların hem görsel hem işitsel materyalleri kullanarak kalıcı öğrenme çıktılarını sağlamak hedeflenmektedir.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Yardımseverlik, Paylaşma, Sevgi

Kullanılacak Malzemeler: Kutu, hediye paketleri, oyuncaklar, kâğıt, zarf

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Filmin izleneceği mekânda gerekli hazırlıklar yapılır. Çocuklara sanal sinema ortamı oluşturulur. İzlenecek film için merak uyandırıcı açıklamalara yer verilir. Filmin adı söylenerek çocuklardan ne izleyebileceklerini tahmin edip resmetmeleri istenir.
- **Uygulama Aşaması:** Çocuklarla film izlenir. Film sonunda çocuklarla bireysel görüşmeler yapılarak film değerlendirilir. Ardından istasyon tekniği kullanılarak çocuklarla kardeş köy okuluna hediye kutuları hazırlanır. Filmdeki baskın değer olan yardımlaşma değerine dikkat çekilir.
- **Değerlendirme Aşaması:** Çocuklarla değerlendirme yapmak üzere öğretmen tarafından çocuklarla bireysel görüşmeler yapılarak görüşme ve film değerlendirme

Ek 24. Araştırmada Kullanılan Jandarma Dostlarım Etkinlik Planı

Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Jandarma Dostlarım

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 60 dakika

Etkinlik Mekânı: Kandıra Jandarma Komutanlığı

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Günlük yaşamda kullanılan sembolleri tanır.
2. Neden-sonuç ilişkisi kurar.

Etkinliğin Amacı: Çocukların vatanseverlik değerine karşı olumlu tutum geliştirmelerini destekleyerek, jandarmaları çalışma ortamında gözlemlemeyi amaçlamaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Sorumluluk, vatanseverlik ve saygı

Kullanılacak Malzemeler: Boya, resim kâğıdı.

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Öğrenci ve veliler bilgilendirilir, gerekli izinler alınır ve etkinlik için gereken materyaller temin edilir. Öğretmen gerekli güvenlik ve sağlık tedbirlerini alır. Çocuklara jandarma komutanlığı hakkında ön bilgi verilir.
- **Uygulama Aşaması:** Jandarma Komutanlığına gezi düzenlenir. Öğrenciler merak ettikleri konuları yetkililere sorması için yönlendirilir. Gezi esnasında çocukların ilgi duydukları alanları ve kurum araçlarını yakından incelemelerine imkân verilir. Gezi sonrası çocuklarla sürecin resmi yapılır.
- **Değerlendirme Aşaması:** Öğrencilerle bireysel görüşmeler yapılarak fark ettikleri kazanımlara yönelik sorular yöneltilir. Çocukların süreci resmetmeleri de istenir. Çocuklarla bireysel görüşmeler yapılarak süreç hakkında değerlendirme yapılır. Öğretmen ayrıca süreç içerisinde her çocuk için gözlem yaparak değerlendirme yapar.

Ek 25. Araştırmada Kullanılan Doğa Dostları Etkinlik Planı

Toplumsal Mekânlarda Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Doğa Dostları

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 50 dakika

Etkinlik Mekânı: Çocuk Parkı

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Sağlığı ile ilgili önlemler alır.
2. Yaşam alanlarında gerekli düzenlemeler yapar.

Etkinliğin Amacı: Çocukların doğayı temiz tutma konusunda duyarlı olmalarını sağlamak ve onlara daha yaşanabilir ve temiz bir doğa için neler yapılabileceğine dair deneyim kazanabilecekleri bir ortam sunabilmek amaçlanmaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Doğa sevgisi ve temizlik

Kullanılacak Malzemeler: Çöp torbaları, pankartlar, broşürler, boya, karton, yapıştırıcı, rozetler, broşürler

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Öğretmen uygulamaya yönelik planlama yaparak süreçte kullanılacak kazanımları belirler. Gerekli izinler alınarak veliler bilgilendirilir. Etkinlik sürecinde gerekli olan malzemeler temin edilir. Çocukları motive etmek amacı ile doğa dostu rozetleri doğadaki malzemelerle hazırlanarak takılır. Etkinlikte kullanılmak amacı ile doğayı korumaya yönelik broşür ve pankart örnekleri hazırlanır.
- **Uygulama Aşaması:** Çocuklar öğretmen eşliğinde gittikleri alanı temizlerler. Gruplara ayrılarak doğadan topladıkları malzemelerle pankart hazırlarlar ve slogan belirler. Sonrasında hazırlanan pankartlar toplumun görebileceği en uygun alanlara asılarak, broşürlerin dağıtımı yapılır.
- **Değerlendirme Aşaması:** Öğretmen süreçteki gözlemlerini göz önüne alarak

Çocuklarla süreci değerlendirmeye yönelik bireysel görüşmeler yapar. Grupla birlikte oluşturulan ürünler değerlendirilir. Öğretmen hazırladığı g r   me formunu da çocuklara uygulayarak değerlendirme yapar.

Ek 26. Araştırmada Kullanılan Dedemden/Ninemden Bayram Etkinlik Planı

Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Dedemden/Ninemden Ramazan

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 60 dakika

Etkinlik Mekânı: Aile büyüğünün evi

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Ailesiyle ilgili özellikleri tanıtır.
2. Dili iletişim amacıyla kullanır.

Etkinliğin Amacı: Çocukların aile büyükleri ile manevi değerlerimiz ve kültürel mirasımız üzerine bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Saygı, sorumluluk ve kültürel mirasa duyarlılık

Kullanılacak Malzemeler: Boya kalemleri, bayram tebrik kartları, not defteri

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Öğretmen uygulamaya yönelik planlama yaparak süreçte kullanılacak kazanımları belirler ve etkinlik için veliler bilgilendirilir. Etkinlik sürecinde gerekli olan malzemeler temin edilir. Çocukların görüşme yapacağı kişilerin kriterleri belirlenir. Bu kriterlere göre velilerin desteği ile uygun kişiler bulunur ve görüşme listesine eklenir.
- **Uygulama Aşaması:** Öğretmen Ramazan Bayramı ile ilgili çocuklara sunum yapar. Eski ve yeni Ramazan Bayramlarına ait görseller çocuklarla paylaşılır. Çocuklardan seçilen aile büyüğü ile ramazan hakkında röportaj yapmaları istenir. Röportaj esnasında hazırlanan sorular aile büyüklerine yöneltilir. Ebeveynlerden cevapları not etmeleri veya röportajı videoya almaları istenir.
- **Değerlendirme Aşaması:** Sınıfta görüşme cevapları okunarak ve süreç videoları izlenerek değerlendirme yapılır. Ayrıca çocuklardan edindikleri bilgiler ışığında öğrendiklerini arkadaşlarına anlatmaları istenir. Öğretmen ayrıca hazırladığı

görüşme formunu çocuklara uygulayarak değerlendirme yapar.

Ek 27. Araştırmada Kullanılan Geri Dönüşüm Kutum Etkinlik Planı

Görev Odaklı Değerler Eğitimi

Etkinliğin Adı: Geri Dönüşüm Kutum

Hedef Kitle: Okul Öncesi Öğrencileri

Etkinliğin Süresi: 80 dakika

Etkinlik Mekânı: Bahçe ve park alanları

Öğrenci Sayısı: 20

Kazanımlar

1. Nesne ya da varlıkları gözlemler.
2. Problem durumlarına çözüm üretir.

Etkinliğin Amacı: Çocukların doğadaki atıkları geri dönüştürme çalışmalarına karşı duyarlı olmalarını sağlamak amaçlanmaktadır.

Kazandırılması Hedeflenen Değerler: Doğa sevgisi ve temizlik

Kullanılacak Malzemeler: Geri dönüşüm kutuları, eldiven, dezenfektan, yapıştırıcı, makas, boya kalemleri

Etkinliğin Nasıl Yapıldığı:

- **Hazırlık Aşaması:** Öğretmen konu belirler ve konu ile ilgili planlama yapar. Çocuklar geri dönüşüm malzemeleri toplayabilecekleri alanları araştırırlar ve neler yapabileceklerine dair araştırma yaparlar. Seçilen mekân gerekli güvenlik önlemleri ve izinler alınarak uygun şekilde hazırlanır.
- **Uygulama Aşaması:** Çocuklar seçilen mekânda gerekli önlemleri alarak geri dönüşüm kutularına geri dönüştürebileceklerini düşündükleri malzemeleri toplarlar. Daha sonra işlevsel bir ürün tasarımları için süre verilir. Ayrıca çocuklar geri dönüşüm kutularında evde içtikleri süt kutuları, şişe kapakları gibi ürünleri de biriktirirler. Öğretmenin verdiği bir haftalık süreç sonunda çocuklar geri dönüşüm ürünlerini tasarlarlar.
- **Değerlendirme Aşaması:** Çocuklar yaptıkları ürünleri geri dönüşüm malzemesi topladıkları alanda birbirlerine sunarlar. Doğadaki geri dönüşüm dengesine dikkat

ekilerek yapılan çalışmalar görüşme formu ve ürünlerle değerlendirilir.

Ek 28. Araştırma Sürecinde Çekilen Fotoğraflar

Çevreyle Değerler Eğitimi Ballı Halkalar Etkinliği	
	
Kurum ve Kuruluşlarla Değerler Eğitimi Jandarma Dostlarım Etkinliği	
	

Sahne Oyunlarıyla Değerler Eğitimi Kırmızı Başlıklı Kız Oyunu

Sözlü Tarih Çalışmalarıyla Dedemden/Ninemden Bayram Etkinliği

Toplumsal Alanlarla Değerler Eğitimi Doğa Dostları Etkinliği

Görev Odaklı Çalışmalarla Geri Dönüşüm Kutum Etkinliği

Eğitsel Oyunlarla Değerler Eğitimi Değer Heybesi Oyunu	Filmlerle Değerler Eğitimi Dedemin Masalları Etkinliği
	

Ek 29. Çalışma Grubunun Özellikleri

Bu ek çalışma grubunun sosyal ve duygusal özelliklerini betimlemek için sınıf öğretmeni tarafından hazırlanmıştır.

A.A.S: Sosyal ve girişken bir çocuktur. Hayvanlara karşı duyarlıdır.

E.Ö.A: Empati becerisi gelişmiş çevresine karşı duyarlı bir çocuktur. Sosyal ortamlara girerken teşvik edilmeye ihtiyaç duyar.

B.N.K: Arkadaş ilişkileri kuvvetlidir. Hayvanlara karşı duyarlıdır. Uyumlu bir çocuktur.

A.M.İ: Arkadaşlarıyla uyum problemi yaşamaktadır. Kurallara uyma konusunda desteğe ihtiyacı vardır.

Z.P: Liderliği üstlenmeyi sever. Paylaşma konusunda desteğe ihtiyaç duyar.

E.O: Çekingen özellikler gösterir, grup etkinliklerinde zorlanır.

S.B.Y: Duygu ve düşüncelerini ifade etme konusunda başarılıdır. Kurallara uyar.

Ö.A.A: Sevecen ve güler yüzlüdür. Çevresine karşı duyarlıdır.

E.T: Lider olmayı sever. Lidere uyulmadığı durumlarda olumsuz davranışlar sergiler.

E.O: Sosyal ortamlarda kendini ifade etme konusunda desteğe ihtiyaç duyar. Bireysel katılım gerektiren etkinliklerden hoşlanır.

B.E.B: Girişimcilik ve kendini ifade etme konusunda desteklenmelidir.

H.B.H: Grupta liderliği üstlenmeyi sever. Duygu ve düşüncelerini ifade etme konusunda başarılıdır.

H.C: Grup etkinliklerinde desteğe ihtiyaç duyar. Bireysel katılım gerektiren etkinlikleri tercih eder.

Ç.B.A: Sosyal ve grup tarafından sevilen bir çocuktur. Çevresine karşı duyarlıdır.

Y.E.D: Toplumsal kurallara uyar. Sorumluluklarını yerine getirmeyi sever.

Ö.G: Farklı ortamlara girme konusunda desteğe ihtiyaç duyar. Güvende hissetme konusunda zaman zaman zorlanmaktadır.

T.K: Uyumlu bir çocuktur. Olumsuz duygularını doğru ifade etme konusunda desteklenmelidir.

B.C: Duygu ve düşüncelerini ifade etme konusunda desteklenmelidir. Ailesine çok bağlıdır.

A.T.C: Neşeli ve güler yüzlüdür. Arkadaş ilişkileri kuvvetlidir.

O.Y: Grup etkinliklerinin yanı sıra bireysel etkinliklere katılım göstermeyi sever. Zaman zaman söz ve davranışlarında benmerkezci özellikler görülür.

